

GENEALOGICKÉ A HERALDICKÉ
INFORMACE ŠKočník 1989

1-4

Z ČINNOSTI KLUBU

Výroční členská schůze GHK.

Dne 19. ledna 1989 se v příjemném prostředí nově rekonstruovaného letohrádku Mitrovských v Brně konala výroční členská schůze klubu. Řídící schůze, dr. Tomáš Krejčík, na ni přivítal 32 členů klubu a 5 hostů. Po volbě návrhové a volební komise přednesl dr. Roman Zelenay přednášku "Jmenné kritérium a jeho využití", v níž poukázal na význam jmenného kritéria na hodnocení a odvozování příbuzenských vztahů. Hodnotící část schůze otevřel předseda klubu s. Špirk zprávou o činnosti klubu v r. 1988, ing. Svoboda přednesl zprávu o hospodaření klubu a ing.arch. Křižan zprávu revizní skupiny. Všechny zprávy byly jednohlasně schváleny. Ing. Svoboda dále seznámil přítomné s plánem práce a finančním plánem na rok 1989. V diskusi k další činnosti klubu vstoupili dr. Kyjovská, ing. Dvořák, dr. Krejčík a ing. Svoboda. Poté předal předseda klubu ing. arch. J. Křižanovi u přiležitosti jeho vzácného životního jubilea - 75. narozenin - a ukončení činnosti ve výboru klubu knižní dar. Ing. Křižan se pak ujal řízení schůze a jménem volební komise představil kandidáty na funkci předsedy klubu, členy výboru klubu a revizní skupiny pro rok 1989. Všichni kandidáti byli jednohlasně zvoleni. Za nově zvolený výbor poděkoval dr. Krejčík. Na závěr bylo jednohlasně přijato navržené usnesení.

- red. -

Výbor Genealogického a heraldického klubu pro rok 1989.

František Š p i r k - předseda

PhDr. Tomáš K r e j č í k - 1. místopředseda

JUDr. Jiří L. B í l ý - 2. místopředseda

Vilém W a l t e r - jednatel

Ing. Vladimír S v o b o d a - hospodář
MUDr. Zdena N o v o b i l s k á - zájezdová činnost
Dr.Ing. Růžena P a z o u r o v á - genealogický kurs
MUDr. Petr S t e h l í k - knihovník
RNDR. František P í c h a - zapisovatel

Revizní skupina:

Ing. Karel D v o ř á k
Pavel V r b a

K biografii Ernesta Macha.

K slavným brněnským rodákům patří i matematik a fysik světového významu Ernst Mach, který se narodil 18.2.1838 v Chrlicích (dnes součást Brna). Jeho osobě a významu byla věnována přednáška, kterou členové klubu (včetně hostů z Jednoty českých matematiků a fysiků) vyslechli na členské schůzi 21.2.1989. Přednášející, kronikářka a vlastivědná badatelka Bohuslava Šťastná, přiblížila historii chrlického zámku a panství, kde se Mach narodil, jeho rodiče a příbuzné a celou jeho životní dráhu. Podobně zhodnotila Machův význam jako vědec a učitele, který na poli optiky a akustiky proslul objevy, jež jsou dodnes využívány a který vychoval řadu dalších vynikajících vědců v tomto oboru.

- fp -

Rodinný archiv Kouniců.

Na členské schůzi klubu dne 21.3.1989 vyslechli členové klubu přednášku pracovnice SOA v Brně dr. M. Zaoralové, která byla věnována významu rodinného archivu Kouniců uloženého v SOA. V první části přednášky přiblížila přednášející nejdůležitější údaje z historie rodu, jeho politický i majetkový vzestup včetně charakteristiky nejvýznamnějších osobností rodu, i osudy panství a archivu po vymření Kouniců. Druhá část ilustrovala přednesené údaje ukázkami vzácných archiválií

včetně erbovních listin, umělecky zpracovaných vývodů, patentů a ukázek rozsáhlé korespondence. Kounický archiv se řadí mezi 3 nejdůležitější archivy uložené v SOA Brno a lze se nadít, že v blízké budoucnosti bude zcela zpracován a zpřístupněn.

- fp -

Beseda s Miroslavem Ivanovem.

Na pondělí 3. dubna 1989 zorganisoval GHK besedu se zasloužilým umělcem dr. Miroslavem Ivanovem o jeho připravované knize o Boženě Němcové. Akce se setkala skutečně s mimořádným zájmem: velký sál ZK ROH KSB zaplnilo 180 účastníků.

V úvodním exposé promluvil dr. Ivanov o důvodech, které ho vedly k napsání knihy, a o její struktuře a obsahu. Kniha není koncipována jako prostá biografie, ale ve dvou paralelních rovinách se soustředí na nejdůležitější úseky spisovatelčina života a na odraz její osoby a jejího díla v budoucích generacích. Vzhledem k nově publikovaným objevům a teoriím, týkajícím se okolnosti narození a otázek původu B. Němcové, největší množství dotazů bylo věnováno této problematice. Spisovatel zodpověděl však i dotazy věnované metodám práce autora literatury faktu, situaci a budoucnosti tohoto žánru i jeho dalším tvůrčím plánům. Lze očekávat, že kniha, ježíž vydání je plánováno na rok 1991, vzbudí mezi odbornou i laickou veřejností velký zájem.

- fp -

Nové archeologické výzkumy v oblasti Znojma.

Archeologické výzkumy ve Znojmě poutají řadu let pozornost nejširší veřejnosti. Proto i přednáška, kterou na toto téma proslovil dr. Klíma z Archeologického ústavu ČSAV v Brně na květnové členské schůzi, byla hojně navštívena (43 členů) a vyvolala i bohatou diskusi. Dr. Klíma se zaměřil na obě významné lokality ve Znojmě jak z hlediska historie archeologického zkoumání, tak z hlediska současných výzkumů. Především vyzdvihl významné objevy, které byly učiněny při vykopávkách v oblasti Hradiště sv. Hypolita (byla odkryta celá řada rituálních hrobů z 9.-11. století a základy původního kostela z 11. století) a hovořil i o postupu archeologických prací v oblasti znojemské rotundy sv. Kateřiny, které byly zahájeny s cílem reagovat na hypotézy o možném velkomoravském původu této stavby. Přednáška byla doplněna promítáním diafazitivů ilustrujících průběh archeologického výzkumu obou lokalit.

- fp -

Další beseda o heraldické kresbě.

Na červnové členské schůzi představili členům klubu svou heraldickou tvorbu dva renomovaní pražští heraldičtí výtvarníci Petr Tybitancl a Emil Konopásek. V neformální besedě vedené V. Walterem hovořili o vývoji a současnosti své heraldické kresby, o způsobu získávání a ztvárnování heraldických pramenů, o heraldické stylizaci i o výtvarném stylu. Pro oba jsou konkrétní heraldické prameny vhodnou inspirací k výtvarnému zasazení heraldického motivu do rozsáhlejší práce, která je vždy charakterisována minuciózní kresbou a stylovou jednotou všech prvků. Zatímco v pracích E. Konopáska jsou erby povětšinou doplněkem dominující historické postavy, používá P. Tybitancl jako hlavní motiv svých prací znak kon-

krétní historické osobnosti. Beseda byla doplněna ukázkami kreseb a maleb obec výtvarníků, z nichž zaujala především Tybitanclova série znaků českých rytířů řádu Zlatého rouna.

- fp -

Řád Zlatého rouna.

Celkem 41 členů a příznivců klubu uvítalo mezi sebou na členské schůzi dne 17.10. osobnost československé faleristiky, pana Václava Měřičku, který proslovil přednášku na téma "Řád Zlatého rouna". Posluchači se zájmem vyslechli poutavé pojednání o historicko-politických souvislostech vzniku tohoto slavného řádu, o řádových dekoracích a jejich uměleckém vývoji, o řádových stanovách, pravidlech přijímání do řádu, řádovém kroji a úřednících řádu, doplněné řadou dalších zajímavých podrobností z historie řádu, včetně jeho vývoje od rozštěpení na španělskou a habsburskou větev, až do současnosti. V druhé části se pan Měřička věnoval nejslavnějším českým osobnostem dekorovaným Zlatým rounem. Brilantně a pouťavě přednesené exposé vyvolalo nejen spontánní potlesk, ale i živou diskusi. Závěr přednáška patřil prohlídce ukázek faleristického materiálu vztahujícího se k řádu. Nezapomenutelným okamžikem se stala možnost shlédnout originál náhrdelní dekorace řádu ze sbírek p. Měřičky.

- fp -

ČLÁNKY A STUDIE

Spolek Schlaraffia, jeho charakter a symbolika.

Josef Hrdý

Spolek Schlaraffia byl založen v Praze na jaře roku 1859. Inspirátorem byl divadelní ředitel Thomé ze Zemského divadla, a proto se také první jeho členové rekrutovali především z divadelních umělců, hudebníků a jejich přátel. Spolek neměl žádáne vysoké cíle - šlo v podstatě o dobovou stolní společnost, která ve svých stanovách chtěla přestovat družnost a přátelství prostřednictvím umění, což také hlásala deviza spolku In arte voluptas = V umění rozkoš. Také jméno spolku bylo odvozeno z literatury - z básní Sebastina Brandta a Hanse Sachse, kteří pod pojmem Schlaraffenland opěvovali Zemi zahálčivosti. Ve svých počátcích se umělecké ambice spolku pozitivně projevovaly na př. účasti při pořádání shakespeareovských slavností v Praze r. 1861 nebo přímo při pořádání dobročinných koncertů. Postupem času tato aktivita v tomto směru upadla a spolek na veřejnosti nevystupoval.
1)

Schlaraffia postupně ve svých pravidlech propagovala zvláštní formy humoru spojeného s komickými ceremoniály, které ji odlišovaly od ostatních podobných stolních společností a které ji činily také přitažlivou. Byl to jistě vklad jejich divadelních otců. Oněmi zvláštními formami především bylo:

- předstírání, že jde o vybranou rytířskou společnost,
- rozeznávání tří stupňů členství (Knappe, Junker, Ritter),
- užívání spolkových jmen komicky napodobujících jména šlechtická,
- ceremoniální vedení spolkových shromáždění,
- zvláštní části oděvu - bláznovská čapka nebo renezanční hel-

- mice s oslíma ušima jako ohlas Dürerových kreseb k Lodi bláznů S. Brandta,
- využívání heraldiky pro spolkovou a členskou potřebu,
 - udělování čestných titulů, spolkových odznaků a vyznamenání,
 - zvláštní spolkový latinsko-německý žargon a zvláštní datování.

Ovšem všechny tyto projevy byly travestovány, takže příkladně vážné formy udělování rakouských státních řádů zde do stávaly komickou podobu i co do hmotného provedení udělovaných vyznamenání.

Podle vzoru pražského vznikaly další spolky Schlaraffie i v dalších městech Německa a Rakouska, kam spolkové myšlenky a ceremoniály roznesli původní členové pražského spolku, především opět divadelní umělci při svých angažmá Evropou. Schlaraffie postupně vznikají v Berlíně r. 1865, v Lipsku r. 1872, ve Štýrském Hradci r. 1873, v Brně r. 1878, ve Vídni r. 1880, v Olomouci r. 1881 a dále. Každý nový spolek si zvolil podle svého sídla latinizovaný název, proto Praga, Berolina, Lipsia, Grazia, Bruna, Vindobona, Olomucia.

Z iniciativy Lipsie se spolky sdružily v jakousi unii, která se zvala Allschlaraffia a která na svých sjezdech určovala a sjednocovala spolková statuta. První takový sjezd se konal r. 1876 v Lipsku, kde byl pražský spolek prohlášen za spolkovou Allmutter. Druhý sjezd se konal v Praze r. 1883. Poslední, který jsem zaznamenal, se konal r. 1929 v Salzburgu. To již po německy mluvícím světě bylo na 170 těchto spolků s několika tisíci "rytíři". Nástup hitlerovského fašismu Schlaraffii zcela rozrušil - zůstalo než několik spolků mezi německými vystěhovalci v zámoří. V současné době se spolky opět objevují v NSR a Rakousku.

V Brně byla Schlaraffie založena 16.9.1878 s názvem Bruna a sídlem spolku byla Spielberg Veste, pravděpodobně restaurace na svahu Špilberku nad ulicí Husovou. V době první ČSR máme doloženu shromažďovací místnost v tehdejším Německém domě, který nazývali Freskoburg. Brněnský spolek měl v r. 1885 41

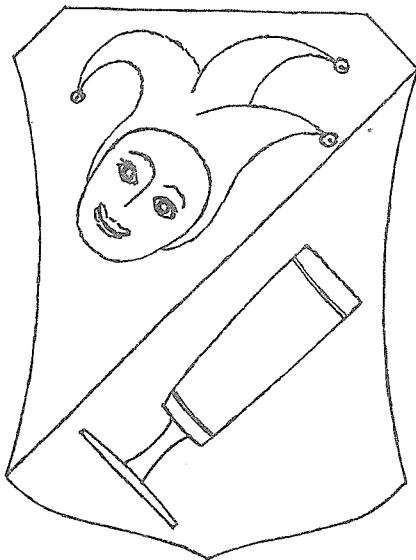
členů, ve 30. letech tohoto století 97 členů a 5 čekatelů. Členy byli brněnští Němci, často židovského původu, ryze českých jmen se ve spolkových seznamech vyskytuje jen několik. Představitelem spolku v 90. letech minulého století byl tovární ředitel Ludwig Lohnstein, spolkovým jménem Huttenio der Leopold, za první ČSR byl předsedou profesor německé techniky Dr.Ing. Ludwig Hess, spolkovým jménem Beton der Gerissene. Sociální složení podle adresáře z 30. let ukazuje na vyšší střední třídu se středoškolským a vysokoškolským vzděláním. Brněnská Schlaraffie zanikla obsazením ČSR v r. 1939.²⁾

Vývoj spolkové symboliky Schlaraffie můžeme sledovat na jejích odznacích, medailích a ostatních dekoracích, kterých se po tomto spolku zachovalo poměrně dosti a pro jeho činnost především v 2. pol. 19. století jsou zpravidla jedinou pramenou základnou k poznání jeho činnosti. Je samozřejmé, že heraldika hrála v tomto pseudorytířském sdružení velkou roli. Ovšem heraldika volně užitá, která nesnese přísná odborná měřítka, ovšem na druhé straně i dnes pro sběratele hmotných památek po tomto spolku plní důležitou identifikační úlohu.

Prvním symbolem Schlaraffie po jejím založení byl zřejmě "výr", snad jako pták bohyně Minervy, ochránkyně svobodných umění. Výr se objevoval na prvních spolkových odznacích a je také důležitým determinantem i pro dobu pozdější. Vedle výra se objevila i šaškovská čapka s rolničkami a vysoký pohár renezančního typu na přípitky (všechny tyto symboly můžeme vidět volně seskupené v gotickém trojlistu na pražské nositelné medaili datované rokem 1874). Asi koncem 70. let minulého století se ustálil v Praze spolkový odznak v podobě šíkmo děleného štitu, v němž pravá horní část je žlutá a levá dolní modrá. Na pravém horním poli je položena hlava s šaškovskou třícipatou čepicí a na poli modré vysoký pohár (někdy je šíkmo položen, někdy svisle postaven). Protože známe znak jen z kovových památek, které jsou někde smaltovány, známe sice barvu polí, ale figury na nich nebyly nikdy vybarveny a byly

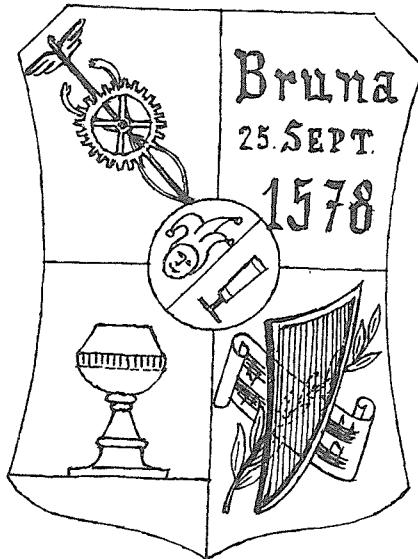
ponechány v barvě kovu. Výr se do znaku nedostal. Někdy štit převyšuje, někdy je rozkrídlen a štit má umístěn na prsou (na př. na pětihranné medaili v 25 letům pražské Schlaraffie), většinou však se znakem spojován vůbec není.

Při druhém sjezdu Allschlaraffie bylo rozhodnuto, že znak Pragy bude společným znakovým emblémem a proto musí tvořit prsní štítek na znaku každého dalšího spolku. Nejinak tomu bylo i se znakem brněnské Schlaraffie. Základní štit je čtvrcen, první a čtvrté pole je modré, druhé a třetí bílé (užito barev městského praporu). V prvním poli je rozkrídlená Merkurova hůl obtočená dvěma hady a na ni je položeno ozubené kolo, ve druhém poli je název spolku a datum jeho založení, kde

Znak pražské Schlaraffie

kresba autor

Znak brněnské Schlaraffie

kresba autor

datum 1578 znamená 1878, na třetím vinný pohár postavený na černém stole, konečně na čtvrtém poli seskupení svitku not, vavřínové ratolesti a ruční harfy. Symbolika těchto figur pro brněnský spolek byla dosti typická a výmluvná, jiné je to již s jejím výtvarným ztvárněním podle heraldických pravidel. Vyjímečné je u brněnského znaku to, že prsní štítek se znakem Pragy je kruhového tvaru a nekoresponduje se štítem základním, jak je tomu u jiných spolků. (Nejde o náhodnost pozorovanou na jedné medailce, ale znak v tomto uspořádání se objevuje i později v tištěných ročenkách).

Do jaké míry si členové Schlaraffie volili své osobní znaky v duchu spolkové symboliky, nevíme. Z doposud popsaných

osobních portrétních medailí naší provenience jen na brněnské je zobrazen osobní znak. Jde o medaili vzpomenutého továrního ředitele Lohnsteina z r. 1892, kde na reversu je jeho osobní znak. Jde opět o štit šikmo dělený úzkým pruhem, ve kterém je spolková devisa IN ARTE VOLUPTAS. Pravé horní pole by mělo být podle šrafování červené a na něm mužská postava - snad bůh Merkur - s mečem v pravé ruce a ve zdvižené levé ruce s po- hárem vítá přilétajícího výra přinášejícího vavřínový věnec. Levé dolní pole by mělo být zlaté nebo žluté s ozubeným kolem v bočním pohledu na ose, kterou tvoří zapálený doutník. Štit barokového tvaru je převýšen turnajskou přilbicí s bohatě rozvinutými fafrnochami. Na korunované helmici je klenot v po- době rostoucího rytíře s otevřeným hledím a majícího meč v pravé ruce opřený o rameno. Na první pohled díky dobré medai- léřské práci působí znak velmi důvěryhodně. 3)

Při hodnocení tohoto spolku a památek na jeho činnost si můžeme uvědomit celkový společenský význam takového sdružení a netýká se to jen spolku brněnského. V prvé řadě šlo o spolky výrazně měšťanské, které se nikterak neangažovaly ani kulturně ani politicky. I když šlo o spolky výlučné a uzavřené, nešlo také ani o žádná tajná bratrstva (právě pro různé používané ceremoniály a nošení různých odznaků a dekorací vznikala představa, že spolek měl charakter zednářských lóží, které ovšem měly zcela jiné cíle a politické ambice). I když tento spolek vznikl v Praze a na našem území měl mnoho následovatelů, byl to spolek německý a také se v německy mluvících zemích rozšířil a měl i úspěch mezi německými menšinami od Tokia po San Francisco. Právě ročenky Allschlaraffie vycházející mezi oběma světovými válkami s úplným adresářem sídla spolků, spolkovými a občanskými jmény členů byly zřejmě užitečné pro řadu Němců, kteří si jako členové Schlaraffie vypomáhali v řešení existenčních, obchodních a dalších problémů. Nutno ovšem dodat, že spolek pro svůj německý ráz v našich zemích mezi českým obyvatelstvem oblíben nebyl a nebyl ani napodobován. 4)

Poznámky:

- 1) K cílům spolku, k jeho stanovám, ceremonielům a dějinám viz O.R. Zwilling: SCHLARAFFIA - Der Weltbund Allschlaraffia, dessen Geschichte, Verfassung, Einrichtungen, Bräuche, Wesen und Zweck, Schlaraffia im Weltkriege, V. Auflage, Leipzig 1926. K mezizálečnému období jsou informativní všepronikavé ročenky s adresáři, vycházející v 30. letech v Praze.
- 2) Brněnským spolkem Schlaraffie se zabýval v souvislosti s jeho medailemi uloženými v numismatické sbírce Moravského muzea v Brně M. Hradil: Dekorace brněnské Schlaraffie, Drobná plastika, r. XXIII (1986), č. 4, s. 105 an.
Ze všech Schlaraffií na našem území jsou zpracovány údaje o spolku v Olomouci díky listinné spolkové dokumentaci uložené v tamějším Krajském vlastivědném muzeu - srovnej V. Burian: Faleristický příspěvek k historii olomoucké Schlaraffie, Zprávy KVM v Olomouci č. 212/1981 a týž: Poslední dekorace "Olomucie" z třicátých let, Zprávy KVM v Olomouci č. 232/1984.
Schlaraffií ve slezských městech se zabývali B. Vojtovič a Kv. Grovka, kteří publikovali materiály o spolkových dekoracích v oběžnících ostravské pobočky ČNS "Dopis".
Je zajímavé, že ačkoliv převaha spolků Schlaraffie byla v Čechách, tedy nejen v Praze, ale i v městech tzv. Sudet, nebyl dosud publikován žádný příspěvek o odznacích a dekoracích pražské nebo české provenience.
- 3) Medaile je poměrně zdařilou ukázkou medailérského umění konce 19. století. Byla provedena známým vídeňským rytcem a medailérem Johannem Schwerdtnerem (1834-1920), žákem J. Fischer a našeho Václava Seidana.
Ostatní brněnské odznaky a medaile mají řemeslnou úroveň. Byly zadávány firmě A. Schwerdt ve Stuttgartu, která byla zavedena na výrobu spolkových odznaků a medailí a prakticky všechny rakouské a německé spolky Schlaraffie si u ní zadávaly své zakázky.

- 4) Česká společnost zřejmě pocitovala Schlaraffii, právě tak jako i další německé spolky, za nacionálně cizí prvek. V r. 1897 za jazykových bouří v Praze v souvislosti s prosazováním Badeniho jazykových nařízení rozbili manifestující čeští studenti okna restaurace, kde se Schlaraffie scházela. Jindy zase v r. 1909, kdy mělo být v Praze slaveno 50. výročí založení spolku a svolán celospolkový sjezd, byly nakonec pro národnostní nepokoje a vyhlášené stanné právo přeneseny oslavy do Vídne. K situaci v Čechách a o vztahu k Němcům viz blíže příslušné statě in O.Urban: Česká společnost 1848 - 1918, Praha 1982.

Pozn. redakce: Tento článek je upravený text přednášky, která byla autorem proslovena na členské schůzi GHK v r. 1988. V rozporu s tvrzením autora uvádí správné tinktury vlnajky města Brna Dřímal - Štarha, Znaky a pečeti jihomoravských měst a městeček, Brno 1979, s.32.

Rod českého herce Karla Högera.

Josef Peterka

Jméno Höger či jeho pravopisná varianta Heger¹⁾ je jménem v německy mluvících zemích i u nás dosud obvyklým. V matrikách města Prostějova, odkud pocházel otec našeho herce, najdeme několik rodů Högerů či Hegerů, navzájem patrně nepříbuzných, pocházejících většinou z různých tehdy německých obcí severní Moravy. Výjimku tvoří pouze původně evangelický vojín rakouského vojska, pocházející z tehdejšího království hannoverského z pohoří Harz, a také předek Karla Högera. Praděd K. Högera, soukeník, totiž přišel do Prostějova z Kladská, z města se starou soukenickou a plátenickou tradicí, jehož německé jméno až do r. 1945 znělo Habelschwerdt (nyní Bystrzyca Kłodzka v PLR).²⁾ Přišel se svou příbuznou, patrně sestrou, Annou a vzal si za manželku dceru místního tkalců. Měl 10 dětí, z nichž 4 synové měli potomstvo. Za zmínku stojí Lazar, jenž byl městským strážníkem v Prostějově, stejně jako jeho syn Josef³⁾, a potom pochopitelně děd herců Vincenc, po otci soukeník. Byl dvakrát ženat a František, otec Karla Högera, byl dvanáctým z jeho 14 dětí. Není proto divu, že se dal na vojnu, o čemž píše podrobněji K. Höger ve svých vzpomínkách.⁴⁾ Udává též přibližné datum svatby svých rodičů, neuvádí však, že jeho otec byl již jednou předtím ženat a to s tetou své druhé manželky. Též údaj, že byl (K. Höger) posledním ze 13 dětí, je poněkud záhadný. Karel byl skutečně posledním dítětem svých rodičů (v době jeho narození bylo jeho otci 65 let), ale přes veškeré úsilí se mi v matrikách nepodařilo objevit více dětí Františka Högera než osm.⁵⁾ (S první manželkou Fr. Höger děti neměl, neboť jí bylo v době svatby již 45 let). Ani údaje v domovském listu Františka Högera neuvádějí nějaké další děti.⁶⁾ Těžko říci, odkud tento rozpor pochází, nejde-li o záměnu se samotným Františkem Högerem, který byl, jak už řečeno, dvanáctý ze 14 dětí.

Svůj život popsal Karel Höger ve svých zmíněných vzpořímkách. Jeho význam pro českou kulturu byl již mnohokrát zhodnocen. Účelem tohoto článku je ukázat kořeny rodu, z něhož vyšel, a tak doplnit v tomto směru několik kamínků do mozaiky, tvorící obraz tohoto významného českého herce, brněnského rodáka.

Poznámky:

- 1)V matričních zápisech se vyskytuje i podoba Heeger. Jedna osoba může být zapsána všemi těmito třemi způsoby. Nějaké ustálení není v matrikách patrné.
- 2)V matrice je tento Josef Heger zapsán jako "syn zemřelého Františka Hegera z Čech z Halberschwerdt(!)". Nehledě na mírně zkomolené jméno města, jev v tehdejším matrikách dosti obvyklý, je zajímavý údaj o původu z Čech, vzhledem k tomu, že zápis je z r. 1788 (M 39, f.38).
- 3)Pro jeho zaměstnání je v jednom zápisu z r. 1900 (M 38,f.6) použito krásného starého českého výrazu "městský šerha".
- 4)K. Höger, Z hercova zápisníku, Praha 1979, s.13 - 4. Po propuštění z vojska, kde sloužil jako dělostřelec, byl František Höger topičem v kruhové cihelně v Medlánkách, později si zařídil i obchod v Králově Poli na nynějším Mojmírově nám. č.13, kde se narodil i Karel Höger. Viz opět v jeho vzpořímkách, opět s.13-4.
- 5)Viz č.65 - 72 v rodokmenu.
- 6) Viz Prameny D - 1.

1. generace

poř.č.

potomek
čísla

1. František Höger, Bystrzyca Kłodzka (tehdy Habel-schwerdt), + př.1788, M 39, f. 38 ab

2. generace

2. Josef, soukeník, X kol.1755 Bystrzyca Kł., + 8.6.1824 1
 P. mž. Zuzana Klára Kneflová (Knöfllová) (15.4.1788 P.)
 X 7.8.1762, + 8.2.1827
 M 18, f.36v, M 39, f.38, M 50, f.76,132
 3.Anna, X kol 1770, Bystrzyca Kł., + 7.11.1848 P. 1?
 M 51, f.286 ab

3. generace

4. Josefa Františka Romana, X 2., + 3.3.1789 2
 M 19, f.120 ab, M 46, f.89 ab
 5. Josef Lazar, soukeník, X 19.8.1790, + 6.4.1855, mž. 2
 Antonie Zvihanová (3.7.1810 P.) X 17 ,+ 18
 M 19, f.157, M 40,f.23, M 52, f.137
 6. Vincenc, soukeník, X 10.1.1792, + 28.3.1851, mž. 2
 1. Alžběta Hammerová z P. (1813), X 9.10.1787,
 + 1.3.1838, 2. Rozálie Krejčí z Václavovic (24.4.1838
 P.),X 18.5.1811, + 10.10.1893
 M 11,str.Václ.23, M 19, f.80,200, M 41, f.76, M 51,
 f.59, M 52,f.11, M 58, f.224
 7. Lazar, X 9.2.1794, + 31.5.1796 2
 M 20, f.37 ab, M 47, f.56 ab
 8. Mariana, X 22.6.1795, + 28.2.1796 2
 M 20, f.82 ab, M 47, f.49 ab
 9. Viktorie, X 23.12.1796, + 18 ,l.mž. Alois Galina, 2
 voják (8.11.1814 P.),X 1778, + př.24.8.1818, 2.mž.
 Adam Bonné, voják (2.5.1819), X 1785/6
 M 20, f.142, M 40, f.62,108
 10. Lazar, městský strážník, X 14.2.1799,+ 10.5.1853 2
 mž. Marie Anna Weigelová z P. (26.1.1836 P.),

X 2.1.1812, + 17.7.1859	
M 20, f.228, M 23, f.38, M 41, f.55, M 52, f.76,274	
11. Jan, X 16., + 26.12.1800	2
M 21, f.54 ab, M 47, f.199 ab	
12. Karel, X 19.10.1802, 26.8.1864, mž. Anna Hamúzková	2
z (2.7.1826 P.), X 180., + 12.8.1866	
M 21, f.119, M 40, f.195, M 53, f.111,210	
13. Jiří, X 5.4.1805, + 14.2.1806	2
M 22, f.66 ab, M 48, f.106 ab	

4. generace

14. Marie Josefa, X 12.8.1811	5
M 23, f.26 ab	
15. Františka Mariana, X 26.11.1814, + 3.4.1816	5
M 23, f.139 ab, M 49, f.149 ab	
16. Klára, X 8.8., + 3.12.1818	5
M 23, f.262 ab, M 49, f.206 ab	
17. Ignác, X 26.11.1820	5
M 24, f.38 ab	
18. Ferdinand, X 16.9., + 8.10.1823	5
M 24, f.150 ab, M 50, f.63 ab	
19. Martin, X 6.11.1829, + 9.4.1830	5
M 25, f.136 ab, M 50, f.208 ab	
20. Anna Marie Alžběta, X 28.7.1814, + 18 , mž. Josef Tichý z P. (12.11.1833 P.), X 4.?3.1810, + 25.3.1866	6
M 22, f.249, M 23, f.129, M 41, f.36, M 53, f.166	
21. Vincenc, obchodník, X 9.4.1816, + 24.4.1885, mž. Anna Tischlitzová z Kroměříže (13.2.1844 Kroměříž), X 17.2.1822, + 10.1.1882	6
M 12, str.81, M 13, str.87, M 23, f.182, M 55, f.227, M 56, f.164	
22. Josef, X 27.3., + 23.7.1818	6
M 23, f.251 ab, M 49, f.195 ab	
23. Magdalena, X 19.7.1819, + 13.4.1821	6

M 23, f.298 ab, M 50, f.6 ab.	
24. Josef, X 11.3.1821, + 14.3.1837	6
M 24, f.52 ab, M 51, f.44 ab	
25. Klára, X 27.10.1822	6
M 24, f.114 ab	
26. Alžběta, X 24.2., + 3.6.1825	6
M 24, f.207 ab, M 50, f.97 ab	
27. Anežka, X 4.1.1827, + 24.12.1864, mž. Jiří Kučera z Kos-	6
telce n.H. (20.10.1868 P.), X 26.4.1830, +	
M 10, str. M 25, f.34, M 43, f.163, M 53, f.351	
28. Anna, X 6.2.1839, + 27.8.1903, l.mž. Ignác Kuchař	6
z Plumlova (4.7.1864 P.), X 27.7.1839, + 8.11.1874,	
2.mž. Jan Hrubý z P. (28.2.1876 P.), X 25.8.1840,	
9.8.1884, 3.mž. Jan Nep.Zbořílek z P. (19.10.1886 P.),	
X 7.5.1839, + 6.5.1915	
M 17, str.143, M 26, f.241,250, M 27, f.29, M 43, f.12,	
466, M 44, f.379, M 54, f.103, M 56, f.115, M 61, f.91	
29. Františka (z Pauly), X 2.4.1840, + 29.8.1900, l.mž.	6
Josef Šenkyřík z Polkovic (26.8.1860 P.), X 18 ,	
+ 21.4.1879?, 2.mž. František Procházka ze Žďáru n.S.	
(3.9.1894 P.), X 2.10.1834, + 30.6.1899	
M 27, f.12, M 42, f.252, M 45, f.223, M 55, f.83, M 59,	
f.276, M 60, f.21, M 65 str. N 60	
30. Barbora Františka, X 3.12.1841, + 17.12.1914, mž.Josef	6
Hošek ze Sv.Kopečku (16.2.1868 P.), X 24.3.1844, +	
M 16, str.43, M 27, f.90, M 43, f.133	
31. František, X 23.11.1843, + 8.8.1823 Brno-Kr.Pole, l.mž.	6
Františka Fialová z P. (1883 Brno-Zábrdovice)	
X 5.3.1838, + 5.8.1892 Brno, 2.mž. Marie Fialová z P.	
(4.12.1892 Brno-Zábrdovice), X 18.2.1868, + 10.4.1950	
Praha	
M 4, str.Husovice 147, M 5,nestr., M 6, str.199, M 26,	
f.206, M 28, f.60, M 32, f.57, D 1,L,str.13/4	
32. Jan, X 19.7.1845, + 1.9.1850? P., u milosrdných	6
M 28, f.147 ab, M 51, f.332 ab	

33.	Josef, X 27.2.1847, + 30.10.1848 M 28, f.228 ab, M 51, f.285 ab	6
34.	Lazar František Xaver, X 8.12.1836 M 26, f.151 ab	10
35.	Josef, X 11.10.1838, + 11.3.1901, obecní zřízenec, l.mž. Magdalena vdova Krčmářová, roz. Beitelová z Roudna (26.4.1868 P.), X 29.9.1825, + 29.3.1892, 2.mž. Hedvika Sonnewendová z Radslavic (25.8.1895 Dědice?), X 10.10.1860, + M 26, f.228, M 43, f.139, M 58, f.100, M 60, f.67, M 62, str.27	10
36.	Marie, X 7.12.1839, + 24.5.1868 M 26, f.280 ab, M 53, f.294 ab	10
37.	Anna, X 11.7.1842, + , l.mž. Josef Navrátil z Lobe- dic (21.10.1866 P.), X 22.2.1843, + 186 , 2.mž. Jan Vážanský z P. (186), X 7.3.1844?, + M 27, f.122, M 28, f.76, M 43, f.74	10
38.	Vilém, X 27.5.1845 M 28, f.140 ab	10
39.	Jan, X 1.7.1847, + 22.5.1848 M 29, f.2 ab, M 51, f.274 ab	10
40.	Jan Josef, X 17.8.1827 M 25, f.55 ab	12
41.	Anna, X 26.7.1829, + , mž. Josef Manhart z P. (16.6.1861 P.), X 6.3.1823, + 3.6.1875 M 24, f.130, M 25, f.125, M 42, f.276, M 54, f.127	12
42.	Antonín Pad. Jakub, X 22.7.1830, + 26.10.1832 M 25, f.163 ab, M 50, f.268 ab	12
43.	Karel Veliký Jindřich, X 4.6.1832, + 2.7.1889 P. ne- mocnice M 25, f.239 ab, M 57 f.157 ab	12
44.	Adolf, X 21.4.1834, + 25.12.1835 M 26, f.52 ab, M 50, f.327 ab	12
45.	Lazar, X 13.12.1835, + 24.6.1838 M 26, f.119 ab, M 51, f.65 ab	12

46.	Johana Nepomucena, X 26.5., + 1.11.1839 M 26, f. 254 ab, M 51, f.83 ab	12
47.	Eduard X 8.2., + 4.5.1842 M 27, f. 90 ab, M 51, f.133 ab	12
48.	František, X 26.8.1846 M 28, f.206 ab	12
49.	Ludvík, X 24.8.1848, + 27.2.1849 M 29, f. 41 ab, M 51, f.292 ab	12

5. generace

50.	František Vincenc, X 2.12.1844, + , mž.Františka Koutská z Hradiska (1866 Hradisko), X 4.6.1847, + M 9, str.88, M 28, f.114	21
51.	Rudolf, hostinský Holice u Ol., pak P., X 17.4.1846, + 30.9.1893, mž.Marie Zedníková z Určic (21.5.1872 Určice), X 22.2.1853 M 28, f.189, M 58, f.22, M 64, str.N 3, O 82	21
52.	Adolf Karel, X 21.8.1848, + 25.3.1893, obchodník, mž. Marie Antonie Josefa Volcová z P. (8.1.1876 P.), X 31.10.1855,+5.10.1918 M 29, f.40, M 30, f.52, M 43, f.458, M 58, f.182	21
53.	Vincenc Liguorius, X 18.5.1850, + 20.12.1855 M 29, f.118 ab, M 52, f.173 ab	21
54.	Albertina Anna, X 25.5.,+ 20.7.1852 M 29, f.221 ab, M 52, f.48 ab	21
55.	Emanuel Štěpán, X 24.12.1854, + , 1.mž.Františka Zedníková z Určic (7.11.1885 P.), X 27.10.1849, + 29.5. 1886, 2.mž. Josefina Martiniová z Opavy (18.8.1888 Opava?), X 16.11.1864, + M 30, f.18, M 44, f.345, M 56, f.236, M 63, str.N 212	21
56.	Vincenc Kalixt, X 16.4.1856, + př.24.8.1864 M 30, f.72 ab	21
57.	Klotylda Anna, X 5.6.1858, + 6.11.1872	21

M 30, f.199 ab, M 53, f.475 ab	
58. Egbert Jiří, X 24.4., + 1.5.1860	21
M 30, f.314 ab, M 52, f.297	
59. Ferdinand Lukáš, X 18.10.1862, + 17.6.1942	21
M 31, f.146 ab	
60. Vincenc Bartoloměj, X 24.8.1864, + 23.3.1865	21
M 31, f.266 ab, M 53, f.131 ab	
61. Anna Helena, X 17., + 27.8.1866	21
M 31, f.408 ab, M 53, f.226 ab	
62. Kateřina, X 22.11.1861, + 22.2.1863	28
M 31, f.87 ab, M 53, f.56 ab	
63. Ondřej, X 4.?, + 12.2.1860	29
M 52, f.291 ab	
64. Adolf, X 18.11.1866	30
M 31, f.426 ab	
65. Kornelius Dominik, cukrář, X 21.7.1893 Židenice, + 19.., mž. Josefa Stejskalová (1.1.1917 Brno, jez, kostel P. Marie), X 3.1.1890 Vídeň VIII., + 19.. M 3, str.363, D 2	31
66. Johana Marie, X 17.8., + 1.9.1895 Kr.Pole	31
M 1, str.364	
67. Jan František, X 9., + 15.4.1897 Kr.Pole	31
M 1, str. 451	
68. Marie Františka, X 30.8.1898, + 19.. 1.mž. Eduard Trávníček (16.8.1918 Kr.Pole), X 18..+ 1918/9, 2.mž. František Jindřich (6.1.1920 Kr.Pole) M 1, str.527	31
69. František, X + 28.3.1900	31
M 1, str. 634	
70. František Josef Matěj, X 26.5., + 5.7.1901	31
M 2, str. 27	
71. Rudolf Vincenc, X 14.4.1907, + 1977, prac.pojišťov- ny, mž. Květa Köhlerová z Brna (13.9.1931 Brno-sv.Jakub) X 8.1.1910	31
M 2, str.352, D 3, K, str.319	

72.	Karel, herec, X 17.6.1909 Kr.Pole, + 4.5.1977 Praha, mž. Eva L, str.13 aj.	31
73.	Josef, X 21.12.1869, + 7.10.1873 M 32, f.252 ab, M 54, f.53 ab	35
74.	Zdeňka Marie, X 1.10.1898, + 1.7.1899 M 37, f.234 ab, M 59, f.278 ab	35
75.	Anna Marie, X 22.7.1900, + 19.., mž. Tomáš Otevřel (28.9.1920) Dědice) M 38, f.6 ab	35
76.	Jan, X 1864, + 7.5.1865 M 53, f.138 ab	36
77.	Mariš, X 16.8.1866 Brno-porodnice?, + 29.7.1868 P. M 8, str.69, M 53, f.303 ab	36
78.	Ludvík, X 1867, + 30.8.1868 P. M 53, f.307 ab	36
79.	Julie, X 3.5.1859 Brno-porodnice, + 28.5.1943 P., 1.mž. František Dvořák (21.10.1878 P.), X 15.4.1842, 2.mž. František Procházka (22.1.1929 P.) M 7, str.345, M 27, f.101, M 44, f.69	37
80.	Marie Josefa, X 27.1., + 9.5.1854 M 29, f.307 ab, M 52, f.111 ab	41
81.	Aloisie, X 7.6.1860, + 16.6.1861 M 30, f.320 ab, M 53, f. 5 ab	41
6. generace		
82.	Milada Františka, X 14.9.1869 M 32, f.221 ab	50
83.	Klotylda, X 1873, + 15.1.1882 P. M 55, f.228	51
84.	Kamila Anežka, X 19.1.1875 Holice u Ol., + 21.6.1892 P. M 14, f.6v, 7r, M 58, f.120	51
85.	(V)ladislav, X 2.4. 1876 Holice u Ol., + 8.4.1877 P. M 14, f.14v, 15r, M 54, f.224	51

86.	Adolf Jan, X 26.12.1877 Holice u Ol., + 25.2.1878 Holice u Olomouce	51
	M 14, f.28 v, 29m, M 15, str.147	
87.	Otto Otokar Josef, X 14.8.1880 Holice u Ol., + 28.2. 1886 P.	51
	M 14, f.48v,49r, M 56, f.220	
88.	Hugo, X 21.1., + 9.5.1884	51
	M 34, f.194 ab, M 56, f.99 ab	
89.	Růžena Natálie Marie, X 12.1.1889, + 19..,mž. ? (4.1.1923 P.)	51
	M 36, f.51 ab	
90.	Rudolf Alfred, X 12.2.1877	52
	M 33, f.170 ab	
91.	Leontina Marie, X 5.1.1886, + 19..,mž. ? (16.8.1909 P.)	55
	M 35, f.71 ab	
92.	Melánie Josefina Alžběta, X 7.11.1889	55
	M 36, f.127 ab	
93.	Ervín Karel, X 2.7.1891, 26.5.1897	55
	M 36, f.289 ab, M 59, f.203 ab	
94.	Irena Anna, X 1.7.1892, + 19.., mž.Fr. Stark (7.2.1921 Perchtoldsdorf)	55
	M 36, f.383 ab	
95.	Miloš Karel Emanuel, X 1.6.1897, 1926 žije ve Vídni	55
	M 37, f.109 ab	
96.	Kornelie, X 30.3.1917 Brno?	65
	D 2	
97.	Josef, X 11.3.1923 Brno, církev čsl.	65
	D 2	

P r a m e n y .

1. Brno-Královo Pole - N 1888-1900, AMB č.16/8
2. " " N 1901-1908, AMB č.16/9
3. Brno-Zábrdovice, N Židenice 1885-1896, AMB č.11/33
4. " " O Husovice-Židenice 1889-1899, AMB, č.11/79
5. " " O index, 1872--1898, AMB, č.11/91
6. " " Z Židenice-Julianov, 1866/82-1893, AMB č.11/109
7. Brno- zemská porodnice, N 1856-1860, AMB č.7/6
8. " " N 1866-1877, AMB č.7/8
9. Hradisko (okr.Kroměříž), N 1785-1874, SOA Brno, E 67, č.7694
10. Kostelec na Hané, N 1823-1862, SOA Brno, E 67, č.9146
11. Kralice na Hané, N 1784-1824, SOA Brno, E 67, č.9178
12. Kroměříž- u P. Marie, N 1813-1835, SOA Brno, E 67, č.7948
13. " " O 1827-1857, SOA Brno, E 67, č.7990
14. Olomouc-Holice, N 1874-1889, SOA Olomouc, č.8213
15. " " Z 1839-1888, SOA Olomouc, č.8217
16. Olomouc-Kopeček N 1832-1852, SOA Olomouc, č.8270
17. Plumlov, N 1820-1841, SOA Brno, E 67, č.9479
18. Prostějov, NOZ 1760-1772, SOA Brno, E 67, č.9499
19. " N 1784-1793, SOA Brno, E 67, č.9502
20. Prostějov, N 1793-1799, SOA Brno, E 67, č.9503
21. " N 1799-1803, SOA Brno, E 67, č.9504
22. " N 1803-1810, SOA Brno, E 67, č.9505
23. " N 1811-1819, SOA Brno, E 67, č.9506
24. " N 1820-1825, SOA Brno, E 67, č.9507
25. " N 1826-1832, SOA Brno, E 67, č.9508
26. " N 1833-1839, SOA Brno, E 67, č.9509
27. " N 1840-1842, SOA Brno, E 67, č.9510
28. " N 1842-1847, SOA Brno, E 67, č.9511
29. " N 1847-1854, SOA Brno, E 67, č.9512
30. " N 1854-1860, SOA Brno, E 67, č.9513
31. " N 1860-1867, SOA Brno, E 67, č.9514

32. Prostějov N 1867-1870, SOA Brno, E 67, č.9515
 33. " N 1875-1878, SOA Brno, E 67, č.9517
 34. " N 1881-1885, SOA Brno, E 67, č.9519
 35. " N 1885-1888, SOA Brno, E 67, č.9520
 36. " N 1888-1892, SOA Brno, E 67, č.9521
 37. " N 1896-1900, SOA Brno, E 67, č.9523
 38. " N 1900-1902, SOA Brno, E 67, č.9524
 39. " O 1784-1808, SOA Brno, E 67, č.9541
 40. " O 1808-1829, SOA Brno, E 67, č.9542
 41. " O 1830-1847, SOA Brno, E 67, č.9543
 42. " O 1847-1863, SOA Brno, E 67, č.9544
 43. " O 1863-1876, SOA Brno, E 67, č.9545
 44. " O 1876-1889, SOA Brno, E 67, č.9546
 45. " O 1889-1898, SOA Brno, E 67, č.9547
 46. " Z 1784-1794, SOA Brno, E 67, č.9557
 47. " Z 1794-1802, SOA Brno, E 67, č.9558
 48. " Z 1802-1810, SOA Brno, E 67, č.9559
 49. " Z 1810-1820, SOA Brno, E 67, č.9560
 50. " Z 1821-1835, SOA Brno, E 67, č.9561
 51. " Z 1836-1850, SOA Brno, E 67, č.9562
 52. " Z 1850-1861, SOA Brno, E 67, č.9563
 53. " Z 1861-1872, SOA Brno, E 67, č.9564
 54. " Z 1872-1878, SOA Brno, E 67, č.9565
 55. " Z 1878-1882, SOA Brno, E 67, č.9566
 56. " Z 1882-1887, SOA Brno, E 67, č.9567
 57. " Z 1887-1890, SOA Brno, E 67, č.9568
 58. " Z 1891-1895, SOA Brno, E 67, č.9569
 59. " Z 1895-1900, SOA Brno, E 67, č.9570
 60. " Z 1900-1902, SOA Brno, E 67, č.9571
 61. " Z 1900-1904, SOA Brno, E 67, č.9572
 62. Roudno (okr.Bruntál), N 1821-1876, SOA Olomouc, č.6253
 63. Určice, NOZ 1814-1852, SOA Brno, E 67, č.9825
 64. Určice, NOZ 1853-1876, SOA Brno, E 67, č.9830
 65. Žďár nad Sázavou, NOZ 1828-1848, SOA Brno, E 67, č.16601

2. Domovské listy. (D)

1. Františka Högera AMB, č. 68017
2. Kornela Högera, AMB, č. 68053
3. Rudolfa Högera, AMB, č. 68064

Literatura (L).

Karel Höger, Z hercova zápisníku, Melantrich, Praha 1979

Rejstřík jmen k rodokmenu.

B itl	35	Sonnewend	35
B ané	9	Stark	94
D ořák	79	Stejskal	65
F ala	31 (2x)	Šenkyřík	29
G lina	9	Tichý	20
H ammer	6	Tischlitz (Tišlic)	21
H müsek (Hamúzek?)	12	Trávníček	68
Hošek	30	Vážanský	37
Hrubý	28	Volec	52
Jindřich	68	Weigel	10
Knefl	2	Zbožílek	28
Köhler	71	Zedník	51, 55
Koutský	50	Zvihan	5
Krčmář	35		
Krejčí	6		
Kučera	27		
Kuchař	28		
Manhart	41		
Martini	55		
Navrátil	37		
Otevřel	75		
Procházka	29, 79		

Kdo byla Kristina Potenciána Jankovská z Vlašimi?

František Zahrádecký

(Příspěvek k pátrání Miroslava Trmače, zveřejněného v GHI 1988, č.2-3, s.57-77).

Pobělohorské události zanechaly nejednu hlubokou jizvu ve vývoji moravské stavovské společnosti, badatelé, kteří i dnes přijdou do styku s problémy této doby, pocitují nepříznivý vliv neprobádanosti velkých i rozšířených rodů a většiny s nimi souvisejících rodů malých. Jedním z nich se stala také rodina Volfa Zikmunda Jankovského z Vlašimi na Budči, Slatině a Biskupicích, předního účastníka stavovského povstání, "stal se zvláště podezřelým, protože prý koncipoval výnosy moravského direktoria, označili jej za zavilého nepřítele císaře Ferdinand II. a arcikalvinistu..." atd. ¹⁾

Veškerý majetek Volfa Zikmunda propadl fisku, i když se později zjistilo, že dluhy váznoucí na majetku převyšují cenu veškeré pozůstatnosti. Wolf Zikmund v době věznění na Špilberku skonal a manželka Eliška Rájecká z Mírova po těžkém psychickém stavu se dostala do péče manželova bratrance Beňřicha Jankovského z Vlašimi na hradě Bitově. O jména pozůstatků dětí se pobělohorský soud nezajímal.

Miroslav Trmač ve své studii "Tunklova Lhotice a moravský pomocník Chodů r.1693" se pokusil najít vztah Kristiny Potenciány Matyášovské z Matyášovic k rodu Jankovských z Vlašimi. Ve své práci zveřejnil výsek části dosud neprobádaného redokmenu Jankovských z Vlašimi, v němž předpokládal logické rozuzlení problému. ²⁾ Porovnáním tohoto výseku se staršími exercecemi o některých členech rodu Jankovských z Vlašimi mímou poukázat na závažné okolnosti.

Materiály moravského pobělohorského soudu s údaji o protihabsburské činnosti Volfa Zikmunda Jankovského uveřejnil Chr. d'Elvert. ³⁾ V roce 1624 začala císařská exekuce pro-

jednávat konfiskaci majetku a v prvním jednání konstatovala nepřítomnost zemřelého Wolfa Zikmunda Jankovského.⁴⁾ Obhajobu pozůstalých převzal jeden z příbuzných Jindřich Zahrádecký ze Zahrádek (nar.ok.1587 - + 1625).⁵⁾ Ekzekuční komise nařídila vyrovnat hospodářský úpadek, vyrovnat dluhy, uspokojit netrpělivé věřitele. Jindřich Zahrádecký se odvolal a teprve 20. května dosáhl odklad plateb a jasnější stanoviska ve věci Budče a Slatiny. Dne 31. května soudce žádal zabavení majetku zemřelého vězně a odmítl další vysvětlování okolností a nařídil vyrovnat dlužné částky.⁶⁾

Jindřichovi se dne 3. června přece jen podařilo obnovit jednání o náročích pozůstalých po Volfovi Zikmundovi z Vlašimi a soud připustil možnost vyhotovit písemné nároky pozůstalých.⁷⁾ Dne 5. června obhájci předložili písemné důvody pro odklad jednání a soud povolil odložení o osm dní. Jeden ze soudců, R. Mniszecký ze Sebušiny vydal soudu dlužní úpis zemřelého Vlašimského na sumu 5000 zl.m. nalezený údajně ve Znojmě s tím, aby jej zabavil pro účely fisku.⁸⁾

Dne 14. června Jindřich Zahrádecký přivedl další svědky a to: (Ladislava) ze Šlejnic a (Bedřicha Jankovského) z Vlašimi. Po dlouhém jednání soud prohlásil otázku jako "res intrikatissima" a s odvoláním na časovou tísň a protahování sporu vydal blíže neurčené osvědčení, při které zrušil původní rozhodnutí o předání jednoho z dluhopisů na jméno Žalkovského z Žalkovic a tím ukončil jednání se zástupci pozůstalých⁹⁾. V této době získal (Jan) Matyášovský dlužní úpis na jméno své švagrové ve výši 700 zl.m. (tentot úpis zněl původně na jméno Krescencie Kavkové z Říčan, ženy vězněného Kryštofa Říčanského z Říčan, který soud vyměnil a byl propuštěn).¹⁰⁾

V konfiskačním protokolu z roku 1624 pak zůstal tento zápis: "Manželka Wolfa Zikmunda z Vlašimi se pominula smysly a do opatrování k sobě ji vzal Fridrich z Vlašimi."¹¹⁾ Zde se ztrácí poslední možnost najít přesnější údaj o ostatních pozůstalých, které hledá Miroslav Trmač ve své studii. Věnný podíl Kristiny Potenciány ve výši 1500 sl. na Budči tvořil jen tres-

ku z toho, co náleželo dětem.

Tyto okolnosti ozřejmují, proč Hynek Jankovský z Vlašimi (nar.ok.1612! - + 1653) jako jediný syn Fridricha Jankovského z Vlašimi a Justíny nazývá hledanou Kristinu Potenciánu svou sestrou a ona později již provdaná Matyášovská z Matyášovic označila Hynka svým bratrem. Proč Jindřich Zahrádecký ze Zahrádek vedl tento zápas s takovou houževností souvisí kromě jiného s tím, že Justina, manželka Fridricha byla sestrou Volfa Zikmunda z Vlašimi a jejím prvním manželem se stal Smil Zahrádecký ze Zahrádeku,¹²⁾ ten však padl v r. 1608 ve válce s Turky a literární veřejnosti se stal známý jako jeden ze skutečně existujících hrdinů probuzeneckého díla "Příběhy Václava Vratislava z Mitrovic".

Podobný osud měly mnohé děti stavovských špilberských vězňů, tak Vilém ml. Munka z Ivančic měl za manželku dosud jmenovitě neurčenou Jankovskou z Vlašimi a emigroval s ní v r. 1628 do Hlohovce na Slovensku.¹³⁾

Závěr: Hledaný vztah Kristiny Potenciány (+ 14. března 1659) k velkému a rozšířenému rodu Jankovských z Vlašimi má racionální obsah a souvisí nepochybně s kritickou dobou pobělohorskou, také její shnatek kladený autorem mezi roky 1626-1630 připomíná poslední lhůtu ke konverzi v roce 1628 a záchrana před vyhnánstvím. Širší význam tohoto druhu pobělohorských zápasů si uvědomil již F. Dobiáš ve svých Dějinách Pelhřimova,¹⁴⁾ kde boj pozůstalých po katastrofě bělohorské označil jako důkaz aktivního odporu po porážce stavovského povstání, v němž nemalou úlohu hrálo i právní vědomí.

Poznámky:

- 1) D'Elvert, Chr., Beiträge zur Geschichte der Rebellion, Reformation... Bd XVI., Schriften der historisch-statistischen Section, Brünn 1867, S. 909 (něm.). C. s. 132; Slovák, Jindřich, Pobělohorský konfiskační protokol moravský z r. 1623, vyd. 1920.
- 2) Trmač, Miroslav, Tunklova Lhotice a moravský pomocník Ch-

- dů r.1693, in: GHI 1988, 2-3, s.57-77, c.s.72, Část rodo-
kmenu Jankovských z Vlašimi...
3) D'Elvert, Chr., dtto, s.140
4) D'Elvert, Chr., dtto, s.168-169.
5) Jindřich Zahrádecký ze Zahrádek na Jemnici, Višňovém, Kr-
hově a St.Hobzí (nar.ok.1587 - + 1626). Účastník stavov-
ského povstání na Moravě, po svém strýci Smilovi příbuzný
s Volfem Zikmundem Jankovským z Vlašimi i Justinou, po níž
z prvého manželství zůstaly děti: Vilém, Václav a Assenath,
které převzal do své péče otec Jindřicha - Arnošt (padl ve
válce s Tureckem v r. 1598).
6) D'Elvert, Chr., dtto s.199.
7) D'Elvert, Chr., dtto, s.200.
8) D'Elvert, Chr., dtto s.202.
9) D'Elvert, Chr., dtto s.209.
10) D'Elvert, Chr., dtto s.211.
11) D'Elvert, Chr., dtto, CCC Konfiskations- und Grida- Prote-
koll von 1624, s.242; viz též část rodokmenu Jankovských
z Vlašimi: Hrady, zámky a tvrze... (I) Jižní Morava, s.302.
12) Smil Zahrádecký ze Zahrádek (nar.1570 - Y 1594 - X 1608);
viz též Václav Vratislav z Mitrovic, Přiběhy, Čs.spisovatel,
sv.31, vyd.Praha 1976, s.215; Gebauer, Jan, Sbírka originá-
lů a aktů cizí provenience, c.s.122,č.666 ze dne 3.5.1610
o Justině Zahrádecké, rozené z Vlašimi a též OA Brno ven-
kov, Rychtářská registra města Ivančic II,č-36, inv.č. 98,
s.63 o téže Kratochvíl, O., Ivančice, bývalé královské měs-
te, vyd.1906, s.132. Porovnej: Ivančický zpravodaj, rok 1987,
seč.16, listopad 1987 Zpráva o starém rodu z předměstí.
13) Sdělení ředitelky muzea v Ivančicích, prof. O.Uhrové ze dne
17.srpna 1987.
14) Dobiáš, Fr., Dějiny Pelhřimova, vyd.1934, s.11,23.

Brněnský rodák na rakouských bankovkách.

Pavel R. Pokorný

Na emisi bankovek v hodnotě 100 öS, které v minulých letech vydala rakouská Národní banka při výměně všech hodnot domácího oběživa, se kromě budovy vídeňské Akademie objevil i portrét jejího někdejšího prezidenta Eugena Böhma von Bawerk.

Ten se narodil v Brně 12. února 1851 v rodině rady moravského místodržitelství Jana Karla Böhma von Bawerk. Vystudoval právo a státní vědu na vídeňské univerzitě a působil jako profesor politické ekonomie na univerzitě v Innsbrucku, odkud byl v roce 1889 povolán do ministerstva financí, kde se v průběhu let stal celkem třikrát ministrem (1895, 1897-1898 a 1900-1904). Po té přednášel na vídeňské univerzitě a v letech 1911 - 1914 byl mimo to prezidentem vídeňské Akademie věd. Ve svých vědeckých pracích se věnoval především teorii zboží a otázkám daní. Zemřel v necelých 64 letech 27. srpna roku 1914.

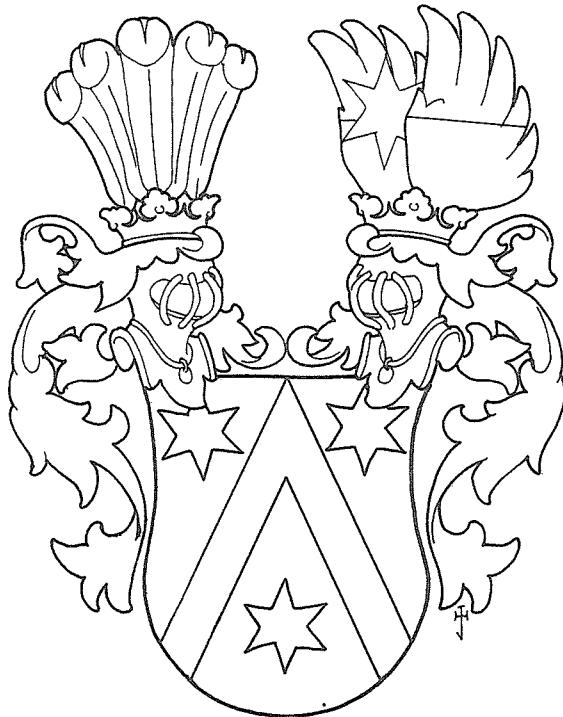
Do rytířského stavu byl jako nositel Leopoldova řádu povýšen 1.12.1854 již jeho otec a byl mu přiznán erb jeho vzdálených příbuzných. Průvodně obdržel erb a predikát von Bawerk hospodářský správce v Kostelci Josef Böhm 3.12.1746. V červeném štítě zlatá kroky provázená třemi (2,1) zlatými hvězdami. Nad štítem korunovaná turnajská přilba s pokryvadly červeno-zlatými, klenotem pěti pštrosích per červených a zlatých.¹⁾ Ten však zemřel bez potomků a shodný erb byl při nobilitaci 25.6.1765 potvrzen jeho synovci Janu Sebastianovi, olomouckému konsistornímu radovi a archiváři. Již 8.10. téhož roku byl mu při povýšení do rytířského stavu polepšen přidáním druhé přilby s pokryvadly stejného zbarvení a klenotem zlaté hvězdy mezi zlatě-červeně a červeno-zlatě dělenými křídly.²⁾

I on zemřel bez přímých potomků a synem jeho synovce Jana Adolfa Böhma (+ 20.12.1830), knížecího arcibiskupského

pokladníka v Kroměříži, byl již zmíněný Jan Karel Böhm von Bawerk (nar. 2.2.1798, † 1.6.1857), jemuž byl znovu přiznán erb polepšený 8.10.1765. Ani JUDr. Eugen Böhm, kterého chtěla připomenout tato glosa, neměl přímých potomků a erb byl znovu udělen při nobilitaci potomstva jeho strýce v roce 1910.³⁾

Poznámky:

- 1) SÚA Praha, Saalbuch 174, fol. 618.
- 2) SÚA Praha, Saalbuch 228, fol. 70.
- 3) Rodovou genealogii přináší Genealogisches Taschenbuch der adeligen Häuser Österreichs 5.Jg. 1912-1913, s.55-58.
Zde popisovaný erb je chybný. Správně uvádí Kadich s.12, tab.8.

Erb Eugena Böhma von Bawerk (kresba J. Hanček)

Valašsko v 16. až 18. století očima genealoga.

Vladimír Rolinc

Výsledky a závěry komplexního identifikačního rozboru (KIR) obcí Ratiboř, Pržno, Kateřinice a Mikulůvka, okres Vsetín - farnost Vsetín 1644-1681 a farnost Pržno 1684-1784.

1644 - 1784	Ratiboř	Pržno	Kateřinice	Mikulůvka	celkem
Počet rodinných listů	1096	827	773	514	3 210
Počet příjmení v těchto obcích z toho počtu vykazuje znásobení	348	277	257	191	1 073
tedy %	215	172	160	128	675
v I. etapě bez znásobení	61,78	62,09	62,25	67,-	62,90
	133	105	97	63	398

Každý dokončený rozbor (KIR) další sousední obce má automaticky zpětný dopad na základní výsledky rozboru u těchto obcí.

Na př.: Obec Ratiboř vykazuje při ukončení základního rozboru 133 příjmení, které nevykazují znásobení. Rozbor sousedních obcí Pržno, Kateřinice a Mikulůvka sníží u obce Ratiboř počet neznásobených příjmení o 30 příjmení, čili znásobení se zvýší z původních 61,78 % na 70,4 %, tedy velmi podstatně. Rozbory vzdálenějších obcí nemají již tak pronikavý dopad, takže svědomitý odhad % znásobení ve sledované valašské oblasti je limitován hranicí ca 80 %.

Nutno však dle pravdy konstatovat, že na tomto limitu má rozhodující vliv skupina tzv. mrtvých příjmení, t.o.j. příjmení, převzatých z 1. půle 17. století, které se někdy již

dále nevyvíjely a nebyly přitom získány podklady o jejich
předešlém vývoji.

Vlastních valašských příjmení, které by v období ranné
genealogie nepodlehly násobení je skutečně velmi málo. Tento
prokazatelný fakt v důsledcích znamená, že raná genealogie
v prostoru Valašska vytváří další typické specifikum této
regionální oblasti.

Valašsko - meziříčsko.

Seznam obcí zpracovaných rozborovou metodou v období 1988
až 1989.

čís. obce	název	počet rodičných listů do r. 1713	grunt.knihy od roku
71	Brňov	123	G 1623
72	Bynina	256	G 1594
77	Hrachovec	194	G 1608
79	Jarcová	244	
80	Jasenice	281	G 1590
81	Juřinka	133	G 1620
83	Krhová	285	G 1589
84	Křivé + Konvice	347	G 1559
85	Malá Bystřice	219	G 1626
85	Malá Bystřice - Bystřička	66	G 1626
86	Malá Lhotka (Korábka)	122	
87	Mštěnovice	145	G 1573
88	Oznice (Nová dědina)	198 do 1749	
89	Poličná	434	G 1607
98	Velká Lhota	291	G 1569
99	Veselá	186	G 1602

dílčí součet I

3 524

82	Krasno	1503	G 1551
96	Val.Meziříčí (nedokonč.)	1906	G 1588
<hr/>			
	dílčí součet II	3 409	
160	Lhotka nad Bečvou	128	do 1715
161	Lešná	291	do 1715
162	Perná	118	do 1715
163	Příluky	139	do 1715
164	dvůr Střítežíček	39	do 1715
165	Vysoká u Lešné	195	do 1715
<hr/>			
	dílčí součet III - Lešensko	910	
Nově zpracovaná oblast celkem			7 843 rod. listů
Již dříve byly zpracovány obce č.5 Choryně 546 rod.listů a Lhota u Choryně 146 listů.			
Zpracovávají se okrajové obce rožnovské oblasti: Střítež nad Bečvou, Zašová, Velká Bystřice též zvaná Valašská Bystři- ce.			

volum' shun le

Jiří Jakub Ogilvy, hrdinný obránc Brna a jeho rod.

L. Schmid

Sedmnácté a osmnácté století v Evropě byla dobou velmi neklidnou. Válčilo se prakticky po celé Evropě. Všechny tehdejší státy se snažily si vybudovat co nejsilnější armády a protože vlastních vojáků nebyl nikdy dostatek, docházelo k verbování mužů z jiných států. Verbířům všech armád na pevnině se dobře hodil příliv emigrantů z Britských ostrovů. Motivace mladých Irů a Skotů k odchodu z otčiny na kontinent byla různá. U Irů to byly předně důvody náboženské, ztráta všech občanských práv ve své zemi a přirozeně také konfiskace půdy a ostatního majetku. U Skotů, protestantů, a malého množství Angličanů motivací emigrace byly hlavně důvody politické. Avšak z převážné většiny u mladých lidí to byla také touha po dobrodružství a snaha získat nějaký majetek.

A tak verbíři různých vojevůdců snadno získávali mladé vojáky. Emigranti z bohatších rodin, často ze staré šlechty, měli situaci poněkud ulehčenu. Měli obyčejně dostatek peněz, aby si mohli koupit důstojnický patent. Často tady hrály také úlohy příbuzenské vztahy, když mladí emigranti následovali starší členy rodin, kteří si již dříve na kontinentě získali určité postavení.

Z přístavů v Nizozemí se irští emigranti dostávali přes Francii do Španělska a také do Rakouska, v obou těchto státech jejich záštitou byla katolická víra. Protestantští Skoti a Angličani obyčejně směrovali do Dánska a odsud do Švédska a Ruska. Nebyly to počty malé. Skotská emigrace ke králi Gustavu Adolfovi v období let 1621 - 1626 čítala na 10 000 mužů! Irská emigrace byla mnohem větší. V květnu 1652 odešlo z Irska na pevninu celkem 34 000 mladých mužů a v r. 1691 byl další masový únik - to jich odešlo dalších 19 000 !

Byly to stovky důstojníků a poddůstojníků a tisíce irských

a skotských vojáků, kteří se účastnili prakticky všech bitev v tehdejší Evropě, ale bojovali také v severní Africe, jižní Americe a Západní Indii.

Evropské státy v té době zoufale potřebovaly vojáky. Předně se vedla neustále válka s Turky, pak hrozná válka třicetiletá, dále tu byla válka o dědictví španělské. Poslední španělský král Karel II. zemřel bez dědiců a nároky na trůn si dělal Filip z Anjou, synovec Ludvíka XIV. Avšak všechny evropské státy byly proti němu, jedinou sympatií měl v domě bavorských Wittelsbachů. Boje o španělský trůn začaly v Itálii, kde rakouská armáda bojovala s Francouzi a přitom na obou válčících stranách byli emigranti z Irska a Skotska. V dalším nezůstalo jen při těchto válkách, následovaly války slezská, sedmiletá, bavorská a jiné - rakouská monarchie prakticky měla jen několik málo let klidných a bez válek. Ve všech těchto strašných bitvách umíraly tisíce lidí a ještě více jich bylo zmrzačeno, navíc pak obyvatelstvo hojně vymíralo infekčními nemocemi - tedy hlavně morem.

V té době nebylo divu, že armády všech tehdejších států v Evropě byly konglomerátem mužů různé národnosti, jimž vcelku bylo lhostejno, proti komu a proč bojují - hlavně když jim byl pravidelně vyplácen žold a všelijakým způsobem bylo o ně pečováno. Snahou všech vojevůdců bylo vytvářet útvary z jediného stejného národa. To však se poštěstilo jen málokdy. Tak např. ve Valdštejnské armádě byl znám pluk irských dragounů vedený Waltrem Buttlerem. Nebylo žádnou vzácností, když proti sobě na souši anebo na lodích pod různou vlajkou se utkávali žoldnéři jedné národnosti.

Udržet kázeň a disciplinu v plucích s vojáky různých národností nebylo lehkou záležitostí a vyžadovalo tvrdou ruku důstojníků. Mezi vojáky docházelo k častým sporům vznikajícím při hře v kostky, při dělení válečné kořisti a konečně také o ženy. Končilo to často rvačkami a zabítím. Z důstojníků to byli hlavně horkokrevní Irové, kteří svojí vznětlivou povahou

takové spory řešili obyčejně soubojem. Takovým způsobem jich zahynula pěkná řádka. Lidský život v té době neměl příliš velkou cenu!

Čas od času docházelo u vojáků také ke vzpourě. Nebylo lehkým úkolem ji tišit. Irové v rakouské armádě např. odmítali v Itálii bojovat proti Francouzům, protože francouzský král byl přítelem jejich krále. Dezerce těchto placených žoldnéřů byly na denním pořádku. Proto verbíři měli neustále práci.^{19,20)}

Jedním z emigrantů, kteří opustili svoji otčinu z důvodu politických, byl skotský šlechtic z rodu Ogilvi. Tento Jiří Ogilvi - u nás se pak obyčejně psalo Ogilvy - odešel ze Skotska v prvé polovině 17. století a přes Dánsko se dostal do Rakouska.

Rod Ogilvyů patří k nejstarším rodům ve Skotsku. Jeho prapředkem byl Angus, nejstarší ze sedmi bratrů, měl titul hraběte a žil někdy v 11. století v době počátku vzniku Skotska. Z jeho potomků se tu pak objevuje Gilbert z Angus, jehož synem byl rovněž Gilbert, oba měli hraběcí titul. Tento hrabě Gilbert za skotského krále Viléma Iva (William the Lion, 1165 až 1214) byl majitelem panství Ogilvy v úrodném hrabství Forfar ve středním Skotsku.^{3,4,5,11)}

Hrabě Gilbert měl syna Alexandra, který padl v bitvě u Harlaw a který po sobě zanechal dva syny: Alexandra, o němž prakticky se nezachovaly žádné zprávy a Waltera Ogilvyho z Lintrathen, který byl pokladníkem skotského království. Zemřel v r. 1441. Také po něm zůstali dva synové: Jan a Walter. Od mladšího Waltera pochází hraběcí rod z Finlater. Potomstvo staršího Jana můžeme sledovat až do současnosti. Jeho syn James (Jakub) přišel 28. dubna 1491 do parlamentu skotského království jako 1. lord Ogilvy, titul mu udělil skotský král Jakub IV. 1. lord Ogilvy žil ještě v roce 1513.

Jeho pravnuk - Jakub 3. lord Ogilvy - měl 4 syny: Jakuba, Thomase, Alexandra a Archibalda. Jakub jako 4. lord Ogilvy padl v r. 1554 u Pinthie v boji proti Angličanům. Jeho syn,

Jakub 5. lord Ogilvy, byl horlivým přívržencem Marie Stuartovny, dlouhou dobu byl vězněn, ale pak byl králem Jakubem VI. poslán jako vyslanec do Dánska. Jeho nejstarší syn Jakub 6. lord Ogilvy byl otcem dalšího Jakuba, kterého král Karel I. povýšil na hraběte z Airlie (earl of Airlie).

A nyní v genealogických pramenech není jednota. Zedler ²⁴⁾ píše, že 5. lord Ogilvy Jakub měl dva syny: Jakuba, 6. lorda Ogilvy, kterého král Karel I. povýšil na hraběte z Airlie a druhého syna Patrika, od něhož pochází dům v Muredon či Muirtown, jeho manželkou byla Isabella Murray de Smidshill. Tento Patrik přišel do Německa z politických důvodů. Tady mu Ferdinand III. potvrdil šlechtictví. Odsud pak přešel do Rakouska. Jeho synem byl Jiří Jakub Ogilvy.

Podobný názor na předky "našeho" Jiřího Jakuba mají také Nedcpil a Dobřenský ⁸⁾, který navíc uvádí, že matkou Patrika, tedy babičkou "našeho" Jiřího Jakuba, byla Joanna, nejstarší dcera 7. lorda Forbese z Granardu.

Naproti tomu v Allgemn. Histor. Lexiconu ⁰⁾ se o otci "našeho" Jiřího Jakuba Patrikovi nic nedočteme. Také v anglických pramenech ^{3,4,5)} se nedočteme o Patrikovi Ogilvym a jeho potomcích. Je tu však uváděno, že 5. lord Ogilvy měl za manželku Joannu Forbesovou, ale spolu údajně měli 5 synů a 1 dceru, avšak ze synů žádný není Patrik, ale jsou to Jakub, Jan, David, William a Archibald.

Je zajímavé, že anglické prameny neuvádějí Patrika a jeho potomstvo. Snad je to také proto, že on a jeho potomstvo odešel na pevninu a nikdy se už do vlasti nevrátilo. S touto skutečností jsme se také již dříve shledali např. u některých irských rodů, jejichž potomci po emigraci na kontinent zmizeli z irských genealogií.

Určitou nevýhodou při genealogickém sledování tohoto rodu je, že se tu neustále střídá jméno James (Jakub) a Walter. Irské jméno Patrik (Patricius) je poměrně vzácné, vyskytuje se hlavně u potomků pokladníka skotského království WALTERA OGIL-

vyho. Přidržujeme se našich pramenů uvádějících jako rodiče Patrika Ogilvyho údaje, které je možno doložit opětováním erbu.

Příbuznost rakouských Ogilvyů se skotským rodem je možno doložit erbem. I když známe nekteré drobné odchylky, přece základem erbu zůstává skotský znak.

Ve stříbrném štítu červený čelně hledící kráčející lev korunovaný císařskou korunou, na hrade nese korunu vévodskou. Na štítu hrabecí koruna, na ní turnajská přilba s točenici a přikryvadly červeno-stríbrnými. Klenotem je zeleně odděná panna držící před sebou červenou padací mříž. Štitonosi jsou dva černí volci se zelenou zbrojí, na hrdle se zeleným věncem s červenými květy.^{6,21)}

Jinou odchylku erbu spatřujeme na náhrobníku Anny hraběnky z Weltzu provdané Ogilvyové v kostele sv. Tomáše v Praze, kdy lev je tu stojící a v tlapě drží také jakousi mříž.¹⁵⁾

Deviza znaku je pokaždé táž: "To the End" - "A FIN"
(Až do konce).

J i ř í J a k u b

Ogilvy z Muirtown se narodil na panství anglickém v hrabství forfarském ve středním Skotsku. O něm jsme výše napsali, že v prvé polovině 17. století z politických důvodů opustil svoji otčinu a pravděpodobně za svým otcem Patrikem se vydal přes Dánsko do Rakouska. Jako mnoho jeho ostatních krajanů vstoupil do rakouské armády. Působil na Moravě v Brně.

Při obléhání Brna Švédů v roce 1645 byl velitelem města polní maršál de Souches. (+ 1683) a podplukovník Jiří Jakub Ogilvy byl velitelem pevnosti na Špilberku. Za úspěšnou obranu byl pak Jiří Jakub Ogilvy povyšen na plukovníka.^{9,10,13,14)}

Jeho roční plat obnášel 1500 zlatých. V roce 1650 si koupil v Želešicích (Schölschitz) mlýn s přilehlými domy. Dne 9. září 1653 obdržel inkolát. Až do své smrti 7. ledna 1661 (d'Elvert píše 1660) jako velitel pevnosti na Špilberku zůstal v Brně a byl pochován v rajhradském klášteře.

Jeho manželkou byla Eufrosina Veronika z Reitspergu. Z manželství vzešlo celkem 6 dětí, 2 chlapci a 4 děvčata.²⁴⁾

- 1) Mechtilda, celý život prožila v klášteře sv. Bernarda v Brně
- 2) Isabella Joanna, provdala se za hraběte Weickarda z Heissensteingu
- 3) Gertruda, zemřela jako řeholnice ve františkánském klášteře sv. Josefa v Brně
- 4) Friedrich, padl při útoku na Philipsburg (město s pevností v Bádensku na pravé straně Rýna)
- 5) Jiří Benedikt, nar. 19.3.1651 v Želešicích, pokračovatel rodu
- 6) Margareta, nar. 14.7.1658, zemřela v Brně jako svobodná v r. 1739, pochována je v Brně na Battersberge (?)

J i ř í B e n e d i k t

nar. 19. března 1651 v Želešicích u Brna, svobodný pán, pán na Zahořanech, císařský a královský komoří.

Po otcově vzoru sloužil od r. 1674 rovněž v rakouské armádě. Avšak jeho vojenská kariéra byla bohatší. ²²⁾

V roce 1683 byl již podplukovníkem, v r. 1689 byl velitelem pevnosti v Bělehradě, podle záznamů byl v roce 1691 plukovníkem v německém pěším pluku, jehož byl později majitelem. V roce 1696 byl velitelem města Tokaye v Uhrách. V roce 1702 přešel k armádě na Rýnu a účastnil se obléhání Landau. V té době byl již polním podmaršálkem. V roce 1704 odešel z rakouských služeb do polské a pak do ruské armády. Zemřel 8. října 1710 v Gdansku jako ruský polní maršál.

Jeho manželkou byla Marie Anastazie Zuckmantel z Brumath (?)

Jiří Benedikt koupil v blíže neznámém roce za 120 000 florinů Zahořany se zámkem v litoměřickém panství, který tam po ukončení třicetileté války na místě staré renesanční tvrze postavil císařský generál Jan svob. pán de la Crone, pocházející z Nizozemí. Jiří Benedikt Ogilvy původní barokní dvoukřídlý zámek opravil. První portál zámku je datován r. 1708 a nese znak Jiřího Benedikta Ogilvym. Druhý portál je z 30. - 40. let 18. století a v jeho středu je alianční znak Karla Heřmana Ogilvym a jeho manželky. ^{18,12)}

Jiří Benedikt se svou manželkou měl tři děti; chlapec a dívče zemřeli však krátce po narození a pak přišel syn Karel Heřman.

K a r e l H e ř m a n

Ogilvy, pán na Zahořanech, narodil se 31. prosince 1670 v Praze. Jeho vojenská kariéra podobně jako u jeho otce byla velmi pestrā. Do císařské služby vstoupil v roce 1704 a roku 1713 se účastnil bitvy u Bělehradu, v r. 1715 sloužil u německého pěšího pluku. V letech 1716 - 1717 prodělal tažení proti Turkům. Po jeho skončení byl povyšen na plukovníka. Od roku 1720 byl majitelem pěšího pluku č. 52. V roce 1723 byl generálmajorem, v r. 1733 velitelem Prahy a 27. října téhož roku byl jmenován polním podmaršálkem. Titul polního zbrojmistra obdržel v r. 1735. V r. 1739 byl v bitvě u Grotz-
ka a téhož roku byl povyšen do hraběcího stavu. (22)

Na podzim roku 1741 byla Praha přepadena společnou armádou francouzského, saského a bavorského vojska - to byl nepřítel Rakouska. Velitel Prahy Karel Heřman Ogilvy měl na obranu málo vojáků, tři tisíce jich nemohlo stačit na takový nápor cizinců a proto došlo ke kapitulaci a velitel Prahy byl zajat. Avšak po osvobození Prahy rakouským vojskem v roce 1742 byl opět dosazen do funkce velitele Prahy. V r. 1745 byl jmenován polním maršálem. Z vojenských archivů se dozvídáme, že ještě v roce 1748 byl majitelem pěšího pluku Stromberg č. 46.

Karel Heřman hrabě Ogilvy zemřel v ? lednu 1751 v ??

Jeho manželkou byla Esther Anna hraběnka z Weltzu, která se narodila 7. srpna 1692. Svatbu měli ve Vídni 20. února r. 1713. Hraběnka z Weltzu byla na saském dvoře v Drážďanech dvorní dámost Marie Josefy, rakouské velkovévodkyně a dcery císaře Josefa I. Hraběnka Esther Anna z Weltzu zemřela 4. ledna 1784 (Wurzbach mylně píše v září 1751) (23) a je pochována v Praze u sv. Tomáše.

Ještě před svou smrtí hraběnka z Weltzu v roce 1781 prodala zahořanské panství se zámkem za 140 000 zl. císaři Josef II. Ten zámek využil na prozatímní vojenský špitál do té doby, než byla přímo v Terezíně v nové pevnosti vystavěna vlast-

ní nemocnice. V roce 1807 komorní panství Zahořany se zámkem přešlo do majetku Ferdinanda I. Toskánského, který je připojil k Ploskovicím.

Karel Heřman Ogilvy s manželkou Esther Annou měli 10 dětí.
2,24)

1. Karel Josef, nar. ve Vídni 2. prosince 1713. Po vzoru svých předků sloužil rovněž v rakouské armádě, byl císařským a královským komořím. Jako hejtman sloužil v Uhrách. Zemřel v r. 1755 jako poslední mužský potomek této linie Ogilvyů v Rakousku, protože tři jeho bratři Josef Vilém, Eugen Josef a František Václav zemřeli v dětství.
2. Marie Dorota Gabriela, nar. 28. prosince 1714. Od 8. srpna 1736 byla členkou císařského řádu salesiánů ve Vídni.
3. František Josef, nar. 21. května 1716 a zemřel 17. září 1723.
4. Marie Terezie se narodila 8. října 1718 a 12. ledna 1739 měla svatbu v kapli zahořanského zámku. Ženichem byl Jan Adolf hrabě Kounic (nar. 26. listopadu 1696, zemřel 30. června 1771).
5. Eugen Josef se narodil 31. prosince 1719 a zemřel 4. března 1721.
6. Josef Ludwig, nar. 16. února 1721. Odešel do Říma jako vysoký církevní hodnostář.
7. Marie Antonie, narodila se 18. července 1722 a zemřela 1. října 1723.
8. František Václav, narodil se 8. února 1724 a zemřel v dětství.
9. Marie Margareta Anna se narodila 26. července 1725. V roce 1748 se provdala za Prokopa hraběte Kolovrata-Krakovského (nar. 13. března 1718, + 6. dubna 1774).
10. Vilemina, nar. 15. září 1728. V roce 1765 měla sňatek s Leopoldem Štěpánem hrabětem Pálffym (nar. r. 1716, zemřel v r. 1773).

Z uvedeného vyplývá, že větev starého skotského rodu

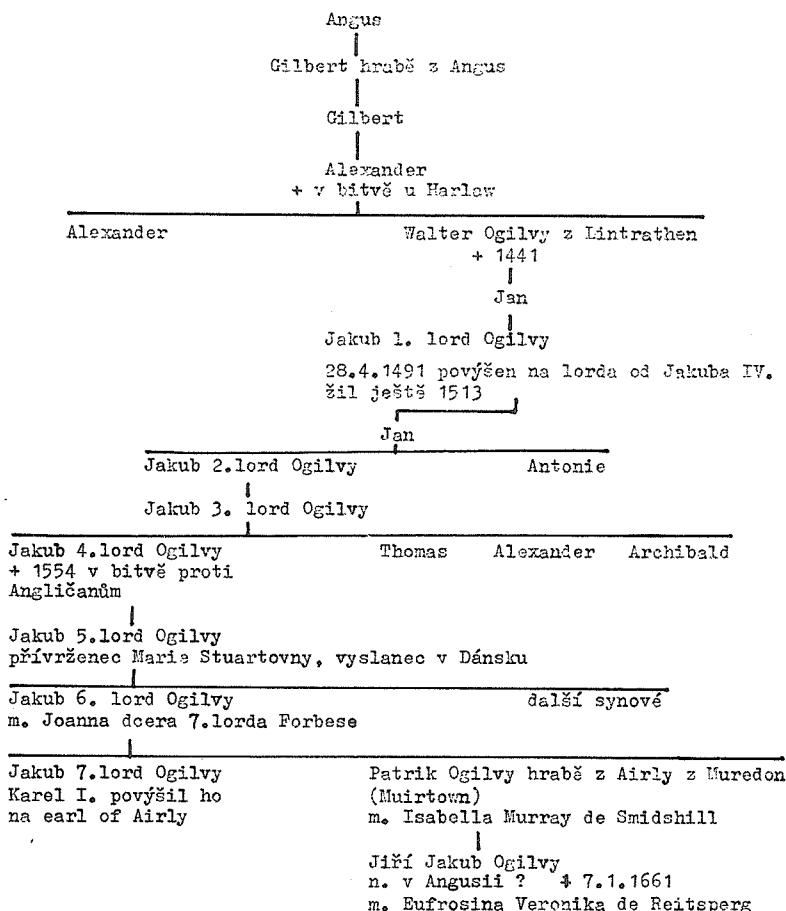
Ogilvyů vymřela v Rakousku v 18. století - podobně jako celá řada jiných rodů, jejichž členové po bělohorské bitvě přišli do Rakouska a tady se usadili.

Prameny a poznámky:

- o) Allgemeine historische Lexicon. Leipzig 1731, sv.3., s.121.
- 1) Archiv Tereziánského ústavu šlechticen v Praze. SÚA Praha, doklady č. 76,116,128,159 a 170.
- 2) Bouchal, J.V.: Šlechtická jména ve farních matrikách v Záhořanech. Sborník historického kroužku 1, 1900, s.53-55.
- 3) Burke, B.: The general Armory of England, Scotland, Ireland and Wales. London 1878, s.750.
- 4) Burke's: Genealogical and heraldic history of the Landed Gentry. London 1912, s.93, 1889.
- 5) Burke, J.; Burke, J.B.: Encyclopedia of heraldry or general armory of England, Scotland and Ireland. London.
- 6) Catalogus Nobilium Regni Scotiae. Praha 16... tab.30 a 131. Soubor 217 ručně malovaných a kolorovaných erbů skotských šlechtických rodin. Vázaná kniha z pražského kláštera Hýbernů.
- 7) Debrett's Peerage. London 1869, s.13.
- 8) Dobřenského genealogická sbírka. Praha, SÚA.
- 9) d'Elvert, Chr.: Versuch einer Geschichte Brünn's. Brünn 1828.
- 10) d'Elvert, Chr.: Beiträge zur Geschichte der königl. Städte Mährens insbesonderr der k.k. Landeshauptstadt Brünn. Brünn 1860, s.97 a 99.
- 11) Encyclopaedia Britannica. Chicago-London-Toronto. 16, 1960,728.
- 12) Fiala, Z.: Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. III, 1984, s.526-527.
- 13) Gauhen, J.F.: Genealogisch-Historisches Adels-Lexicon. Leipzig 1719, s.1138.

- 14) Kneschke, E.H.: Neues allgemeines Deutsches Adelslexicon.
Leipzig.VI.,1929, 590-591.
- 15) Koloček, Z.: Náhrobky a epitafy v pražských kostelích.
Časopis rodopis.spol. 3, 1931, 65-83.
- 16) Král z Dobré Vody, a.: Der Adel von Böhmen, Mähren und
Schlesien. Prag 1904, s.178.
- 17) Nedopil, L.: Deutsche Adelsproge aus dem Deutschen Or-
dens-Central-Archive. Wien 1868, sv.3-4.
- 18) Sedláček, A.: Hrady XIV, 1938, 379.
- 19) Schmid, L.: Irská emigrace do střední Evropy v 17. a 18.
století (1. část). Sborník historický ČSAV. 32,1985,189
až 254.
- 20) Schmidhofer, E.: Das Irische, Schottische und Englische
Element in Kaiserlichen Heer. Diss. Univ. Wien 1971.
- 21) Siebmacher's Grosses allgem. Wappenbuch (R.J.Meraviglia)
Sv.4, díl 9, s.153, tab.70.
- 22) Wrede, A.: Geschichte der K.u.K. Wehrmacht. Wien 1901.
- 23) Wurzbach, C.: 12, 184 ; 21, 1871, 45-46.
- 24) Zedler, J.H.: Grosses Universal Lexicon. Leipzig-Halle.
XXV.,1740, 952-959.

Rec'd Original

Patrik Ogilvy z Muirkton (Muirkton) hrabě z Airlly

m. Isabella Murray de Smidshill

Jiří Jakub Ogilvy de Muirkton

n. v Angusii ? + 7. 1. 1661

m. Mafrosina Veronika de Reitsperg

Mechtild Isabella Friedrich Garstrand Jiří Benedikt Mangareta
Mister sv. Joanna padl píši † jako ře- n. 14.7. 1658
Bernarda m. Julius itoku na Zelegics , + 1739 v Brně, svob.
v Brně Weickard Philippburg frant. kláš- polib. na Battier-
hr. z Heis- sensteinu tera sv. Jo- bergu v Brně
senselnu seřata v Brně
Brunath Zuckmantel de
Brunath

Karel Hermann Jiří Beneš
n. 31.12. 1670 + 21.1751?
m. 20.2. 1713 Viden Esther Anna hr. Weltz
n. 7.8. 1692 + 4.1. 1784 Praha

Marté Anna Magareta
m. 1748 prokop hr. Kolovrat-Krakowsky
n. 13.3. 1718 + 6.4. 1774
Marte Anna Magareta
m. 1748 prokop hr. Kolovrat-Krakowsky
n. 13.3. 1718 + 6.4. 1774
Vilémína
m. 1765 Leopold Stephan hr. Pálffy
n. 15.9. 1726 + 1773
Vilémína
m. 1776 - 1773
František Václav
n. 8.2. 1724 + 33?
Marta Antonie
n. 18.7. 1722 + 1.10. 1723
Josef Luwig
n. 16.2. 1721 + 2.1. 1756
Josef Luwig
n. 31.12. 1719 + 4.3. 1721 ve Vídni
Burgom Josef
n. 31.12. 1719 + 30.6. 1771
Josef Jan Adolf
n. 12.1. 1739 Jan Adolf
hr. Komotec, n. 26.11. 1596
+ 30.6. 1771
František Josef
n. 8.10. 1718 + 17.9. 1723
František Josef
n. 21.5. 1716 + 22.5. 1723
František Josef
n. 26.11. 1713 + 17.9. 1755
Karel Josef
n. 26.11. 1713 + 1755
František Josef
n. 26.12. 1711 + 8.8. 1736 Hlásťov
Barlašová ve Vídni
m. 26.12. 1711 + 26.12. 1716
František Josef
n. 26.11. 1713 + 1755
Karel Josef
n. 26.11. 1713 + 1755

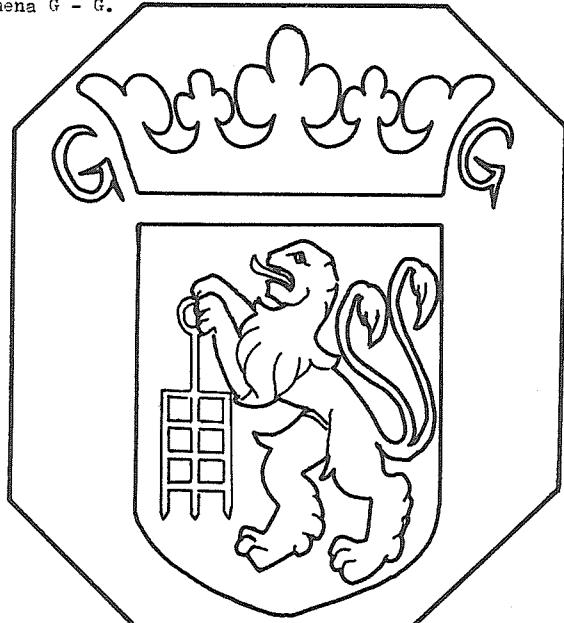
Poznámka redakce:

Erb Ogilvyho mimo výskytu uvedeného autorem nalezneme též na dalších místech: na náhrobníku Jiřího Jakuba Ogilvy v kostele sv. Petra a Pavla v Rajhradě a dále na vnitřním nádvorí hradu Špilberk v Brně (vyobrazení s popisem viz J. Hanáček, Obléhání Brna Švédů roku 1645 a nobilitace s tím spojené, in: Heraldfická ročenka 1986, s.33-35).

Hraběcí erb podle nobilitační listiny pro Karla Heřmana z r. 1739 popisuje a vyproduluje P.R.Pekomý, Blíspěvek k sečpisu heraldických památek na Litoměřicích, in: Litoměřicko, roč.XXIII. (1987), s.245,250.

Podolený erblu doplňuje i zjištění pečeť Jiřího Jakuba Ogilvy z 15.9.1647 (Archiv města Brna, fond Akta purkmistrovská, sign.1647, 3/51). Pečeť je čestihraná, přitištěná z červeného vosku. Ve pečetním poli je štít, v něm vzpřímený dvouocasý lev držící před sebou v obou nohách mříž. Mříž zde však má jakési držadlo, takže spíše vypadá jako rošt. Na štítu je postavena starohrabčecí koruna, po jejích stranách písmena G - G.

H.

PŘEHLED RODINNÝCH KRONIK

Členové Genealogického a heraldického klubu při ZK ROH Královopolské strojírny v Brně se delší čas zabývali problémem, jak zúročit dlouholehou mravencí práci badatelů zpracovávajících rodinné kroniky, které patří k osobitým a nezastupitelným historickým pramenům. Jak o jejich práci informovat ostatní genealogy, aby mohli jejich zkušeností využít, jak jejich příkladem povzbudit ty, kteří nemají dosti sebedůvěry k uskutečnění podobného záměru, jak svědectví jejich úsilí zachovat pro budoucnost a hlavně jak zajistit evidenci existujících, formou kroniky zpracovávaných dějin rodů.

Rozhodli se proto postupně shromáždit a v klubovém časopise zpřístupnit charakteristiky dostupných kronik tak, aby seznámení se stručným popisem kroniky nahradilo její přímou prohlídku. Nejedná se tedy o historii jednotlivých rodů a rodin ani o podrobný výklad životních osudů jednotlivých příslušníků rodu, ale spíš o popis pracovní metody, popis konkrétního zpracování, struktury i vnějšího vzhledu kroniky, i když uvedení některého zajímavého předka, zakladatele rodu a pod. přispívá ke čtivosti statí. Charakteristiky obsahují dále údaje, od které doby jsou životy předků sledovány, kolik generací je v kronice dokumentováno, v jakém regionu, v jakém sociálním prostředí, jména spřízněných rodin, rok zpracování, na co byl kladen důraz, obsahuje-li kronika rodičmen, rozrod a vývod, přílohy, zvláštnosti i přinášejí popis vnější formy kroniky. Ze vzájemného porovnání jednotlivých charakteristik je zřejmá velká pestrost a značné rozdíly v přístupu k vedení rodinných kronik po stránce obsahové i vzhledové, a právě to může být zdrojem inspirace pro rodopisce, kteří uvažují o konečné podobě své kroniky.

Na následujících stranách a v dalších číslech GHI budou uvedeny dosud získané charakteristiky rodinných kronik abecedně podle příjmení zpracovávaných rodů a příležitostně, pokud se o nich dovíme, budou uveřejňovány popisy dalších kronik. Jestliže není autorem zprávy o kronice zároveň její zpracovatel, uvádíme jeho jméno na konci textu.

- ky -

Mé paměti.

Zpracoval Tobiáš Bednář. Brno 1950-1976. 2 sv., nestr. Formát A 4, 1 exemplář.

Paměti počal psát v r. 1950 brněnský romanista Tobiáš Bednář, pocházející z východních Čech od Divoké Orlice, do obyčejného čtverečkového sešitu velkého formátu A 4 ručně a nechával široké okraje, kam připisoval různé doplňky a poznámky.

Díl 1. Jedná se o beletristickou formou zpracované vzpomínky, uvedené v oddílech: Moji předkové - Po meči (sledované od konce 18. století v Dolní Nekoři, chalupníci a malorolníci), Po přeslici (sledované od počátku 19. století v Písečné, rolníci), Ve Vlčkově, Rodina, Vlčkované, Můj životopis. Tato poslední kapitola je nejobsáhlejší. Autor popisuje podrobně své dětství, vzpomíná na rodny kraj, na školu, na gymnázium v Litomyšli - jak bydlil jako student, jak se živil, na profesory, na studentský orchestr, později na studia v Praze, ve Francii a ve Švýcarsku, na vojenskou službu popisuje své pedagogické začátky a kulturní život v Bučovicích po r. 1907 do r. 1913, kdy odešel do Brna. Dále své válečné zkušenosti frontového vojáka v letech 1914-1918 do šťastného návratu do Brna. Spřízněné rodiny: Dvořák (Žamberk), Jirčík (Lišnice),

Kroužka (Písečná), Mihulka (Helkovice), Poláček (Dolní Nekoř), Sklenář (Písečná), Vítěk (Dlouhoňovice).

Druhý díl je věnován autorově odborné práci, která počala od nástupu na zemskou reálku v Bučovicích. V Šolcově sbírce školní četby vyšly výňatky z Daudeta - Tartarin de Tarascon, z Hugo - Misérables, dále vyšla r. 1912 Učebnice francozské konverzace pro střední školy, r. 1920 Cours de français pour les adultes, r. 1930 Přehled francouzskémluvnice a Chrestomathie française. Z četných odborných překladů do franštiny je nejobsažnější překlad knihy Eurytmie latinské prózy pro Fr. Novotného a Studie o jihoslovanském divadle Fr. Wollmanna. Odborné články psal do časopisů Naše věda, Časopis pro moderní filologii, do Sborníku filozofické fakulty kritiky Stehlíkova a Bubnova francouzsko-českého slovníku. Do sborníku Rodné zemi napsal článek o napoleonském generálu Valhubertovi, v Brně zesnulém a pohřbeném, "Jak Francois Copée zbásnil slavkovské bojiště".

Druhá polovice sešitu je věnována jeho životní práci na ideografickém česko-francouzském slovníku, jehož strojopis je uložen v archivu ČSAV v Praze.

Věra Bednářová

Lidé kolem nás čili Malá brněnská kronika.

Zpracovala Věra Bednářová. Brno 1980-1985. 2 sv. I. 165 s., II. 125 s., fotografie a přílohy. Formát A 5, 2 exempláře.

Strojem psané vzpomínky o rozměrech 19 x 24 cm, svázané v běžových plátěných deskách s hnědě vytiskněným nápisem na horní desce. Nadpisy kapitol jsou psány červenou páskou a do textu jsou vlepeny fotografie osob a míst, různé kresby, programy, výstřížky a dopisy.

Díl 1. Jsou to vzpomínky na osobnosti brněnského kulturního života, s nimiž přicházela do styku rodina brněnského

romanisty Tobiáše Bednáře a později autorka sama jako historička a pracovnice Universitní knihovny. Jsou osobitým svědecem života jedné rodiny značné intelektuální úrovně a jejich kontaktů se světem, ale i svědectvím určitého výseku kulturního života města od první světové války do okupace. Jsou zde zaznamenány osobnosti významné i méně významné a vzpomínky na ně jsou utřízeny tematicky do oddílů: Literáti, Hudebníci, Divadlo, Výtvarníci, Přírodovědci, Archeologové, Historikové.

Díl 2. Je zpracován podobným způsobem, ale s pevným cílem zaznamenat a ocenit mnoho brněnských neznaštných pracovníků, o nichž se nikde nic nepsalo, ale kteří se podíleli na některých významných brněnských podnicích. Autorčiny vzpomínky počínají rokem 1913, kdy její rodiče přišli do Brna. Zprvu pozoruje očima dítěte dění ve městě, otřásaném za Rakouska národnostními boji, pak následuje období studií na gymnáziu a na univerzitě. S těmito zážitky a zkušenostmi pak vstupuje do veřejného života a začíná pracovat v různých brněnských institucích a spolkách, které sleduje až do jejich zrušení r. 1950. Druhý díl počíná vzpomínkou na spřízněné rodiny Rákosníků v Litomyšli a Věrných na Hané a následují kapitoly: Bučovice, Francouzi, Vackovi, Moravský kras, Mírové hnutí, Ženské hnutí, Poradna, Brno a ti druzí. Oběma díly vzpomínek proniká bystrý postřeh a osobní, nekonvenční hodnocení, takže tyto vzpomínky mohou být zajímavým čtením nejen pro úzký okruh vlastní rodiny.

Kronika rodu Beránků.

Zpracoval Vladimír Beránek. Brno 1981 192 s., 134 fotoreprodukcií, 12 rodových přehledů. Formát A 4, 1 exemplář, strojopis.

I. část pojednává o vladickém rodu Beránků z Petrovce u Jihlavy. Po propuštění z manského svazku nejvyššího mar-

šálka českého krále (1327-1533), Jan z Lipé na Krumlově na brněnském sněmu předal panství Příseka Volfu Beránkovi. Jeho čtyři děti prodaly panství r. 1579 Hynkovi Brtnickému z Valdštejna na Brtnici.

II. část se dotýká sledované rodové linie pocházející z Čech. Na Moravu přichází po napoleonských válkách František (1784-1848), řezník a žení se ve Šlapanicích r. 1816 s Kateřinou Furbeovou, dcerou rajhradského varhaníka a obecního písáře. Manželé se usazují v Unkovicích u Židlochovic. Odtud odchází druhorozený Filip (1820-1901) jako krejčí na Slovácko do Archlebova a žení se s dcerou drába. Ta přes svoji matku, rozenou Bauerovou, byla spřízněna s olomouckým arcibiskupem Františkem Bauerem (1841-1915), který s celou rodinou udržoval přátelské styky. Z manželství Beránků v Archlebově pocházejí dva synové a šest dcer. Starší Antonín (1852-1917) vstupuje do lesních služeb Liechtensteinů. Na revíru v Lovicích se žení s dcerou ždánického lidového malíře Františka Michalíka, matka byla rozená Müllnerová, dcera posledního tkalcovského cechmistra ve Ždánicích. Z manželství pochází pět synů a dvě dcery. Nejstarší Vladimír (1886-1961) prodělával první světovou válku, vrátil se jako legionář a bojoval na Slovensku. Po otci zůstává v lesních službách Liechtensteinů, působí na severní Moravě a na Brněnsku, za druhé světové války v pražských lesích a se zbraní v ruce bojuje za pražského povstání. Mladší Antonín (1892-1981) žije ve Vídni, ostatní tři synové zakládají rodiny v Adamově.

Filipův druhý syn Josef (1862-1946) odchází r. 1902 do tehdejší Bosny, kde zakládá jugoslávskou větev Beránků. Dcery Filipovy se vdávají ve Ždánicích, ale z jejich potomků za Rakouska odchází jedna dcera do Kanady, dva synové do Maďarska a Rumunska, dcera do Vídně, kde zahynula s rodinou při náletu za druhé světové války.

Politické události 20. století se dotýkají širší rodiny nejprve účastí pěti mužů v první světové válce, smrtí jednoho na následky zranění, druhá světová válka smrtí letce

v zahraničním odboji, vězněním čtyř příslušníků gestapem, z nichž jeden umírá na následky útrap, v padesátých letech pronásledováním. Emigrovalo devět příslušníků, z nichž Věra Beránková dala ve Švédsku život trojčatům, třem synům.

Kronika jmenuje rodiny: Barboříkovu, Bauerovu, Boháčkovu, Bohanesovu, Červinkovu, Furbeovu, Gártnerovu, Haškovcovu, Hrazdílkovu, Chalabalovu, Jabůrkovu, Kelblovu, Klíčovu, Kočí, Kolaříkovu, Křížovu, Kubánkovu, Luskačovu, Michálíkovu, Müllnerovu, Němcovu, Pěnčíkovu, Přihodovu, Rozhonovu, Staňkovu, Stránských, Špačkovu, Tajčovu, Tomandlovu, Zenkerovu, Žabičkovu.

Kronika rodiny Bohanesovy 1637 - 1973.

Zpracoval Vladimír Beránek. Brno 1973. 205 s., 110 fotoreprodukcií, 16 rodových přehledů, mapy, přílohy. Formát A 4,
1 exemplář, strojopis.

Nejstarší doložený předek Augustýn Bohanes (1637-1702) se r. 1648 objevuje v Kostelci na plumlovském panství. Odtud se přiženili do Smržic na grunty dva synové, Jiřík r. 1689 a Šebestián před r. 1705 a to podle opisů matrik na konsistoři, poněvadž původní matriky do r. 1716 shořely. Bohanesové zakládají ve Smržicích rodové linie na půllánech, první na čp. 48, nyní čp. 61 a druhý na čp. 66, nyní 136. Z 18. století se zachovaly některé svatební smlouvy a popisné testamenty. Příslušníci rodu drželi ve Smržicích několik zahradnických gruntů. Grunt čp. 48 přešel r. 1870, po vymření mužské linie, na dceru Annu, provdanou za Novotného. Na rodném statku čp. 66 byl poslední poddaný Antonín (1795-1873) a poslední sedlák Vincenc (1826-1899). Jeho starší syn Antonín hospodařil na statku do r. 1874, kdy jej propaschtoval a když se stal správcem rolnické sladovny v Prostějově, rodný statek, jejž

rod držel od r.-1705, roku 1894 prodal. Mladší Vincencův syn František (1855-1914) po sedmiletém pobytu na vojně a po sňatku se selskou dcerou Marií Vychodilovou z Vrahovic, provozoval v Dražovicích hostinství a neúspěšně mlynářství pro nedostatek vody v Romži. R.1896 přechází do Králova Pole, kde zakládá obchod se smíšeným zbožím. Do Brna s ním přešli čtyři synové a tři dcery narozené v Dražovicích v letech 1881-1893.

Dvacáté století svými politickými zvraty citelně zasáhlo do životním osudů rodiny. K sociálnímu rozvrstvení došlo už v druhé polovině 19. století. Ze šesti synů posledního robotujícího sedláka, pět odchází na řemesla a uplatňují se v zaměstnaneckém postavení, jež sledují jejich potomci. Jediný František v Králově Poli dává svým dětem vzdělání a podněcuje k podnikatelské činnosti. Zejména Antonín Bohanes (1883 až 1961) zakládá v Brně první český obchod papírem, později velkoobchod. Sňatkem je spřízněn s Josefem Červinkou (1854-1924), politickým pracovníkem a prvním starostou města Královo Pole, kde je po něm nazvana ulice. Na frontě první světové války bojovali tři bratři, z nichž velký národník Otakar padl. Za druhé světové války bylo pět členů rodiny vězněno v koncentračních táborech. Za odbojovou činnost obdrželi několik vyznamenání. Avšak období od konce čtyřicátých let se vyznačovalo pro rodinu těžkým pronásledováním, a proto emigrovalo 15 příslušníků rodiny do Rakouska, Anglie, Švýcarska a Austrálie.

Jména spřízněných rodin: Beránek, Čermák, Červinka, Havlík, Janda, Kvapil, Lázníčka, Mlčoch, Novotný, Pařízek, Peroutka, Podroužek, Přikryl, Skalník, Staroštík, Špaček, Špinka, Toul, Vychodil, Zdražil, Zölner.

Kronika rodu Butulů.

Zpracovala Iva Vlčková-Butulová, Brno 1983-1987, 128 s., fotopřílohy v textu, 2 vlepené složkové přílohy, formát A 5, 1 exemplář.

Kronika zachycuje sedm generací Butulů po meči a rody spřízněné. Jako první je uváděn Antonín Butula, mistr obuvníký v Chotěboři, narozený r. 1780 v domě č.194 na náměstí. Dům obývali členové rodu více než 100 let a nyní je chráněn památkovým úřadem jako nejstarší dochovaný městský objekt v Chotěboři. Vnuk zakladatele rodu, Antonín Augustin, byl soukeníkem. Vyženil nebo koupil kolem r. 1865 polnosti v Křečkovicích u Vyškova a založil moravskou větev Butulů. Přestavěný rodinný grunt stojí dodnes a je v majetku spřízněné rodiny Zubalů. Členové rodu byli převážně řemeslníci, v druhé polovině 19. století pak drobní zemědělci, teprve ve 20. století se objevuje častěji profese učitelská a další. Nevěsty pocházely převážně z řemeslnických rodin a rodin drobných zemědělců.

Základem kroniky se stala xeroxová kopie rukopisných, hustě psaných poznámek učitelky Marie Poláčové. Novější záznamy jsou zaměřeny na charakteristiky představitelů rodu. Kronika je doplněna dobovými rodinnými fotografiemi a snímky míst, kde žili, např. chotěbořský dům č.194, pamětní deska Františka Butuly, Buttulova ulice v Chotěboři, dům Poláchů v Brňanech, křečkovický statek aj. Složené přílohy jsou psány strojem a obsahují rodokmeny rodu Butulů od r. 1780 a spřízněného rodu Beňů od r. 1844. Kronika je vázána v běžovohnědé polopláštěné vazbě s vyzlaceným nápisem na hřbetě.

Své zápisky začala M. Poláčová psát r. 1930 a ukončila je rokem 1983. Začínají fotografiemi Vyškova, Brňan a Křečkovic, kde se moravská větev Butulů a spříznění Poláčové usadili. Je zde pečlivě doplněna historie obce Brňan (podle

studie M.Dorazilové) a vypsány záznamy z gruntovních knih. M.Poláčová opsala i zápisky rolníka Jana Polácha (žil 1870-1939) a zápisky malíře-učitele Jana Polácha (1919-1978), které jsou pozoruhodné osobními vzpomínkami na život ve Vyškově, zvláště na dobu okupace. Je však těžko rozsehnat, kde končí zápisky Poláchů a kde začínají osobní vzpomínky M.Poláčové. Její postřehy se týkají především společenského života vyškovského a rodinných událostí. Autorka se zajímala také o přistěhování polských Poláchů (od nichž odvozuje příjmení Poláč) na Moravu a dle materiálů vyškovského muzea je zjišťuje již od r. 1754. Všímá si spřízněných rodin Hegrových, Pořízkových, Veselých, Cramarových, Přidalových a Vlčkových. Popisuje průběh osvobozenacích bojů ve Vyškově i další významné události následujících let.

Samostatná partie je věnována učiteli, národnímu buditeli Františku Butulovi z Chotěboře (1820 - 1886), hudebnímu skladateli, sbormistru Doubravantu, spolužáku B.Smetany a K.H.Borovského, jemuž byla v r. 1967 odhalena pamětní deska v Chotěboři.

Další významnou osobností rodu byl Alois Beňa, profesor a zakladatel Knihovní a osvětové jednoty v Kroměříži v r.1904, autor rukopisních Národopisních zvyků na Kroměřížsku a dalších publikovaných statí, zejména prostných cvičení s hudebním doprovodem na sokolské slety a měšťanské besedy.

Kronika je vedena do současnosti. Je však třeba ji doplnit o nejstarší generace v 17. a 18. století a vypracovat rodinné kalendárium.

Kronika rodu Drápelů ze Křtin.

Zpracovali Jiří Drápele a Miroslav Drápele. Křtiny 1975 - rozpracováno. 700 s. (300 listů), obr. Formát A 3, 1 exemplář.

Kronika je vázána v kožených deskách ze světlé teletiny, zdobená lipovými listky a vavřínovou větévkou. Píše se

ručně dokumentním inkoustem, zatím je vepsán pouze úvod, údaje o kronice a částečně výzdoba. V současnosti je dokončována výzdoba kroniky moravskými (strážnickými) lidovými ornamenty a rostlinnými motivy pí. Annou Pechovou z Veselí nad Moravou temperovými barvami.

Kopie kroniky: Předpokládá se, že kopie kroniky budou po sepsání zhotoveny fotograficky a to pro děti a vnuky a nejbližší příbuzné.

Přílohy: Čtyři rodová alba fotografií od r. 1914 dodnes. Připravuje se kopiář listin - fotokopií dokumentů s údaji od nejstarších předků až do 20. stol. Dále se počítá s Knihou pamětí J. Drápely, kde v ročních zápisech budou stručně charakterizovány roční události v autorově životě a v životě jeho i bratrovy rodiny. Tato kniha pamětí bude vyzdobena čs. poštovními známkami.

Ilustrace a výzdoba: Jak již bylo výše uvedeno, kronika bude vyzdobena a dále bude doplněna perokresbami domů jednotlivých předků, včetně půdorysu domů a vesnic dle indikační skicy z r. 1835 a pohledem na Velké Meziříčí z poloviny 17. stol.

Přípravné práce: Prozatím bylo vydáno 9 čísel Rodového zpravodaje rodu Sedláčků z Nového Telečkova. Dále je (v tužce) zpracováno 10 generací předků včetně tabulek s údaji o narozených, sňatcích, umrtích, kmotrech a polních tratích, v nichž rodina držela pole, včetně nejstarších seznamů obyvatel vesnic a držitelů stavení a gruntů. Mezi přípravné práce lze zařadit i kroniku obce Nový Telečkov, která byla sepsána J. Drápelou a doplněna údaji z let 1235 - 1985. Z této kroniky budou do rodové kroniky převzaty údaje charakterizující dobové události v regionu Velkomeziříčska.

Původ rodiny: Sledovaná rodina má převážně původ rolnický, v minulosti snad svobodnický a též měšťanský. Rodina (rod) se vyskytuje v řadě vesnic na Velkomeziříčsku, např. v Radošíně nad Oslavou (od r. 1843 dodnes), ve Svařenově (od r. 1806 do r. 1843), v Novém Telečkově (od r. 1648/9 dodnes), v Mostištičích (po roce 1501?) až do poloviny 17. století), v Olší nad

Oslavou (?), první zmínka v r. 1427 až po rok 1501?

Údaje o rodině jsou převážně ve Velkém Meziříčí, zejména v Památné knize z let 1385-1570, dále v řadě městských a gruntovních knih, v lánské vizitaci, v urbáři panství Velké Meziříčí z r. 1695 a v matrikách farností Velké Meziříčí, Rudíkov, Netín a Radostín nad Oslavou. Potomci jednotlivých rozroděných větví se usídlili převážně v dnešních okresech Třebíč a Žďár nad Sázavou, ale jsou též v dalších částech Moravy a Čech a také v USA, i když do USA nebyly prozatím navázány kontakty (nejsou známý adresy potomků).

Druhý úvod kroniky bude obsahovat údaje o počátcích pravděpodobné kolonizace Vysočiny po roce 1000 a o nejstarších údajích řady vesnic na Velkomeziříčsku, včetně údajů o vzniku Velkého Meziříčí a též budou uvedeny pověsti z okolí. Dále bude kronika doplněna citáty, pranostikami a koledami z Vysočiny.

Počet generací: Kronika bude mít uvedeny údaje o 15 generacích předků a o 3 generacích následných, jež žijí dodnes. Důraz bude kladen na maximální využití všech získaných informací, páteří kroniky je rodokmen jejich autorů. Dále bude uveden vývod autorů a rozrod potomků autorů. (Rozrod potomků Šimona Sedláčka z Nového Telčkova (1618/9 - 1692) obsahuje několik stovek potomků a v kronice nebude uveden, neboť byl otištěn v Rodovém zpravodaji r. 1985 při konání II. rodového sjezdu).

Zvláštnosti: Kronika bude doplněna rodovým znakem, který byl přijat v roce 1979 na prvém rodovém sjezdu.

Na širokých okrajích kroniky jsou průběžně uváděny prameny. Kronika bude mít i údaje o rodových větvích, které získaly po domech jiná příjmení, včetně data jejich získání a vysvětlení jejich významu. Jedná se o příjmení: Doležal, Drápeala, Horký, Sedláček, Sedláček, Strádal a Woleský. Rovněž budou uvedeny informace o rodových sjezdech, z nichž jsou archivovány prezenční listiny s údaji o datu narození, místu narození, povolání a adrese bydliště. V závěru kroniky bude

uveden jmenný i místní rejstřík, mapa Moravy ze 17. století a dnešní mapa Vysočiny v okolí Velkého Meziříčí. Na kroniku je zhotoveno lepenkové pouzdro potažené plátnem. Předpokládané datum dokončení průzkumu archivních pramenů a přípravných prací je rok 1992-3 a vepsání všech údajů do kroniky by mělo být ukončeno do roku 1996 - k padesátinám J. Drápely.

Kronika rodu Havířova.

Zpracoval Ladislav Münster. Zbraslavec 1983. 67 s., fotogr., příloha, tabulky. Formát A 4, 3 exempláře.

Kronika je psána ručně dokumentním inkoustem na 67 stranách a je svázána v plastikovém obalu, tzv. rychlovazači. Za ozdobným titulním listem je úvod o zrodu a účelu kroniky na dvou stranách, na třetí straně najdeme popis obce Obora u Boskovic. Následuje kronika rodu, tabulky a přílohy.

Příjmení Havíř vzniklo tam, kde bylo něco těženo, doložáno. Havířové žili na selské usedlosti č. 2 v Oboře již v r. 1616, kdy (6. ledna) předala Anna Havířka svůj majetek synu Vítkovi. Hospodářství na č. 2 a 10 je podrobně popsáno, zejména hospodářské poměry a životní styl tehdejších obyvatel.

V tabulkách rozrodů je u každého jednotlivce ve čtverečku nebo kroužku odkaz na tu stranu kroniky, na níž je uveden základní text. Tabulky začínají nejstarším známým předkem, v šesté generaci se rod dělí na dvě větve (Tomášovu a Martinovu), jejichž potomci dále žijí.

Seznam spřízněných rodin: Alexa (Lysice), Bednář (Makov), Bursa (Lhota Rapotina), Cabejšek (Brno), Dvořák (Jabloňany), Dvořák (Skalice nad Svitavou), Hasoň (Kunštát), Hykel (Kopřivnice), Francírek (Býkovice), Janíček (Obora), Jaroš (Obora), Kalýk (Újezd), Klimeš (Bořitov), Kohoutek (Pamětice), Kopeček (Drnovice u Lysic), Kopeček (Lhota Rapotina), Kovář (Obora), Krésa (Brťov u Černé Hory), Kříž (Jabloňany), Kříž

(Obora), Kunst (Bořitov), Liška (Plzeň), Máslo (Drnovice), Mazal (Obora), Měcháček (Zbraslavec), Mihula (Býkovice), Mrázek (Obora), Odehnal (Skalice n. Svit.), Oujezdký (Obora-Hutě), Palán (Obora), Paul (Pomezí), Podlouček (Doubravice n. Svit.), Přidal (Obora), Sedlický (Kunštát), Sehnal (Krhov), Šafář (Makov), Ševčík (Němčice), Šobr (Plzeň), Štefka (Krhov), Tenora (Lhota u Lysic), Trubák (Voděrady), Vach (Lhota Rapotina), Váňa (Veverská Bitýška), Vichta (Kunice), Vitouch (Obora), Vobejda (Letovice), Žoužela (Zbraslavec).

Kronika rodu Jaškova.

Zpracoval Ladislav Münster. Zbraslavec 1980. 51 s., fotogr., příloha. Formát A 4, 3 exempláře.

Kronika ukončená v r. 1980 je psána ručně dokumentním inkoustem, má 51 stran a je svázána v plastиковém obalu, tzv. rychlovazači.

Titulní list je ozdoben, za ním následuje zvláštní list s vlepenou fotografií autora. V úvodu je psáno o zrodu a účelu kroniky. (Má sloužit k poznání všech příslušníků rodu, především k poznání nejstaršího z nich. Podle uvedených příčin smrti možno sledovat dědičné choroby, podle připojených adres je možné sezvat žijící členy rodu ke společnému setkání).

Kronika obsahuje seznam provdaných žen, rozených Jaškových. Je zde také seznam nalepených fotografií příslušníků rodu a jejich domů. Dále je zde seznam osob, které sice nepatří k rodu, ale o nichž kronika také pojednává.

V 6 tabulkách rozrodů, které začínají nejstarším známým předkem z r. 1791, je ve čtverečku nebo v kroužku číslo, které značí stranu kroniky, na které je hlavní pojednání o každém jednotlivci.

Podle rodinné tradice pocházejí Jaškové z Polska, usadili se v českém pohraničí a psali se původně Jaschek. Jašek je

slovanské jméno odvozené od jména Jan (Jašík). František Jašek z Lysic se přiženil na č. 66 v Drnovicích a založil rod Jašků, který se v Drnovicích značně rozvětvil.

Seznam spřízněných rodin: Adámek (Lysice), Alexa (Mladkov), Blažek (Drnovice u Lysic), Boček (Lhota u Lysic), Bohrek (Obora), Daněk (Ráječko), Dyčka (Okrouhlá), Fojt (Voděrady), Hansgut (Rudka), Hladil (Zbraslavec), Havíř (Obora), Horáček (Velké Pavlovice), Hřebíček (Brno), Chloupek (Drnovice), Jindra (Drnovice), Kopřiva (Drnovice), Koukal (Újezd u Kunštátu), Kovář (Skorotice), Kudynek (Vranová), Liška (Ráječko), Machala (Jabloňany), Mareš (Kunštát), Matouš (Bystré u Poličky), Meluzín (Karolín), Mihola (Drnovice), Moravec (Močovice), Münster (Drnovice), Opluštíl (Lysice), Pospíšil (Habruška), Procházka (Lysice), Rychtařík (Újezd u Chocně), Řehůřek (Drnovice), Sehnal (Obora), Staníček (Voděrady), Šafránek, Šorm (Drnovice), Šurý (Drnovice), Topinka (Lhota u Lysic), Učík (Praha), Vítěk (Drnovice), Vitouch (Obora), Vitoul (Drnovice), Vlach (Drnovice), Všejanský (Lysice), Záboj (Kunštát).

HERALDICKÝ EX LIBRIS LEXIKON

HEX 11/1989

Ing. Jiří Drápela se narodil 6. listopadu 1946 ve Znojmě. Po ukončení základního vzdělání v Tatenicích (okr. Ústí n. Orlicí) vystudoval Střední všeobecně vzdělávací školu v Brně na ulici Křenové. Poté byl přijat na lesnickou fakultu Vysoké školy zemědělské v Brně, kterou úspěšně ukončil v roce 1969. Do zaměstnání nastoupil v brněnské pobočce podniku Lesoprojekt, kde pracoval 8 let. Dalších sedm let byl zaměstnaný jako politický pracovník KV ČSS. V současné době je vedoucím administrace nakladatelství Melantrich v Brně.¹⁾

Hlavním odborným zájmem v oblasti historiografie se stal pro něho rodopis a kronikářství. Patří k zakládajícím členům brněnské pobočky GHSP i dnešního GHK. Společně s bratrem Miroslavem Drápelou od roku 1965 zpracovali rozsáhlou genealogii rodu Sedláčků z Nového Telečkova, jehož větví jsou také Drápelové. Ing. Drápela je jedním z iniciátorů dvou rodových setkání (1979, 1985) a vydavatelem unikátního rodového časopisu Vánoční zpravodaj rodu Sedláčků z Nového Telečkova a jeho rodových větví.²⁾ Od roku 1982 do současnosti vede kroniku obce Křtiny. Společně s bratrem Miroslavem zpracoval také kroniku Nového Telečkova, která byla v roce 1985 předána Občanskému výboru v Novém Telečkově.

Moravský rod Drápelů (původně nosili příjmení Sedlák, Sedláček) pochází z Českomoravské vysočiny. Souvislou genealogickou posloupnost lze sledovat od Šimona Sedláčka (+ 7.1. r. 1692) z Nového Telečkova. Ovšem nejstarší zprávy o zatím nezařazených předcích pocházejí z doby daleko starší. Původně to byl rok 1625, avšak poslední výzkumy vztahují nejstarší zprávu k roku 1427.³⁾

Barevné ex libris bylo nakresleno na podzim roku 1988 a n.p. Tisk Brno ho vytiskl v roce 1989. Jedná se o perokresbu o rozměrech 95 x 120 mm (obrazová část 70 x 88 mm), kde v jednoduchém rámečku se nachází oblouk gotického okna s jemně naznačeným ostěním. Uvnitřní část oblouku je svíle šrafovaná a zde je umístěn úplný rodový znak, který je dole doprovázen stříbrnou páskou, kde černými literami je napsáno osobní heslo ing. Jiřího Drápely, které zní: NADĚJE ZUSTÁVÁ. Po bocích oblouku nahore jsou ke středu nakloněné dva štíty. Vpravo je v červeném štítu zlatě korunovaný stříbrný dvoucasý lev se zlatou zbrojí (Čechy), vlevo pak v modrém štítu je zlatě korunovaná červeno-stříbrně šachovaná orlice se zlatou zbrojí (Morava). Oba znaky mají symbolizovat vlastenecké členění pořizovatele ex libris. Vpravo dole je červený štít, v něm je stříbrné položené křídlo se zlatou pružinou. Jedná

se o znak Velkého Meziříčí, v jehož městských knihách se nachází první zmínka o předcích rodu Drápelů. Vlevo dole je ve stříbrném štítě ze zeleného pehorku vyruštající zelený smrk. Obecní znak Křtin připomíná bydliště ing. Drápely. Dole je oblouk ukončen dvojitým rámečkem tzv. zrcadlem s nápisem: Z KNIHOVNY JIŘÍHO DRÁPELY

ZE KŘTIN

Pod rámečkem je připojeno: ZE KŘTIN.

Rodový znak se skládá z červeného štítu

rozděleného zlatým hrotům, v němž je postavena zelená lipová větev o pěti listech a třech květech (na ex libris jsou naznačeny jen dva květy). Na štit je postavena korunovaná koloční přílba, která v klenotu nese lipovou větev jako na štíť. Přikryvadla jsou červená a zlatá. ⁴⁾

Původně tento symbol jako rodinný znak (bez klenotu) v roce 1977 navrhli Jiří a Miroslav Drápelové. Na prvním rodovém setkání Sedláčků z Nového Telečkova a jeho větví v roce 1979 byl přijat za znamení celého rodu. Uvedené ex libris je pozoruhodné tím, že je zde poprvé nakreslen znak i s klenotem.

Znak má podle rodového zpravodaje tuto symboliku. Červená barva štítu má představovat životní sílu, oheň, vitalitu rodu, touhu po čistoti a síle. Zlatý hrot jako heraldická figura schematicky připomíná radlici a má upozornit na původní zaměstnání předků rodu. Je také slovní hříčkou na příjmení Drápele, neboť v latině drapella znamená hrot nebo špicí. Zlatý kov má symbolizovat ušlechtilost, znamenitost, vážnost, úctu, slávu a čest. Lipová větev vyjadřuje slovanský respektive moravský původ rodu. Počet listů má představovat pět větví rodu, která přiljsaly svá příjmení tzv. po chalupách. Takže příslušníci rodu "po meči" nosí a nosili příjmení Sedláček, Horký, Doležal, Drápele, Strádal. Rozkvetlá větev má značit plodnost a životnost rodu. Rodový heslem je : V RODU JE SÍLA. Nad štítem podle vzoru anglické či skotské heraldiky bývá umístěn tzv. pokřík: TELEČKOV. ⁵⁾

Znak jednak reprezentuje celé rodové sdružení, jednak ho užívají jednotliví příslušníci rodu. V prvním uvedeném případě se s rodovým znakem můžeme setkat na rodovém památníku, který byl vybudován v Novém Telčkově a slavnostně odhalen při II. rodovém setkání. Znak najdeme také na pamětní medaili, kterou vyrazila kremnická mincovna v roce 1984 a také na pamětní desce zasazené na domě čp. 29 ve Křtinách. Jinak bývá znak aplikován na všech rodových tiskovinách.

Členové rodu používají znak při různých příležitostech, např. Stanislav Drápeala z Břeclavi ho používá na vignetách na láhvích na víno. Rodový znak má ing. Drápeala umístěn na portálu domu ve Křtinách. Znak má také vyryt na pečetním prstenu. Zlatnický mistr p. Ponížený zhotoval pro Jiřího a Miroslava Drápelovy kovové typáře, kde je také použit již zmíněný znak. Děti obou pak používají gumová razítka se znakem. Znak se také pravidelně objevuje na novoročenkách ing. Drápely.

Autorem ex libris je významný heraldický výtvarník Jiří Louda (nar. 3.10.1920), který významně poznamenal poválečnou heraldickou tvorbu.⁶⁾ Kresby znaků se vyznačují lapidárností vyjádření živé heraldiky. Louda z bohatství uměleckých stylů záměrně vybírá jen nejpůsobivější formy štítů, přileb a přikryvadel většinou z období vrcholné gotiky a přetavuje je do nezaměnitelné podoby. Jestli je umírněný v použití základních částí znaku, tak jen proto, aby vynikla jeho výrazná, jedinečná a zcela originální stylizace erbovních figur. Formou výtvarné nadsázky (překreslení a zkreslení části figur) dovede podtrhnout velmi citlivě symbolický význam figur. V našem lexikonu uvedené ex libris je jedním z mála dokladů jeho tvorby v této oblasti.

Jiří L. Bílý

Poznámky:

- 1) Biografické údaje podle sdělení ing. Jiřího Drápely.
- 2) Anotace zpravodaje viz GHI 1984, s.177-178.
- 3) Zpravodaj rodu Sedláčků z Nového Telečkova, vydaný k II. setkání, Brno 1985. Poslední údaj podle sdělení ing. Drápely.
- 4) Viz pozn. 3), dále GHI 1985, s.301-302.
- 5) Viz pozn. 3)
- 6) Dílu Jiřího Loudy mimo jiné věnováno 4. číslo GHI 1985 a taktéž č. 1 GHI 1988.

HLÍDKA HISTORICKÉ FALERISTIKY

Znak herolda Zlatého rouna.

Otto Semrád

Většina velkých světských rytířských řádů měla již v době svého vzniku zřízeny i funkce rádových úředníků. Byli jimi většinou rádový kancléř, pokladník, greffier a herold. Některé rádové kapituly zavedly pro tyto funkcionáře zvláštní kroje, jiné navíc dědičné funkční insignie. Nejinak tomu bylo i u nejslavnějšího kontinentálního řádu - řádu Zlatého rouna. Ze zmíněných rádových úředníků největší vážnosti požíval rádový herold, vždy šlechtic, nesoucí titul Erbovního krále. Podmínka šlechtictví platila i u dalších úředníků Zlatého rouna. Ti z nich, kteří měli právo nosit odpovídající funkční insignie, směli si jimi přizdobit svůj rodový znak. Erbovním znakům úředníků Zlatého rouna nebyla dosud v odborné literatuře - na rozdíl od znaků rádových rytířů - věnována náležitá pozornost. Okrajově se insigniemi úředníků zabývá ve své studii Zlaté rouno ve faleristice a numismatice V. Měřička.

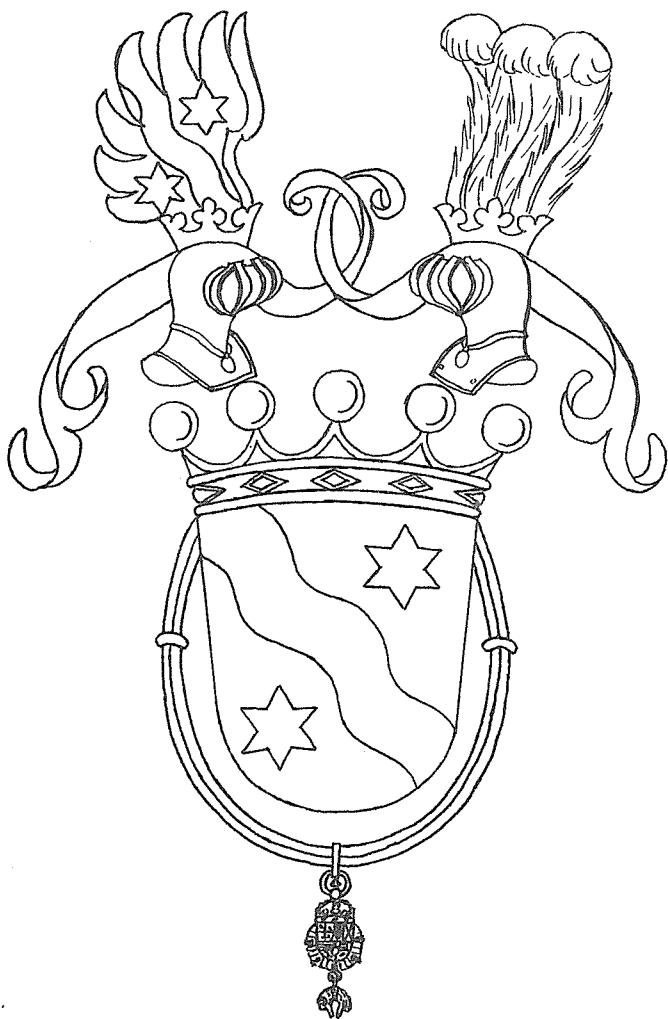
Nejstarším odznakem je tzv. Email, náhrdelní dekorace rádového herolda, mající svůj původ v habsburském Španělsku druhé poloviny 16. století. Insignie ostatních úředníků řádu jsou značně mladší, vznikly až v polovině našeho století. Způsob nošení odznaků úředníků Zlatého rouna je přímo podřízen způsobu nošení insignií rádovými rytíři. V případě, kdy rytíři řádu nosí svoje odznaky na červené náhrdelní stuze - a tak tomu je dnes již téměř po celý rok - činí tak i rádoví úředníci. Za zvláštních okolností, při kterých je rytířům předepsáno nošení rádové kolany, což je v současné době pouze 30. listopadu, na rádový svátek, nosí uvedení úředníci řádu

podle ustanovení řádového suveréna z roku 1957 svoje odznaky po způsobu kolany na zdvojené zlaté šnůře 116 cm dlouhé. Touto šnúrou se zavěšeným odznakem své funkce mohou řádoví úředníci obtáčet svůj erbovní znak, obdobně jako rytíři obtáčejí svůj erb řádový řetězem.

Na připojené kresbě jako příklad spojení osobního erbovního znaku s insignií řádového herolda je uveden erb Bernharda rytíře Troll-Obergfell, obtočený dvojitou zlatou šnúrou, která má dole skrzel prstenec provlečenou a zavěšenou dekoraci Erbovního krále Zlatého roua. Znak rytířů z Troll-Obergfell: V modré štítu kosmý vlnitý stříbrný pruh provázený nahoře a dole po jedné stříbrné šesticípé hvězdě. Na štítu koruna rytíře o pěti perlách a dvě korunované turnajské přilby. Na pravé přilbě jako klenot zavřená orlí křídla, přední s obrazem štítu. Na levé přilbě tři pštrosí péra - modré, bílé a modré. Přikryvadla obou klenotů jsou modro-stříbrná. Dekorace erbovního krále na zdvojené šnůře zavěšená pod erbovním štítem, je tvořena zlatým heraldickým štítkem španělského typu se znakem Filipa II., španělského krále a suveréna Zlatého roua, za jehož vlády byla tato unikátní dekorace v letech 1575-1580 zhodovena. Tato forma královského znaku nezahrnuje ještě pole se znakem později dobytého Portugalska a je převyšena královskou korunou s červeně smaltovaným podšitím. Dokola je štítek obtočen malou kolanou Zlatého roua, jejíž beránek je pro výraznost relativně větší.

Skvostné barevné vyobrazení popisovaného "Emailu" najdeme v katalogu nejnovější výstavy řádu Zlatého roua, konané v roce 1987 v Bruselu. Rubní strana této dekorace nese v bíle smaltované zdobné kartuši heslo Filipa II. NEC SPE NEC METU. Předchozí výstava Zlatého roua, konaná v roce 1962 v Bruggách, však datovala Email Erbovního krále do let 1555-1556, kdy měl být zhodoven pro tehdejšího řádového herolda Jacquese Le Boucq.

Předposlední řádový herold, JUDr. Bernhard rytíř von

Erb Bernharda rytíře z Troll-Obergfellu

kresba autor

Troll-Obergfell, bývalý c. a k. poručík a legační rada m.s.l., se narodil v rakouském Krumbachu dne 19.6.1898 jako v pořadí osmý syn Waltera rytíře v. Troll-Obergfell a Marie Heissenbergerové. Trollové jsou rakouskou šlechtickou rodinou původem z Offenburgu, která obdržela říšský šlechtický stav ve Vídni 6.12.1788 a rytířský stav v rakouských dědičných zemích tamtéž 7.2.1793. Připojení jména rodu sv. pánu Obergfell von Grechtler jako "Troll-Obergfell" je dáno listinou z 15.3.1911. Bernhard rytíř z Troll-Obergfelli byl ještě za života svého předchůdce ve funkci řádového herolda Zlatého rouna, uherského barona Štěpána Kray von Krayova, jmenován roku 1955 jeho zástupcem s právem nástupnictví a po jeho smrti se stal 21.6.1967 v pořadí již dvacátým sedmým Erbovním králem v historii řádu. Funkci Erbovního krále zastával do roku 1971, kdy pro svoji vážnou chorobu byl nucen výkon funkce herolda předat zástupci (Lieutenant du Roi d'Armes), Františku hraběti Czerninovi z Chudenic. Bernhard, rytíř v. Troll-Obergfell zemřel neženat ve Vídni dne 21.2.1974. Současným erbovním králem je tedy František hr. Czernin z Chudenic.

Řádovému heroldu - Erbovnímu králi naleží ovšem, jak známo, i skvostná zlatá kolana zvaná Potence, s 52 vyjímatelnými štítky se znaky rytířů a suveréna řádu, nošená v minulosti jen při výjimečných příležitostech. Její praktické kresebné použití ve znaku Erbovního krále je však pro složitost a možnostnosti dosti problematické.

Jak již bylo uvedeno, insignie ostatních řádových úředníků jsou značně novějšího data. Byly zřízeny na základě nařízení řádového suveréna ze dne 23.4.1957 adresovaného kancléři a rytíři řádu Dr. Maxu věvodovi z Hohenbergu. Dekorace greffiera a tresoriera (pokladníka) řádu byly zhotoveny vídeňskou klenotnickou firmou Rothe v roce 1957, odznak kancléře řádu pochází z roku následujícího, později byl k němu přiřazen zvláštní odznak pro řádového kaplana (preláta). Většina z těchto insignií převzala z řádového klenotu ocílku

s plameny, případně i tzv. burgundský kříž, nikdy však vlastní řádový symbol, jímž je beránčí rouno.

- o -

Pozn. redakce: Vedle originálů insignií řádových úředníků existují i jejich věrné kopie, označované v aukčních katalozích jako Privatanfertigung a pod. (např. katalogy fy Klenau, München). Tyto soukromé zakázky jsou většinou vídeňské provenience. Kupříkladu za období od září 1985 do listopadu 1988 byl v aukcích této mnichovské firmy nabízen osmkrát odznak kancléře řádu. Vždy se jednalo o jeden a týž exemplář - nebyl však nikdy vydražen.

Literatura:

1. Měřička, V.: Zlaté rouno ve faleristice a numismatice.
Numismatické listy 38, 1983.
2. Wiener geneal. Taschenbuch des Adel. Häuser. Band I
(1926), Band II, Band IV (1931-32).
3. Weber, A.: Der österreichische Orden vom goldenen Vlies.
Geschichte und Probleme. Dissertation, Bonn 1971.
4. La Toison d'Or - Cinq siecles d'art et d'histoire. Catalogue, Exposition Bruges 1962.
5. Tresor de la Toison d'Or. Catalogue, exposition "Europa-
lia 87-Österreich", Bruxelles 1987.
6. Procházka, R.Frh.v.: Österreichisches Ordenshandbuch.
München 1974.
7. Měřička, V.: Orden und Ehrenzeichen der Österreichisch-
Ungarische Monarchie. Wien - München 1974.
8. Koller, F.: Au service de la Toison d'Or. (Les officiers).
Dison 1971.
9. Kövess, G.Frh.v.: Notes on the Golden Fleece and other
austrian orders. The Medal Collector 15 (2), 1964.
10. Barcsay-Amant, Z.v.: Adeliges Jahrbuch 1962/65, s.75-76,
82-83, Luzern 1965.
11. Liste nominale des Chevaliers de l'Ordre illustre de la
Toison d'Or (du 1.Décembre 1971) expédier par Chan-
celerie de l'Ordre.

Čestná legie v době druhého císařství.

Václav Měřička

Řád Čestné legie nedoznal v době druhého císařství, t.j. od 2. prosince 1852, kdy Ludvík Napoleon nastoupil na francouzský trůn jako Napoleon III., až do vyhlášení třetí republiky dne 4. září 1870, podstatných změn. Vždyť již v průběhu roku 1852, kdy princ-prezident postupně přetvářel druhou republiku v monarchii, vrátil dekoracím řádu původní císařský tvar a formu. Spíše lze v průběhu trvání Čestné legie hovořit o četných variantách, které odviseily jednak z různorodosti výroby, nebo od dobového výtvarného nazírání.

Napoleon III. se snažil vrátit Francii starý lesk doby prvního císařství a pokoušel se napodobit svého velkého a slavného strýce, ale neměl jeho schopnosti, zvláště ne vojenské. Byl svým způsobem megaloman, a je-li pravdou to, že jeho narození nebylo zcela legální¹⁾, pak vlastně by nebyl ani Bonapartem.

Již v době výkonu funkce prince-prezidenta se v zahraniční politice snažil opírat jednak o Anglii a dále věnoval velký zájem poměrům v Itálii. Francouzská únorová revoluce měla velký ohlas v tehdejší Evropě a otevřela dveře "jaru národů". V celé řadě zemí vypukly revoluce, které se snažily odstranit nenáviděné politické pořádky vzešlé ještě z doby vídeňského kongresu a velké protinapoleonské koalice. K velmi vážným nepokojům došlo na mnoha místech Itálie a jedním z nich bylo i vyhlášení římské republiky v únoru 1849. Papež Pius IX. byl nucen uprchnout do Gaety a v Římě vznikla republikánská vláda. Tehdy Ludvík Napoleon vyslal k Římu francouzský expediční sbor v sile 15 000 mužů pod velením syna napoleonského maršála Gudineta, Charlesse Victora, 1791-1863/, který dne 3. června r. 1849 Řím znova vrátil papeži.

Jako císař získával jen nesnadno uznání tehdejších velmoží, zvláště ruský car Mikuláš I. nerad uznával samozvaného cí-

saře suverénem. Dne 30. ledna 1853 uzavřel Napoleon III. manželský sňatek se španělskou hraběnkou Eugenií Marií de Montijo (1826–1920). Jako spojenec Anglie se podílel na krymské válce po boku Turecka proti Rusku a vítězství u Sevastopolu přineslo první vojenské vavřínové francouzskému zbraní. V roce 1855 podnikl cestu do Londýna, kde se mu dostalo triumfálního přijetí, což se pak odrazilo i v mírovém pařížském kongresu v roce 1856, kde byly Ruskou diktovány podmínky prohrané války.

Stejně úspěšné, ale již poslední vojenské tažení se uskutečnilo v roce 1859, kdy Napoleon III. se stal spojencem ve válce Piemontu proti Rakousku. Vítězství u Magenty, Turbigo, Melegnana a zvláště u Solferina podnítilo císaře k dalším akcím.

Tou první byla politicky a vojensky nešťastná expedice do Mexika v letech 1863 až 1867 a zřízení mexického císařství. Stala se pro Francii fiaskem a císaře Maxmiliána stala život. Daleko úspěšnější byly vojenské výboje v Asii, zvláště v Číně v roce 1860 a v Indočíně. V době války prusko-dánské v roce 1864 a stejně tak za války prusko-rakouské v roce 1866 zachoval císař Napoleon III. neutralitu a snažil se hrát si na prostředníka mezi válícími stranami. Domníval se, že válkou z roku 1866 bude Prusko oslabeno a nepočítal s ním jako s vážným protivníkem. Prusko a vlastně již tehdy se sjednocující Německo přecenil, což se mu pak v roce 1870 stalo osudným.

Ve vnitrofrancouzské politice byl sice úspěšnější, ale to bylo zapříčiněno rychlým rozvojem kapitalismu ve Francii a rozkvětem buržoasní společnosti. Přesto však sílila i zde neapokojenost, dokonce vyjádřená několika atentáty, sice nezdárnými, ale představujícími vážné varování.

Tragedií závěru jeho vlády bylo vyhlášení války Prusku v roce 1870. Císař osobně převzal dne 8. července řízení válečných operací, ale již dne 1. září 1870 utrpěla jeho armáda zdrcující porážku v bitvě u Sedanu. Císař byl zajat a odvezen na zámek Wilhelmshöhe do Německa. Již dne 4. září 1870 byla

vyhlášena francouzská republika a Napoleon III. sesazen. Byl sice propuštěn ze zajetí, ale odebral se do Anglie, kde mu byl poskytnut asyl v Chiselhurstu nedaleko Londýna. Zde pak dne 9. ledna 1873 zemřel a byl pohřben v mauzoleu ve Farnborough.

Doba jeho vlády byla velmi vtipně označována za vládu "čtyř S", což značí Sevastopol, Solferino, Sadová a Sedan. Dobře to vyjadřuje úspěchy i tragické omyly a konec jeho vlády.

Rád Čestné legie za jeho vlády zůstal až na menší podrobnosti týž, jako za doby prvního císařství. Stříbrná nebo zlatá, bíle smaltovaná pětidílná hvězdice s kulíčkami na konci hrotů a zeleným dubovým a vavřínovým věncem mezi díly, nesla na lícovém středovém medailonu hlavu císaře Napoleona I. a na rubní straně císařského orla. Hlava císaře byla zdobena vavřínem. Původní koruna v převýšení byla nově upravena a to tak, že z čelenky vyrůstá osm tak zvaných fleuronů, které jsou tentokrát tvořeny polorozezpřatými císařskými orly. Za nimi směrem vzhůru vybíhá osm obloučků v podobě listů. Rozměr rytířských a důstojnických dekorací je 41 až 42 mm, včetně koruny v převýšení ca 63 mm. Stuhy průvlečné, červené, 40 mm široké, přičemž u zlatá dekorace důstojníka je na stuhu připevněna rozeta. Také umístění věnců mezi díly se různí. U většiny exemplářů je zelený vavřínový věnec umístěn heraldicky na pravé straně a dubový na opačné, ale existují exempláře, kde je tomu obráceně. Komandérské dekorace se nosily na náhrdelní stuze, velkodůstojnické na náprsní stuze s rozetou a doplněny hvězdou. Velkokříže, které se nosily na červené velkostuze přes pravé rameno k levému boku, byly stejně jako dekorace druhé třídy doplněny rádovou hvězdou. Ta napodobila původní císařské hvězdy, ale na rozdíl od nich bylo všech pět cípu hvězdy tvořeno brilantujícím povrchem. Průměr hvězdy je obyčejně 70 mm, přičemž i mezipaprsky jsou brilantující. Na střed hvězdy je posazen kruhový medailon o průměru 30 mm při vnějším a vnitřním okraji opatřený perlovcem. V samotném středu

pak k levé straně hledící císařský orel. Na mezikruží heslo řádu HONNEUR ET PATRIE. V dolní části mezikruží tři hvězdičky.

U některých rytířských stupňů, které jsou celostříbrné s výjimkou zlatých středových medailonů, jsou čelenky koruny v převýšení zdobeny souvislou řadou zeleně smaltovaných kamenů, zatímco u jiných ozdobných exemplářů jsou kameny vyjádřeny jen ve stříbře. U zlatých exemplářů se ale objevuje střídání zelených a červených kamenů. Také koruny jsou někdy silně vypouklé, jindy plôšší.

V mé sbírce vedle normálních exemplářů mám i zajímavý pouze jednostranný kus, značně plochý a zřejmě vyrobený atypicky pro nositele, který nechtěl mít na prsou dekoraci příliš vyčnívající. Rozměr této stříbrné dekorace je 41 mm, včetně převýšení 63 mm, zlatý střední medailon 16 mm. Exemplář je velmi pečlivě zpracovaný a jeho rubní zcela plochá strana je kryta červeným semišem. Co je ale zcela rozdílné, je koruna v převýšení. Ta na rozdíl od běžných má rozměr 22 mm na šířku, 23 mm na výšku a je opět jednostranná. Čelenka této koruny je při dolním a při horním okraji opatřena perlením a symbolické kameny v prohloubení čelenky jsou zelené. Nad čelenkou vyčnívá celkem 5 poměrně velkých císařských polorozezpřatých orlů a nad nimi pak 5 obloučků krytých perlením.

Hned na počátku své vlády se císař snažil ocenit vojenskou spolupráci Národní gardy a tak vznikla speciální dekorace zvaná "Model gardy" (Modèle dit - de la garde). Exempláře pro gardisty jsou sice shodné s běžnými, ale na rozdíl od nich bílé smaltované díly hvězdice mají oboustranně bílý smalt při okraji rámovaný stříbrem nebo zlatem a zelený vavřínový věnec je v tomto případě posazen heraldicky mezi levé díly hvězdice.

Za vlády císaře Napoleona III. bylo rozděleno více jak 60 000 dekorací řádu. Byly vyznamenávány čelné osobnosti z vojenského, politického, uměleckého a vědeckého světa a s nimi řád Čestné legie obdržela i celá řada zahraničních

osobnosti.

Nejvíce dekorací obdrželi vojáci, kteří se podíleli na vojenských taženích, zatímco z celkového počtu jen asi 10 tisíc exemplářů bylo rozděleno mezi civilní nositele.

Z vojenských osobností lze jmenovat maršála Françoise Canroberta (1809-1895), dále maršála Adolphe Niela (1802-1869), maršála Jacquea Leroye Saint Arnauda (1796-1854), maršála Maria Edme Patrice Mac Mahona, vévodu z Magenty (1808-1893), potomního druhého francouzského presidenta, maršála Françoise Achille Bazaina (1811-1888), maršála Jeana Jacques-Pelissiera vévodu z Malakovu (1794-1864) a další. Velkokříže řádu obdrželi i spojenečtí generálové jako anglický James Henry lord Raglan-Fitzroy (1788-1855), osmanský generál Omer paša (1806-1871), sardinský generál Alfonso markýz La Marmora (1804-1878) a další.

Mezi umělci a vědci byli: malíři Jean François Millet (1814-1874), Charles Daubigny (1817-1878) a Gustave Courbet (1819-1877), dále pak spisovatel Gustave Flaubert (1821-1880). Z hudebníků obdrželi řád Jacques Offenbach (1819-1880), italský operní skladatel Giuseppe Verdi (1813-1897), komponista Eugene Labiche (1815-1888), význačný fyziolog Claude Bernard (1813-1878), chemik Marcelin Pierre Bertholet (1827-1907), Louis Pasteur (1822-1895), fysik Leon Gustave Castinet (1823-1871), ale i konstruktér nové pušky Antoine Chassepot a průmyslník Félix Peugot.

Velkokříže putovaly i k panovníkům. Tak jím byl dekorován rakouský císař František Josef I., ale i oba jeho bratři Karel Ludvík a Ludvík Viktor. Stalo se tak v roce 1867 při příležitosti světové výstavy (*L'exposition universelle*), která se konala v době od 4. dubna do 3. listopadu 1867 za obrovské účasti tehdejšího světa. V té době přijeli do Paříže snad všichni evropští panovníci. Došlo k velkému rozdělování velkokřížů a obdrželi je anglická královna Viktorie, její syn, tehdy princ Waleský a oba jeho další bratři Alfréd vévoda z Edinbourghu a Arthur vévoda z Connaught. Řád získal ruský

car Alexander II. a později za státní návštěvy i Alexander III., dále velkoknížata Vladimír a Konstantin, belgický král Leopold II., pruský král Vilém II., švédský a portugalský král, vévoda Leuchtenberský, hrabě Filip Flanderský, bratr belgického krále a další.

Tehdy se uskutečnila návštěva osmanského sultána Abdula Azíze Khana v Paříži, a tak byl i on a jeho dva synové dekorováni velkokřížem, který po skončení krymské války obdržel před tím i jeho bratr sultán Abdul Mejíd I. Velkokříž obdržel i italský král Viktor Emanuel II. a jeho syn, potomní král Humbert I.

Dekorace velkokřížů byly někdy zdobeny i brilianty. Tak v Muzeu řádu Čestné legie v Paříži je chován osobní, brilianty zdobený velkokříž císaře a stejně tak zmenšená dekorace císařského prince, císařova jediného syna Napoleona Eugena Louise, který zahynul později v Jižní Africe jako důstojník anglické armády.

Po prohrané válce s Pruskem (Německem) v roce 1870 se ozvaly hlasy navrhující zrušení císařského řádu. Největším zastáncem této myšlenky byl státník a diplomat Jules Ferry (1832 - 1893). Jeho návrh nebyl sice zpočátku akceptován, až teprve dne 8. listopadu za předsednictví Julese Faureho došlo k vydání dekretu o zřízení nového řádu Čestné legie v republikánském tvaru.

Ale ještě po porážce u Sedanu bylo rozhodnuto, aby vojáci, kteří bojovali v císařské armádě, byli nadále dekorováni starým císařským řádem, a tak až do roku 1873 docházelo k distribuci starých dekorací. To je také poslední datum, kdy císařský řád Čestné legie byl udělován.

Snad pro zajímavost sluší ještě uvést, že v roce 1913 navštívila francouzská císařovna Eugenie v rakouském Ischlu císaře Františka Josefa I. a ten zřejmě z osobních a kurtoazních důvodů se při této návštěvě nechal znova dekorovat velkokřížem řádu Čestné legie, ačkoliv to bylo více jak 40 let po pádu Napoleona III. Excísařovna byla prý tehdy nesmírně dojata.

Poznámka:

Napoleon Eugéne, Louis Jean Joseph, princ, jediný syn císaře Napoleona III. a jeho manželky císařovny Eugenie, se narodil dne 16. března 1856 v Tuileriích. V srpnu roku 1870 do provázela svého otce na bojiště a křest ohněm získal v bitce u Saarbrückenu. V roce 1872, po emigraci do Anglie, se stal kadetem vojenské akademie ve Woolwichu. Po smrti svého otce v roce 1873 přijal jméno hraběte za Pierrefondu. Dne 16. března 1874 byl členy rodiny Bonapartů uznán za pretendenta císařského trůnu s titulem Napoleon IV. Aby získal vojenským vystoupením popularitu ve Francii, rozhodl se k účasti v anglické vojenské expedici proti Zulům. Dne 27. ledna 1879 odplul do Afriky a dne 1. července při rekognoskační jízdě byl ubodán 17 asagaji. Jeho tělesné ostatky byly v červenci 1879 dopraveny do Anglie a uloženy v mauzoleu ve Farnbouroghu. Pretendentem dynastie Bonapartů se pak stal Napoleon Joseph Charles Paul Bonaparte, syn Napoleona bratra Jerôma, známý pod označením "Princ Jérôme" nebo také "princ Plon-Plon" (1822-1891).

ZPRÁVY O LITERATUŘE

Heraldika a genealogie Jihomoravského kraje za rok 1987.

(Pro informaci našich členů uvádíme podle zásad uvedených v GHI 2/1985 přehled článků s výše uvedenou problematikou za rok 1987 a doplňky).

1. Honc, Jaroslav: Rudolf II. contra Kateřina Mezeříčská z Lomnice = Heraldika a genealogie, 20, 1987, č.1, s.13-36, vyobrazení erbů, rodokmeny.
2. Hrabětová, Irena: Moravský rod Šišků z Kounic v 15. století. = Vlastivědný věstník moravský, 39, 1987, č.1,s.78-87. Pozn. Souhrn:něm.
3. Jančář, Antonín: Nejstarší luhačovické minerální prameny a jejich pojmenování. (Dějiny rodu Serenyiů ve vztahu k názvům).= Luhačovický zpravodaj, 1987, červen, s.19-21; srpen, s.12-16.
4. -FJ- (= Jordán, František): Výtvarný rod Staňků. (Bušovice) = Náš život, 23.10.1987, s.4.
5. Kouřil, Pavel - Müller, Karel: Pozdně středověký kachel z Lesůněk. (Heraldická výzdoba). = Jižní Morava, 23,1987, sv.26, s.278-280, 1 obr. Pozn.
6. Krzemińska, Barbara: Moravští Přemyslovci ve znojemské rotundě. (Rozbor fresek). = Zpravodaj. Klub genealogů a heraldiků DK ROH Ostrava-Vítkovice, 1985, č.4, příl.26 s.
7. Krejčík, Tomáš: Heraldická výstava. (28.11.1986, Oblastní muzeum j.v. Moravy v Gottwaldově). = Vlastivědný věstník moravský, 39, 1987, č.2, s.224.
8. -ky- (= Kyjovská, Božena): Rodopis a Prostějovsko. = Štafeta, 19, 1987, č.2, s.26.
9. Kyjovská, Božena: Rodopis na Slovácku. = Malovaný kraj, 1987, č.1, s.9.

10. Nečas, Ctibor: Osudy cikánské rodiny Danielů z Mútěnic.
= Jižní Morava, 23, 1987, sv.26, s.263-267. Pozn.
11. Patočka, Radoslav: Přísná jsou pravidla heraldiky. (Městský znak Veverské Bitýšky). = Směr, 3.7.1987, s.4.
12. Podborský, Vladimír: Přinese rotunda velkolepé objevy? (Freska s genealogickým cyklem Přemyslovčů ve Znojmě). = Universitas, 20, 1987, č.5, s.9-14. Pozn.
13. Sitar, Jan: Stačí nám kopie? (Znak města Brna v Údolní ul. č.7 a jeho kopie na nádvorí ObNV Brno I.) = Brněnský večerník, 17, 15.5.1987, s.5, 1 obr.
14. Skácel, A.: Dana Zátopková vzpomíná. Náš region očima známých osobností. (Rod Ingrů). = Slovácko, 11.3.1987, s.2.
15. Skutil, Jan: Katalog moravských zemskodeskovních držitelů... Část XII. = Vlastivědná ročenka Okr. archívu Blansko, 1987, s.42-55.
16. Svátek, Josef: Kolischovi z Koryčan. (Židovská rodina). = Zpravodaj Muzea Kroměřížska, 1987, č.1, s.39-40.
17. Uhrová, Olga: Munkové z Ejvančic redivivi. (Potomci ianského bratrského rodu žijící v Košicích.) = Jižní Morava, 23, 1987, sv.26, s.274-276.
18. Vlach, Jaroslav: Rod Bieličů-Běličů ze Žarošic. = Od hradské cesty, 1985, s.75-79.

- Ky -

David Edge, John Miles Paddock:
ARMS AND ARMOR OF THE MEDIEVAL KNIGHT. Crescent Books, New York 1988.

Jak napovídá název, kniha se zabývá vývojem výzbroje a výstroje středověkého rytíře jak po stránce měnících se praktických potřeb, tak po stránce technického provedení, to vše v historicko-politickém kontextu. V úvodu analyzuje vznik rytířstva a jeho vojenský i politický význam jako nejúčinnější složky středověkého vojska a zároveň elitní sociální skupiny.

Sedm hlavních kapitol knihy se pak zabývá postupně od jedenáctého po šestnácté století základními druhy výzbroje rytíře, tj. ochranou těla a koně, helmami, štíty a všemi druhy útočných zbraní, přičemž na základě obrazových a literárních svědectví i dochovaných exemplářů podrobně popisuje jejich vzhled a způsob i účel použití. Poslední kapitola je věnována rytířským turnajům.

Kniha byla sepsána dvěma předními odborníky na středověkou zbroj (oba působí jako muzejní pracovníci) a je doplněna množstvím kvalitních černobílých a barevných vyobrazení, komentovaných v textu. Zabývá se prakticky celou středověkou Evropou, geograficky se vždy soustřeďuje na území, které ve své době bylo nejdůležitější oblastí vojenské aktivity. Nalezneme v ní i celou řadu bohemik, ať už jde o analýzu helmy a brnění připisovaných sv. Václavu nebo husitských pavéz. V dodatku, věnovaném konstrukci zbroje, je jako typický příklad popsáno brnění Vladislava Jagellonského. Pro anglicky mluvící čtenáře je užitečným doplňkem i slovník odborných termínů.

Kniha je cenným příspěvkem nejen ke studiu vojenské historie, ale i heraldiky a vexilologie, neboť analyzuje a bohatě dokumentuje vznik a vývoj ornamentální výzdoby štítů, kleštin a praporů jako nedílných součástí rytířské výzbroje. Zejména pro bohatý obrazový materiál, v němž nalezneme četné reflexe heraldických a vexilogických motivů v umění i vojenské praxi, je cenným zdrojem faktografických údajů pro heraldické studie i pro heraldickou kresbu.

- fp -

Rudolf Melichar a kolektiv:

SBORNÍK K ZÁKLADŮM GENEALOGIE. Vyd. Klub pro českou heraldiku a genealogii, ZK ROH Tesla-Strašnice, Praha 1988. 160 str.

V roku 1988 sa nám dostal do rúk "Zborník k základom genealogie" od autorského kolektívu desiatich autorov, vedených Rudolfom Melicharom, vydaný Klubom pro českú heraldiku a

genealógiu v Prahe, pri ROH Strašnice.

Publikácia má rozsah 160 strán, rozdelených na 19 kapitol, či skôr samostatných, vzájomne príliš nenadväzujúcich statí, vrátane úvodu a záveru. Autorom najväčšieho počtu kapitol je sám zostavovateľ⁽⁸⁾. Okrem Ladislava Procházkmu, autora ďalších štyroch kapitol, sa ostatní autori podieľajú jedným príspevkom maximálne dvoma – ako spoluautori. A práve veľký počet spoluautorov spôsobil určité ťažkosti pri zostavovaní a zladení jich obsahu, nielen zostavovateľovi zborníka, ale aj autorovi týchto riadkov. Zaujímavá publikácia je obsahovo nesúrodá, tak čo sa týka kvality ako aj kvantity, od ľudového prístupu ku rešeniu problematiky až po vysoko profesionálny pohľad na otázky a problémy, ktoré však nie vždy sa priamo dotýkajú genealogie, v niektorých prípadoch sú úplne okrajové, vyžadujúce si veľmi hlboké a systematické znalosti postgraduálneho štúdia na vysokej škole.

Výše uvedené by si pochopiteľne vyžadovalo napísanie 17 samostatných recenzii, čo by bolo skutočne neúnosné. Preto nasledujúce riadky budem venovať jednotlivým autorom, čo jednak výrazne zniží rozsah a jednak umožní lepšiu orientáciu.

Ako sme už uviedli vyššie, najviac je v zborníku zastúpený Rudolf Melichar. V kapitole č.5 sa zaoberá českými krstnými menami a priezviskami, ktorú rozdelil na dve časti. V prvej časti uvádzá historický vývin, frekvenciu ako aj modne oplyvňovanie v oblasti krstných mien, v druhej časti sa zaoberá priezviskami. Popisuje ich vznik, historický vývin, priebeh ich stabilizácie, vo veľmi zaujímavej stadi s celým radom dôležitých údajov však trocha chýba určité systematické deleenie, vychádzajúce z mezinárodne akceptovanej systematizácie, ktoré nakoniec je po III. Ostravskom stretnutí už známe. Rozdelenie priezvisiek na skupiny je v opačnom prípade nepresné, priam náhodné a neprinesie tak doležité údaje, ktoré je možné podla tohto kritéria získať. Patronimiká, possesionatíva, prímenia a predikáty, toto všetko by malo tam byť. Kapitola

č.9 je zameraná na organizáciu archívov v ČSR, v skratke popisuje ich funkciu, lokalizáciu a územnú pôsobnosť v rámci Čiech, vrátane ich zoznamu.

Matriky sú obsahom kapitoly č. 10, taktiež rozdelenej na dve časti. V prvej sa autor zameriava na vznik matrik a ich vývin prakticky až do dnešných čias. Popisuje aj rozhodnutia a patenty, ktoré ovplyvnili spôsoby ich vedenia a záväznosti. Vo veľmi doležitých informáciach, ktoré sa tu nachádzajú, však chýba presnejšia informácia o tom, kde boli zachytení príslušníci iných vierovyznaní v 18. storočí, do vydania tolerančného patentu, určite spôsobené iba nepresnou formuláciou v úvodu state, z ktorej jasne nevyplýva, v ktorých matrikách ich po bitke na Bielej Hore máme hľadať. Druhá časť tejto kapitoly je venovaná praktickému využitiu matrik vrátane konkrétnych príkladov, uľahčujúcich rešenie prípadných nejasných prípadov toho ktorého činiteľa. Na konci tejto veľmi dobre napísanej kapitoly je uvedený aj stručný prehľad literatúry.

V 11. kapitole sa popisujú pozemkové a pomocné knihy ako dôležitý zdroj údajov, hlavne pre obdobie pred založením a začatím používania matrik. Rozsiahla kapitola so superrozsiahlym zoznamom príslušnej literatúry umožní čitateľovi orientáciu v tejto tak pre genealogiu významnej oblasti.

Kapitola č. 15 sa venuje sčítaniu ľudu a sčítacím operátom. Vzhľadom na význam tohto prameňa, ktorý je prakticky použiteľný hlavně pre 19. storočie, kedy už máme celý rad ďalších, ľahšie prístupných prameňov, aj autor jej venuje skutočne taký rozsah ako si zasluhuje.

Prameňom sú venované i ďalšie dve kapitoly. V 16. sa hovorí o čechových archiváliach. Vzhľadom na ich pomocný význam v genealogickom skúmaní by možno bolo účelnejšie vynechať niektoré súčasné zaujímavé, ale nám nie príliš potrebné informácie napríklad o tom, koľko je zápisné, kedy nemôže tovariš obdržať "modrý pondelok", alebo kto má ísť na pohreb majstra a jeho detí.

V 17. kapitole sú v prvej časti stručne popísané zádušné knihy, v druhej farské, školské a obecné kroniky, v tretej školské hlásenia o hmotnom postavení učiteľov na nižších školách, čo zodpovedá pomocnému charakteru týchto prameňov.

V 18. kapitole se autor venuje neobyčajne dôležitému kritériu genealogického bádania, čiže dedičskému právu. Práve tu by sa žiadalo poskytnuť viac priestoru práve otázkam dedičského práva u jednotlivých stavov na území Čiech, ktoré sa určite líšili, a o ktorých sa tu žial hovorí iba veľmi málo. Ako vhodnú ilustráciu tejto kapitoly autor použil v jej závere príklady 2 svadobných zmlúv a 2 testamencov, ktoré okrem nesporného významu oživili celý text.

Druhým najplodnejším autorom Zborníka je Ladislav Procházka. Pre genealogické bádanie je nesporne najdôležitejšia jeho v poradí až štvrtá stať (12. kapitola Zborníka), v ktorej podrobne popisuje bernú rulu, katastre, urbáre a fondy veľkostatkov. Tieto pramene majú veľký význam hlavne pre skúmanie neprivilegovaných vrstiev, preto je im poskytnutý príslušný rozsah.

O ďalších troch kapitolách, čiže 6.- pojednávajúcej o mierach a váhach, 7. - venovanej prehľadu meny a 8. - zameralnej na zisťovanie cien a miezd v minulosti možno povedať jedno. Sú skutočne veľmi dobré, ale pre genealógiu úplne okrajové, s prípadným použitím pri detailnom štúdiu detailného problému na samotnom konci genealogického bádania. Najlepšie preto bude, keď použijem priamo slová autora, ktorý píše: "...znalosť menového systému a vnútornej hodnoty sice poskytuje prehľad a orientáciu v hospodárkych podmienkach tej ktorej doby, avšak nepoukazuje na presné zaradenie jednotlivca v tejto dobe, čiže neumožnuje zjistiť dostatočne presne a hodnoverne výšku jeho majetku, dlhov a záväzkov..." a ktoré skutočne najvýstižnejšie charakterizujú všetky tri kapitoly. V tomto prípade viac znamená menej.

Autorom úvodnej kapitoly zborníka (2) je Viktor Palivec. Venuje sa v nej českej genealogickej literatúre. Zaujímavý

zoznam literatúry (v niektorých prípadoch doteraz nie príliš známych autorov, čo je jeho nesporným pozitívom) delí na štyri časti. Na "Základnú literatúru", "Pomôcky a príbuznú literatúru", "Periodiká" a "Niekoľko biografických prehľadov".

K vyššie uvedenému niekoľko slov. Na začiatku kapitoly sa priam žiada, keď už nie európsky (čo sa prípadne dá akceptovať, keď sa presne budeme držať názvu kapitoly, i keď genealogiu jedného štátu ľažko skúmať odtrhnuté od genealógickej bádania iných, hlavne súsedných štátov, ktoré nota bene boli s Čechami dlhé stáročia v jednom štátnom útvare - ale ako hovoril český a uhorský kráľ poľsko-litovskej dynastie Jagiellovcov Ludvik: "bene"), tak aspoň krátky, ucelený náčrtok dejín genealogie v historických zemiach.

S rozdelením literatúry na skupiny je možné súhlasiť s určitými pripomienkami. Rozdelenie spíša požiadavky, kladené na kapitoly tohto zamerania. Nie je však možné súhlasiť s vynechaním základných, a to by som chcel zdoražniť, rakúskych, nemeckých, poľských a uhorských (rozumej slovenských) genealogických diel. Odôvodňovať prečo už hádem ani nie je potrebné. V základnej skupine okrem toho figurujú i niektoré dielčie práce a slovníky, ktoré by sa mali nachádzať práve v druhej skupine - skupine pomôcok a príbuznej literatúry. Základná skupina by mala byť skutočne základnou.

Tak v I. ako aj II. skupine by bolo pre čitateľa žiaducejšie rozdelenie publikácií v prvom rade podľa tematiky, a až v rámci tematiky podľa abecedného poradia autorov. (Čiže v I. skupine diela teoretická a praktická, v II. podľa tematiky, napríklad sfragistická literatúra, heraldická literatúra, onomastiká, slovníky, atď.) ako to býva zvykom i v iných dielach tohto typu, a to nielen v rámci genealogickej vedy.

Ten istý autor je aj spoluautorom 4. kapitoly spolu s Vladislavom Brožom, venovanej rodovým a rodinným kronikám. Priznám sa, že po prečítaní názvu som predpokladal, že je to

kapitola venovaná genealogickému prameňu, v ktorom sa dočítam o spôsobe písania kroník na území Čiech, Moravy a Sliezka ako aj o kritickom hodnotení ich obsahu, v tomto prípade však ide o praktický návod na vedenie kroník, ktorý je však dobre a stručne a jasne napísaný (a to sa cení) a je dobrou pomôckou hlavne pre genealógov vlastnej rodiny či rodu. Určité malé námietky voči niektorým maličkostiam však nemajú zásadný význam.

Autorom III. kapitoly o Úvode do rodopisnej (genealogickej) práce je Karel Sklenář. Táto kapitola vyvoláva najviac rozpakov. Každá práca, venovaná základom niečeho, je určená začiatočníkom, ale to neoprávňuje k tomu, aby sa nezachovali určité zásady, platné pri akomkoľvek vedeckom bádani a genealogické bádanie takýmto je. Vzhľadom na to, že je to, či mala by to byť základná stať práce bez ohľadu na to, či už ide o genealogiu alebo inú vedu, je nutné v prvom rade určiť spôsoby práce, riešenia a hodnotenia výsledkov bádania. V takomto prípade pomôcky možu byť tak akurát uvedené v poznámkovom aparáte, alebo ešte lepšie, v prílohe na samotnom konci kapitoly alebo celého diela, ale v žiadnom prípade nie na začiatku úvodu, uvádzajúceho čitateľa do úplne alebo čiastočne neznámej problematiky.

Dobre, keď už nepoviem veľmi dobre spracovaná druhá časť kapitoly, venovaná rozrodom, rodokmeňom a ich zobrazovaniu ide po prvej časti veľmi ľudového charakteru. Kapitola preto posobí nesúrodym a rozpaky vyvolávajúcim dojmom.

Ked sa už spomenul úvod kapitoly, tak ešte niekoľko pripomienok k tejto časti. O 1. časti - pomôcky-som sa už vyjadril vyššie. 2. časť kapitoly venovaná názvosloviu je príliš stručná, chýba historický vývin, tak dôležitý práve v rámci názvoslovia, ktoré sa menilo v závislosti od historického obdobia (či už vo väčšom alebo menšom rozsahu, vrátane frekvencie a zmeny významu jednotlivých termínov); ako príklad tu môžeme uviesť rod a rodinu, alebo v rámci terminu rod - rod genealogický a rod heraldický, v rámci genealogického i heraldického rodu rod v steroveku a rod v novoveku atď., spôsob určovanie príbuzenského vzťahu podľa kanonického práva, vychádzajúceho zo

starého germánskeho systému alebo rímského zákonníka, na ktorom sú založené súčasné svetské zákonníky atď.

Čo sa týka 3. časti, venovanej zásadám pracovného postupu, musím zase zopakovať to, čo som už uviedol vyššie. V prvom rade musíme určiť, čo !!! budeme skúmať, či život jedného jedinca, či rodinu, rod, v rámci rodu iba jednu líniu alebo sociálnu skupinu atď. a až potom je možné postupovať podľa veľmi správnych pripomienok autora. Niektoré detaily, s ktorými sa dá súhlasiť iba čiastočne, však v porovnaní s vyššie uvedenými pripomienkami, sú nepodstatné. A teraz o druhej časti, ktorá je venovaná rozrodu a rodokmeňom. Veľmi dobré spracovanie má niekoľko nepresností. Už samotný názov časti Schéma rozrodu, Schéma rodokmeňa atď. nie je úplne správny. Schéma je iba grafické zobrazenie aktívnej alebo pasívnej úlohy skúmaného jedinca v procese genealogického bádania (ascendentná a descendantná úloha). Rozrod ako aj spracovanie predkov probanta sa môže spracovať vo forme tabuľiek nielen grafickou formou. Preto úplne postačí názov Rozrod, Rodokmeň, Vývod atď.

Vhodné by bolo i používanie medzinárodne uznaných a zabehaných názvov, ako probant quarties atď., spôsoby zobrazenia rodostromov, čislovanie, používané pri quarties (francúzska nomenklatúra, prijatá na celom svete).

Pri stati o zahájení genealogického (rodopisného) skúmania iba doplnenie o selekcii matrik, prípadne iných spisov, za účelom výrazného skrátenia času, určeného na výskum. Použitie "matričnej siete" s kombináciou s inými zdrojmi pomáha skrátiť čas na polovicu, a v niektorých prípadoch až o 80 %. Niektoré ďalšie malé výhrady však neznižujú úroveň týchto častí. Pri určitom reusporiadanií, doplnení a súčasnom vylúčení niektorých častí tejto kapitoly by sa jej úroveň výrazne zvýšila. Zatial ju možno scharakterizovať troma slovami: zlá - dobrá - veľmi dobrá.

Autori 14. kapitoly Miloš Kouřil a Ladislav Olbrich sa zaobrajú veľmi dôležitým genealogickým prameňom - Zemskými českými, moravskými a sliezskymi doskami, bez ktorého praktic-

ky nie je dosť dobre predstaviteľné skúmať obdobie predmatričného obdobia.

Posledným autorom Zborníka je Milan Kavalír, ktorý sa venoval katastrálnym mapám a indikačným náčrtkom. Celkom zaujímavo napísaná kapitola má však pre genealógiu tak pomocný charakter, že by úplne stačilo ju priradiť ku koncu predchádzajúcej kapitoly ku časti č. 9, ktoré práve hovorí o mapovom materiále. Samostatná kapitola je v tomto prípade zbytočný luxus, ktorý si nemôžeme dovoliť, tým viac, že pre niektoré iné, základné genealogické pramene sa tu asi nenašlo miesto.

A čo povedať na záver? Bez opakovania úvodných slov je možno konštatovať, že je to skutočne zborník ku základom genealogie a nie základom genealogie, čiastočne poplatný starším názvom na problematiku, niekedy zasa viac pripomínajúci príručku pomocných vied historických ako genealogické dielo, je ne-súrodý, aj pre nesprávne rozloženie a chýbanie určitých statí, ktoré sú pre genealógiu nutné. Chýba určitý systém (zdroje spolu, metodika spolu, v požadovanom poradí), rozsah jednotlivých kapitol nie je adekvátny ich významu v pozitívnom i negatívnom zmysle, niektoré základné kapitoly vôbec chýbajú, len ako príklad uvediem heraldické kritérium (genealogia sa totiž zaobera všetkými sociálnymi vrstvami a skupinami) atď. Vyvoláva rozpaky i záujem súčasne.

Použijúc príslovie v jeho skutočnom znení je možné povedať, že v tomto prípade by asi menej znamenalo viac. Napriek tomu je dobre, že táto práca vyšla. Vynaložilo sa na ňu veľa práce a napriek vyššie uvedeným nedostatkom je prínosom.

RNDr. Roman G. Zelenay, CSc.

George Kugler, Herbert Haupt:

UNIFORM UND MODE AM KAISERHOF. (Uniforma a móda na císařském dvoře). Katalog výstavy, 352 stran, 136 černobílých a barevných vyobrazení v textu a na tabulkách. Halbturm 1983.

Katalog stejnojmenné výstavy konané na zámku Halbturm

v rakouském Burgenlandu pod patronací kulturního oddělení úřadu zemské vlády Burgenlandska od 20. května do 26. října 1983, seznámuje s uniformou dvorních hodnostářů, císařských úředníků, ministrů, diplomatů, jakož i tělesných gard, s řádovými ornáty rakouských řádů, livrejemi služebnictva a dámských dvorních rób, tak jak bylo vše nošeno na císařském dvoře ve Vídni a případně v Budapešti od minulého století až do zániku monarchie. Katalog popisuje a vyobrazuje řadu exponátů ze státních i soukromých sbírek, nejvíce z tzv. Monturdepot či depositáře Umělecko-historického muzea ve Vídni, kam velká část těchto věcí přešla po pádu monarchie. Je to tématika namnoze dosud málo publikovaná v odborné literatuře. Vlastní katalogovou část předchází souhrnná historie uniformování dvorských hodností, státní byrokracie, šlechtických stavů, diplomatů atd., doprovázená vyobrazeními dobových portrétů hodnostářů, např. portrétem Alfreda knížete Montenuova v uniformě prvního nejvyššího hofmistra, od známého portrétyisty Adamsa z r. 1917 i podobiznami habsburských císařů a císařoven od 18. až do 20. století. „Ékteré z obrazů představují také řádové scény a dvorní události, na kterých příslušné uniformy a ornáty jsou dokumentovány, na příklad slavnostní dvorní hostina v roce 1857 ke stému výročí založení řádu Marie Terezie - rozměrný obraz od Fritze i Allemanda nacházející se Schönbrunnu, litografie "Založení Leopoldova řádu roku 1808", při kterém nositelé všech tří tehdejších rakouských řádů byli přítomni ve svých ornátech, což bylo ojedinělé v historii rakouských řádových kroků.“

Z uniformem nejvyšších dvorních "šarží" byla vystavena galauniforma nejvyššího komořího Leopolda hraběte Gudenuse (+ 1913) a nejvyššího podkoního Ferdinanda hraběte Kinského z roku 1910, obě shodné mustrem zlatého vyšití, dále galauniforma c. a k. tajného rady, c. a k. komořího doplněná ukázkou insignií - klíčů této hodnosti, dvorních pážet (Edelknabů), kroje uherských magnátů, stavovské šlechtické uniformy z první poloviny minulého století, uniforma c. a k. velvyslance, legačního

rady, ministra atd., livreje dvorních lokajů, tělesných myslivců, štolbů, podkoních a zahrnutý jsou i některé livreje služebníků předních rakouských dvořanských rodů: Liechtensteinů, Schwarzenbergů, Windischgrätzů, Harrachů, na kterých lze spatřit také heraldické motivy.

Ze zastoupených uniform císařských a královských tělesných gard možno jmenovat vyobrazenou galauniformu kapitána "první tělesné gardy arcíérů" Viktora hraběte Dankla z roku 1917. Třeba ale připomenout, že i v našich sbírkách je tato vzácná, skvostně zlatem po celé přední straně vyšitá uniforma zastoupena a to na zámku Orlíku po maršálu Edmundovi knížeti ze Schwarzenbergu, který byl kapitánem této gardy v minulém století. Arciérní gardě naleží i uniforma trubače s přehozeným kratším heroldským tabardem ze zlaté látky s trásněmi, na kterém je uprostřed plasticky vyšit tzv. střední znak rakouské monarchie. Tuto kolekci doplňuje také uniforma královské uherské tělesné gardy s přehozenou leopardí kožešinou na prsou sepnutá velkou ozdobnou sponou a červeno-černo-zlatá uniforma poddůstojníka gardy trabantů. Zvláštní kapitolou jsou kroje rakouských rytířských řádů doplněné v textu jejich historií. Tento ornátum, které jsou všechny vyobrazeny na barevných tabulkách jak v celkovém pohledu, tak i v detailu, dominiuje samozřejmě známý ornát Zlatého rouna s nádherou a precizností svého zlatého vyšití. V "Monturdepot" Umělecko-historického muzea ve Vídni se těchto ornátů zachovalo kolem čtyřiceti a jsou všechny majetkem dosud existujícího řádu. Nejstarší z nich pocházejí z doby suveréna a císaře Karla VI. roku 1712, kdy jich bylo celkem 28 nově zhotoveny, protože dosavadních 15 starých ornátů Zlatého rouna uložených v Bruselu by pro odění zvýšeného počtu řádových rytířů v té době již nestačilo. Dalších 12 těchto ornátů, mezi nimi dva dětské pro korunní prince nebo arcivéody, pochází z let 1755 a z této doby je i vystavený a zobrazený ornát. Na dalších snímcích jsou pak ornáty pro velkokříže královského uherského řádu sv. Štěpána, císařského řádu Leopoldova a první třídu řádu

Železné koruny. Tuto skupinu doplňují uniforma rytíře Maltského řádu a kroj profesního rytíře řádu Německých rytířů i portréty některých habsburských panovníků v řádových krojích, mezi nimi zajímavý portrét Marie Terezie v adaptovaném "dámském" ornátu pro velkokříž resp. velmistra řádu sv. Štěpána.

Vkusně upravený katalog menšího formátu možno v podstatě považovat i za hodnotnou a přehlednou příručku k historii uniforem a krojů na rakouském císařském dvoře v minulém a tomto století, se stručným nástinem vývoje již od doby Karla VI. v první polovině 18. století, kdy na vídeňském dvoře panoval ještě všeobecně v užívání španělský dvorní oděv s pláštěm, tzv. "mantelkleid", odstraněný úplně až císařem Josefem II. roku 1766 ve prospěch uniforem vojenského střihu.

O.Semrád

Eva Melmuková - Šašecí a kol.:

PŘIHLÁŠKY K EVANGELICKÝM CÍRKVÍM NA ZÁKLADĚ POVOLENÍ TOLE-
RANČNÍHO PATENTU V LETECH 1781 - 1782. ZEMĚ MORAVA.- KRAJ
JIHLAVA. Praha, Synodní rada českých církví evangelických
1988. 220 s., 1 mapa.

Po vyhlášení tolerančního patentu v r. 1781 se začali lidé přihlašovat k povoleným evangelickým církvím, to jest k evangelické církvi helvetské nebo augšpurské. Od 20.2.1782 do 31.12.1782 tyto přihlášky zkoumaly komise ve složení krajský hejtman, představitel katolické církve a písar, které postupně předvolávaly na určitý den a místo všechny přihlášné - v některých případech dokonce i děti od sedmi let - a zapisovaly jejich výpovědi o tom, proč vystupují z katolické církve. Od 1.1.1783 se musel každý přihlášený podrobit na katolické faře ještě náboženskému cvičení, které trvalo šest týdnů. Zaznamenané a dochované zápisys jsou svědeckým životu-
cího dědictví české protireformace, hluboké viry, ale zároveň jsou i významným rodopisným pramenem. Jejich využití pro tento účel usnadňuje bohatý pomocný aparát, který tvoří

rejstřík měst, obcí a statků, rejstřík příjmení a seznam úředních osob působících v komisích. Dále je zde seznam zkratek a mapatehdejšího jihlavského kraje s percentuelní evidencí obcí s evangeliky. Toleranční přihlášky zpracovává vědecký kolektiv při historickém odboru synodní rady ČCE v Praze, který kromě uvedeného prvního svazku připravil ještě méně rozsáhlý Kraj Znojmo, Kraj Olomouc a připravuje Kraj Rakovník a Litoměřice a další. Publikace lze objednat u archivního odboru synodní rady ČCE, tajemnice M. Hanzlíková, Jungmannova 9, Praha L.

- Ky -

Bohuslava Šťastná:

ANTONÍN MATYÁŠ KRAMÁŘ - KANTOR TUŘANSKÝ. Opus musicum roč. 14/1982, č.8, s.229-232.

Tuřanské hudební rodině Kramářů se B. Šťastná věnovala již dříve a tak zaznamenáváme pro úplnost starší kvalitní článek o rodině a životních osudech tuřanského kantora a regenschoriho, narozeného v Brtnici u Jihlavy r. 1742 a zemřelého v Tuřanech 19.2.1804 na tuberkulosu, který působil v Tuřanech u Brna plných 40 let. Doplněk článku tvoří Werne rova rytina kostela a residence v Tuřanech (po r. 1739).

V.W.

Josef Sajner:

PATOGRAFICKÁ STUDIE O LEOŠI JANÁČKOVÍ. Opus musicum roč. 14/1982, č.8, s.233-235.

Každý životopis slavné a známé osobnosti by měl být při jejím souhrnném hodnocení doplněn částí genealogickou a patografickou. Patografie - popis a rozbor chorobných příznaků a určení diagnosy úmrtí, je důležitým momentem v celkovém posouzení a náhledu na sledovanou osobnost.

Brněnský vědec Jos. Sajner se zde zabývá nemocemi jedno-

ho z našich nejvýznačnějších skladatelů Leoše Janáčka. Dokazuje, že Janáček byl dlouhá léta nemocen a že velmi trpěl. Tyto jeho pocity se projevily v jeho tvorbě i v jeho vztahu k okolí.

V.W.

FÜRSTENPORTRÄTS - die regierenden Fürsten von Liechtenstein in zeitgenössischen Bildnissen (Knížecí portrét - vládnoucí knížata z Liechtensteina v dobových obrazech).

Zemské muzeum (Landesmuseum) v liechtensteinském hlavním městě Vaduzu distribuuje toto úhledné represenatační album. Autorství ani datum vydání není uvedeno, podle textu možno soudit na dobu kolem roku 1982, tištěno v Liechtensteinku, Hiltý Buch- und Offsetdruckerei Schaan. Jedná se o složku formátu A 4 se 13 barevnými a černobílými velmi kvalitními reprodukcemi portrétů (nalepených na tmavší karton) panujících knížat Liechtensteinů řazených chronologicky od prvního v Liechtensteinku vládnoucího knížete Jana Adama Ondřeje (v letech 1699-1712) až do současného Františka Josefa II. Vše ze sbírek knížecí liechtensteinské rodové galerie.

Knížata z Liechtensteina měli po několik století velký vztah k Moravě, zejména k její jižní části, kde jim naležely zámky Valtice a Lednice a není bez zajímavosti, že některé z portrétů uvedené v publikaci bývaly v knížecí obrazárni ve Valticích, než byly před koncem 2. světové války odvezeny na příkaz knížete do Vaduzu. Liechtensteinská obrazová knížecí galerie je pravděpodobně největší z podobných šlechtických rodových galerií ve střední Evropě. Reprodukce v publikaci doplňuje příslušný text obsahující stručné životopisy portrétovaných, nacionále malířů, dataci, rozměr a inventární čísla obrazů.

.O.Semrád

Bohuslava Šťastná:

KDO BYLI NERUDOVÉ ? Opus musicum roč. 17/1985, č.3, s.85-88,
3 foto.

Studie se věnuje brněnské hudební a světově proslulé rodině Nerudů. Potomstvo Jana Nerudy (1807 - ?) a Františky roz. Mertové, bytem Brno, Petrov č.268, čítalo 10 dětí narozených v Brně. Sedm z deseti dětí vynikalo hudebním nadáním a všichni se proslavili v koncertních síních celého světa. Jednotlivým dětem Jos. Nerudy a jejich osudům se v další části článku autorka stručně věnuje a popisuje jejich životní osudy.

V.W.

Jan Skutil:

BOSKOVICKÁ HERALDICKÁ POVĚST. In: Vlastivědné Boskovice 1988-materiál 13. konference vlastivědných kroužků Jm kraje, s.17-22. Boskovice 1988.

K letošní konferenci vlastivědných kroužků Jm kraje, která se konala pod patronací Muzejní a vlastivědné společnosti v Brně a ve spolupráci s Vlastivědným kroužkem při Sdruženém klubu pracujících v Boskovicích, byly zásluhou pořadatelů vydány tiskem pracovní téze, přinášející materiály, ke kterým se na konferenci diskutovalo.

Z řady příspěvků různé kvality i zaměření upozorním na stař PhDr. Jana Skutila, CSc. s názvem "Boskovická erbovní pověst". Autor se odvolává na už publikovaný text erbovní pověsti z Paprockého Zrcadla, přetištěný v "Boskovice v dějinách", Boskovice 1969, jakož i na další starší literaturu, kde byl výklad, případně rozbor pověsti zaznamenán. Vznik pověsti o Velenovi, prapředu Boskoviců, klade do 2.pol.15. stol., kdy jedni z posledních příslušníků, po Pernštejnech nejmochnejšího rodu, chtěli svojí erbovní pověstí zdůraznit svůj domácí původ.

V dalším textu analyzuje autor historické jádro pověsti, kterou řadí k mladší vrstvě staromoravských vyprávění s data-

cí vzniku do třicátých let 11. století s poukazem, že heraldická složka pověsti je nepoměrně mladší.

V.W.

Jan Mohr:

CÍNAŘSTVÍ. Severočeské nakladatelství Ústí n.L. 1988, 135 s.

Kvalitní příručka o cínařském řemesle nás provádí výrobou a užitím cínového nádobí a předmětů od nejstarších antických nálezů až po výrobky posledních cínařských dílen na našem území v období I. republiky. Řada fotografií užitkového i uměleckého cínu byla pořízena v tisíci kusové sbírce cínu v majetku Severočeského muzea v Liberci. Přiměřený prostor v publikaci je věnován i značení cínu v jednotlivých obdobích a zde ve formě cínařských značek přichází ke slovu i heraldika. Každá kapitola je doplněna výběrem cínařských značek jednotlivých mistrů s udáním místa působiště dílny. I když ze značek zde náhodně vybraných a určených nemůže sběratel starého cínu vycházet (k tomu nám poslouží jiné, většinou německé publikace, věnující se jen značení cínu), poslouží Mohrova graficky pěkně vypravená knížka, všem milovníkům starého cínu v oblasti historické charakteristiky řemesla v jednotlivých obdobích s poukázáním na význačné kusy tohoto řemesla v našich sbírkách. Závěrečná kapitola se věnuje podrobně cínařské literatuře vyšlé v české řeči a samozřejmě uvádí i základní díla o evropském cínu.

V.W.

Václav Měřička:

STUHA VE FALERISTICE. In: Signum č.1, červen 1988, Brno.

První číslo zpravodaje Kroužku faleristů při ZV ROH Geotest Brno přináší m.j. článek V.Měřičky (s.2-11) Stuha ve faleristice. Toto téma se dotýká i heraldiky a proto pář následujících řádků bude stručným obsahem nadepsaného. Stuhy rá-

dových dekorací vznikly z řádových řetězů ve snaze ulehčit nošení řádu při méně slavnostních příležitostech a občanském styku nositelů. Stuhy dělíme na velkostuhy (š. 100 mm), stuhy náhrdelní (š. 50 mm) a stuhy náprsní (š. 35 - 40 mm). Každý řád měl svoji barvu stuhy. Později z nedostatku volných barev vznikají kombinace barev na stuze, případně je stuha doplněná barevným lemem. Autor zde uvádí na jednotlivých příkladech z celé Evropy barvy řádových stuh příslušných k různým řádům a vyznamenáním.

V závěru statě je rozepsána typologie náprsních stuh, které dělíme do sedmi podskupin. Na tyto stuhy se mohou klást různé doplnky (meče, hvězdičky), které vyznačují třídu dekorace, počet udělení a pod. Protože se heraldik dostane často do styku s erbem, který je doplněn řádem - vyznamenáním se stuhou, jsou tyto rádky Měřičkovy studie poučné jak pro terminologii jednotlivých typů stuh, tak i pro určení typu stuh náprsní jednotlivých řádů a pamětních medailí. Dnes je tato praxe nejběžnější a víme, že na náprsní stuze nosí dnes Zlaté rouno i příslušníci Habsburského rodu.

V.W.

Květoslav Growka:

NĚKOLIK POZNÁMEK K ŘÁDU ZLATÉHO ROUNA. In: Signum č. 4, 1989.
Brno.

Growkův článek tvoří několik samostatných poznámek k nejcennějšímu rakouskému řádu. V první poznámce je citovala antická pověst o zlaté beranní kůži, kterou Argonauti přivezli z Kolchidy do Řecka. Autor vysvětluje zlatou barvu kůže tím, že se jednalo o pomůcku při rýžování zlata, do které se zachycoval velmi jemný zlatý prach unášený vodou při proplavování zlatonosného písku.

Další poznámka patří Spojeným státům, kde je udělováno vyznamenání "The Golden Fleece" (obdoba názvu Zlatého rouna), které se uděluje za nesmyslné zásluhy a výzkrumy.

Obdobu Zlatého rouna měl i spolek Schlaraffie - opět ve Spojených státech, kde v městě Buffalo odbočka spolku s názvem Bisonia užívala jako domácího řádu zavěšenou bizoní kůži v podobném výtvarném zpracování jako slavný řád.

V.W.

450. VÍRČÍ POVÝŠENÍ BUDIŠOVA NA MĚSTEČKO. Sestavil a do liny vyřezal Zdirad J.K. Čech. Vydal Ř.k. farní úřad v Budíšově 1988.

Pamětní tisk k výročí městečka Budíšova (okr. Třebíč) je soubor osmi ofsetem přetištěných linorytu formátu A 6, které i s řezaným stručným textem vyhotobil pražský heraldický kreslíř Zdirad J.K. Čech. Jeho řezby představují jednak znaky bývalých majitelů budíšovského panství, jednak pohledy na historické budovy v městečku - zámek a kostel. Vydaná **bibliofilie** bude jistě vítáným přírůstkem do sbírek sběratelů grafického díla Zdirada Čecha.

V.W.

Rudolf Irša:

PEČATE A ZNAKY OBCÍ SENICKÉHO OKRESU. Vydało Záhorské múzeum ve Skalici, 1988, 95 s., 121 fotografií a nákresů.

Na Slovensku obdobně jako na Moravě je věnována značná pozornost komunální heraldice a sfragistice. Vedle základní práce Jozefa Nováka (Slovenské mestské a obecné erby, Bratislava 1972) bychom chtěli letmo připomenout vysoce fundovanou knihu Juraja Fojtíka (Mestské a obecné pečate trenčianskej župy, Bratislava 1974) a časopisecky vyšlé atlasy obecních pečetí z pera Jozefa Šimončiče (Pečate miest a obcí trnavského okresu do roku 1850, Slovenská archivistika 1979) a Štefana Otruby (Malohontské obecné pečeť, Slovenská archivistika 1978).

Do této řady úspěšných prací můžeme včlenit i recenze-

vanou monografií. Jádro práce tvoří alfabeticky učleněný katalog typářů jednotlivých měst a obcí senického okresu, který je bohatě ilustrován fotografiemi a nákresy pečetí a pečetidel. Hesla k jednotlivým obcím dodržují osnovu, která se skládá z dnešního názvu, nejstarší zmínky o obci, nejstarší podoaby jména obce a příslušnosti k panství. Pak následuje část věnovaná znaku obce, kde je uveden jeho stručný blazon. Osnova je zakončena výčtem jednotlivých typářů, které autor objevil nebo jsou známy z literatury. Typáře jsou průběžně číslovány, takže můžeme konstatovat, v práci je popsáno celkem 202 typářů. Místo popisek u fotografií je zde uvedeno jen číslo typáře. Někde, např. na s. 34 číslo typáře chybí a uživatel musí vynaložit určitou námahu, aby dal fotografii s popsaným typářem do souvislosti.

I když se to na první pohled nebude tak zdát, značnou nevýhodou katalogu je absence rejstříku obcí uvedených v katalogu, který mohl být připojen na konci práce. Jednotlivé obce jsou totiž řazeny podle současné správní situace a připojené nebo sloučené obce, které ztratily administrativní samostatnost, nemají vlastní heslo v katalogu. Neobeznámený čtenář nemůže vědět, že informace o znaku a typářích obce Senkule musí hledat pod heslem Moravský Ján. Zbožným přáním u prací tohoto druhu zůstává také mapka okresu s vyznačením obcí.

Blazony znaků (pod pojmem znak rozumí autor jak erb, tak pečetní znamení) jsou až příliš lapidární. Například popis sv. Ján, sv. Lucie či sv. Ondrej nám nic neříká o ikonografickém schématu, i když autor při popisech typářů znamení podrobněji popisuje. Není jasné z jakého důvodu jsou blazony platných městských erbů neúplné. U erbu Holice chybí uvedení barvy štítu, přestože se autor o něco dále zmíňuje, že městské barvy jsou červená a bílá. Stejně je tomu u městského znaku Myjava, kde chybí tinctury erbu. Pokud v době přípravy publikace nebyly ještě schváleny tinctury těchto znaků, měl na to autor upozornit. Díky vydání československé

poštovní známky - se současnou podobou myjavského znaku by mohl i neodborník nabýt dojmu, že může doplňovat autora speciální sfragistické monografie.

Pokládáme za nešťastné řešení, že autor zveřejnil typáře bez jejich základní sfragistické charakteristiky - bez uvedení tvaru pečeti, rozměrů, ohrazení pečetního pole, případně i barvy vosku a způsobu upevnění (zvláště u starších pečetí). Uvedení těchto údajů není ani samoúčelné ani nadbytečné. Každý badatel tyto údaje ocení, když se mu do rukou dostane nejasná nebo poškozená pečeť a jen podle sfragistické charakteristiky může odhadnout, zda má před sebou popsaný nebo nový typář. Mohl tak čtenář získat vyčerpávající údaje o 80 % typářů, které zná autor z vlastní autopsie.

Úvodní pasáž monografie obsahuje informace dvojitého charakteru. Jednak v hutných kapitolách jsou zde vysvětleny nesbytné údaje o administrativním vývoji okresu, národnostních poměrech i základy heraldické teorie pro laiky. Jednak zde autor činí syntézu o vzniku a vývoji komunální heraldiky.

Velmi cenné na práci jsou tabulkové přehledy. Jedná se zejména o tabulku obecních typářů, kde je uveden rok doložení typáře, avšak také datování typáře jednak podle legendy, jednak podle uměleckohistorického rozboru s určením většinou na století. Dále je zde uveden průměr pečeti a místo uložení typáře či pečeti.

Přehledná je také tabulka motivů na typářích. Bohužel u jednotlivých hesel většincu není blíže osvětlen vznik symbolu. Např. zda světci na pečetích jsou odvození od patroncí místních kostelů apod. Touto otázkou se zabývá autor pouze v obecné rovině v kapitole vyhrazené vzniku obecních pečetí. Shodně s Novákem konstatouje, že nejstarší vrstvu typářů tvoří pečetidla s církevními motivy. Uplatnění náboženských symbolů na městských a obecních typářích od nejstarších dob můžeme v jistém smyslu považovat za uherské specifikum, neboť na Moravě se s ním v takové míře nesetkáváme. Bude třeba hledat příčiny tohoto jevu. Pozoruhodný je další Iršův závěr,

že znaky s obecnými figurami nejsou autochtonními symboly, ale byly odvozeny z rychtářských pečetí zjištění, že bude třeba daleko více věnovat pozornost rychtářským pečetím (jedný speciální článek vydal Karel Liška pod názvem O rychtářských pečetích v III. a IV. řadě Genealogických a heraldických listů) a jejich vlivu na městskou a obecní heraldiku nezávisle ve stejné době došel Karel Müller při přípravě článku o původu ostravského erbovního znamení (vyjde ve Zpravodaji KGHO) a taktéž se nám podařilo najít spojitosti mezi rychtářskými pečetěmi a obecními znaky při přípravě koreferátu Merka jako právněarcheologický objekt (vyjde ve sborníku vydaném péčí KGHO).

Nelze však souhlasit s názorem, že v rychtářských pečetích byly umístěny symboly, které charakterizovaly jejich původ či zaměstnání. Znamení na rychtářských pečetích úzce souvisí s jejich soudní funkcí. Můžeme se proto na rychtářských pečetích setkat přímo s obrazem vrchnosti či zeměpána, který na něho delegoval soudní pravomoc, případně s jeho atributem (erb, znamení erbu, případně atribut jeho hodnosti – říšské jablko apod.). Dále se na pečeti objevuje přímo postava rychtáře, rychta jako soudní budova, rychtářské právo. Někdy bývá v rychtářských pečetích naznačen obsah jejich pravomoci. Hrdelní pravomoc je symbolizována mečem, vedení purkrechtních knih klíčem. Spojení úřadu rychtáře a hormistra viničních hor je vyjadřováno vinařskými symboly. Obdobně zřejmě pokud rychtář dozíral na rybářské právo, měl na pečeti rybu atd. Obrazový symbol měl pomáhat negramotnému obyvatelstvu lépe se orientovat, kdo na listinu připevnil pečeť. Rozvojem vesnické samosprávy obsah rychtářské pečeti přešel do obecní pečeti.

Taktéž uvedený příklad nepovažujeme za průkazný. Souviselost mezi rychtářskou a obecní pečeti autor naznačuje v případě kútské pečeti z roku 1615 a podle iniciál K.I. ji považuje za původně rychtářskou pečeť. Je třeba počítat s variantou, že se může jednat o iniciály obce např. K(uth) I(nsí-

sigel).

I tak patří autorovi zásluha, že na tento vysoce zajímavý problém upozornil. Další bádání v této oblasti by nám mohlo osvětlit počátky administrativní činnosti ve městech a obcích. Bude třeba znovu prověřit Novákovu tézi, že městská či obecní pečeť znamená počátek administrativní činnosti v místě. Vznik pečeti, respektive typáře, se spíše jeví jako atribut dotvoření městské a vesnické samosprávy.

K práci bychom chtěli přidat ještě několik poznámek. První a čtvrté modré pole, v němž je zlatý lev držící stříbrný kostel ze Šlikovského znaku, je symbolem hrabství Holič, které bylo uděleno Kašparu Šlikovi císařem Zikmundem. Toto znamení nelze ztotožňovat s holičským městským znakem, i když obě znamení mají určitou souvislost. Dále typář č. 33 obce Částkov je popsán převráceně a taktéž fotografii pečeti je nutné otočit o 180°.

S každou novou prací je spojeno očekávání i zklamání z promarněných šancí. Recenzovaná práce je na velmi solidní úrovni a každý seriozní badatel v této oblasti bude muset s ní počítat. Hlavní přínos má ucelený katalog typářů, který může být dobrým podkladem pro další studium a příbuzné disciplíny. Zvláště bych upozornil moravské badatele, že v současné době máme zpracovány dva okresy ležící po obou stranách zemské hranice (na moravské straně v práci Jaromíry Čoupkové a Jiřího Čoupka Pečetě obcí okresu Uherské Hradiště, Uherské Hradiště 1977), což přímo vybízí ke komparaci.

Doufáme, že tato práce také přispěje k většímu zájmu o sfragistická slovenica v moravských archivech. Autor předpokládá, že jen kolem 5 % neznámých typářů může být v cizích archivech, ovšem je možné se nadat nejednoho překvapení.

Snad další vydání celookresního atlasu obecních pečetí bude výzvou pro badatele z Čech, aby v oblasti komunální heraldiky zpracovali alespoň první sondy. Tristní je konstatování, že Čechy nemají ani jednu práci tohoto druhu.

Jiří L. Bílý

Marie Janáková, Dušak Janák:

SOUPIS VLAJEK, PRAPORŮ A STUH Z LET 1848 - 1981 ULOŽENÝCH
V MUZEÍCH SEVEROMORAVSKÉHO KRAJE. Vydalo Muzeum revolučních
bojů a osvobození v Ostravě, Ostrava 1988.

Publikace inventarizuje vexilogický materiál uložený v muzeích Severomoravského kraje. Soustřeďuje informace o formálně i obsahově rozdílném materiálu, který je rozdělen podle funkce do dvou skupin: vlajky a prapory územně správních celků (státní, zemské, městské prapory a vlajky) a symboly organizací a institucí. Samostatně jsou zachyceny praporové stuhы. U každého exempláře je uvedeno typologické určení, vlastnické určení, místní a chronologické určení, rozměry, popis listu, stav, popis žerdi, popis připojených stuh, uložení. Kladem knihy je, že důsledně používá kodifikované vexilogické názvosloví. Kniha je první soupisnou vexilogickou prací přesahující svým rozsahem oblast jedné lokality a pro svůj mimořádný heuristický význam vybízí k následování.

- fp -

Vladimír Kejla:

HISTORIE KEJLOVA RODU. (Stručná genealogie rodu Kejlů z Lubné u Rakovníka). Vyd. 1989, 149 s. strojopisu - originál + 4 kopie.

Na prvních 107 stranách zachycuje autor 11 generací svého rodu počínaje nejstarším předkem Martinem Kejlou, rychtářem v Lubné u Rakovníka, narozeným přibližně roku 1625.

Formou "rodinných karet" rekonstruuje a uvádí každou rodinu v příslušné generaci s vypsáním všech základních dat a informací o každém jednotlivci. Takto eviduje 219 rodin a cca 1400 členů rodu. Použitý číselný systém v evidování rodin a jednotlivců umožňuje, aby celá práce mohla být použita i pro počítačové zpracování.

Na dalších 42 stranách je jmenný abecední seznam všech příslušníků rodu a seznam příjmení jejich manželů a manželek,

což nabízí využití celé práce i v širším měřítku.

Autor, který se o historii svého rodu zajímá již od roku 1969 (nar. 1953), zpracovává dané téma vskutku vyčerpávajícím způsobem. Publikace bude jistě vítanou pomůckou všem genealogům a to nejen v oblasti Rakovnicka.

I když má celá práce převážně charakter evidenčně statistický, neškodilo by, kdyby na konci byl připojen stručný rodokmen rodové linie autorových předků. Byl by jistě vhodnou tečkou za jinak velmi pečlivě provedenou prací. Jedna z kopí je uložena v knihovně GHK v Brně.

Miroslav Drápela

ZPRÁVY

Původ jména Etgens.

Jméno Etgens je tzv. saský genitiv od jména Etgen a znamená tedy "Etgenův (syn)". Etgen je pak pravopisně fonetická varianta jména Œtken, resp. Ætgen, což jsou dolnoněmecko-vestfálské zdrobněliny jména Odo (= Otto) a jeho odvozenin jako Odebert, Oderich, Odewin aj. Složka "od" znamená starodolnoněmecký "majetek, štěstí". (Viz H. Bahlow, Deutsches Namenlexikon, Bayreuth 1980, s.359,365). Lidová etymologie, z níž vycházel tvůrce znaku Jana Jiřího Etgense (viz článek J. L. Bílého v GHI I(1985, text a vyobrazení na s. 52), je tedy chybná. Zároveň nám však správná etymologie naznačuje aspoň zhruba původ Etgensova rodu: Dolní Německo či Vestfálsko.

J. Peterka

Erbovní privilegium na pohlednici.

K 750. výročí první písemné zmínky o městě Slavkově v r. 1987 vydalo nakladatelství Svépomoc Praha barevnou pohlednici - fotomontáž se čtyřmi tématy ze slavkovské historie a s legendou na přední straně pohlednice "Historický Slavkov u Brna (Austerlitz)". Jedním z nich je slavkovské erbovní privilegium Václava IV. z r. 1416, patrně první erbovní listina, která se objevila na pohlednici v našich zemích. Pohlednici (K 834-8120206-738, tisk SG Červený Kostelec) je možno si za 1,60 Kčs zakoupit v pokladně slavkovského zámku.

V. W.

Komu patří erb tří lilií?

Jiří Louda

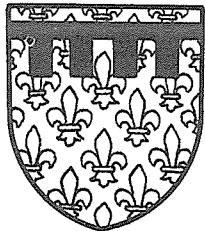
Dne 21. prosince 1988 bylo v Paříži vydáno rozhodnutí tribunálu "de grande instance", jímž se stanoví, že nediferencované tři zlaté liliové v modrém poli smí nadále nosit jen nejstarší představitel Kapetovců, tedy vévoda z Anjou a z Cádizu. Jde ovšem o spor daleko staršího data a zmiňuje se o něm už Karel Schwarzenberg ve své Heraldice (s.124), kde praví, že "po smrti hraběte z Chambordu (+1883, pozn. aut.) odložil vévoda z Madridu červený lem své větve anjouské a užíval kapetovské liliové plné, ale hrabě pařížský, odloživ orléanské znamení rozdílu, stříbrný trojcípý límeček, jich užíval také." A Schwarzenberg hu-morně dodává: "I nastala mezi těmito větvemi pro tuto věc další velká kyselost".

Diferencování královského znaku ve Francii je velmi starého data a podobně jako v Anglii, Skotsku i Portugalsku bylo důsledně dodržováno, takže znak bez jakýchkoliv b-brisur nosila jen hlava rodu (tj. panovník), kdežto ostatní jeho mužští členové museli svůj erb odlišovat. Poprvé se brisura objevuje na začátku 13. století u druhorozeného syna krále Filipa II., který byl zřejmě první, kdo užíval modrý štít posetý zlatými liliemi. Byl to Filip hrabě z Clermontu (+ 1234), jemuž byl do štítu položen červený turnajský límeček o pěti cípech. Jeho starší bratr, král Ludvík VIII., v této praxi pokračoval a svým třem mladším synům přisoudil tyto brisury: Robert z Artois dostal červený trojcípý límeček se třemi kastilskými věžemi z erbu jeho matky, Ludvíkova manželky. Rovněž nejmladší syn Karel z Anjou (+ 1285), zakladatel 1. anjouské linie, dostal kastilské věže, ale na červený lem; když však získal titul krále sicilského a jeruzalémského, opustil tento lem a přijal místo něj červený límeček o třech nebo čtyřech cípech a takto diferencovaný znak dával do levé poloviny

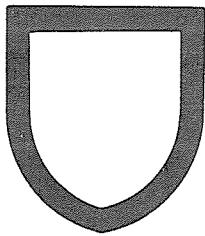
štítu vedle jeruzalémského kříže. Takový znak pak v podstatě zůstal králům sicilským a uherským z rodu Anjou. Prostřední syn Ludvíka VIII. nedostal sice žádnou brisuru, ale diferencoval tak, že svůj štít poltil, vpravo byly kapetovské lilie, vlevo červené pole poseté kastilskými věžemi.

Zatímco v Portugalsku a po jistou dobu i v Anglii se znameními z matčina erbu i později odlišují znaky kadetů, ve Francii tento zvyk přestavá už v další generaci. Zůstávají tři základní brisury: límeček, lem a pruh. Ludvík IX. Svatý dává svým dvěma mladším synům červené lemy (u staršího Jana z Valois, který zemřel jako dvacetiletý roku 1270, to je první použití takového lemu, známého u pozdější linie z Valois); mladší Petr z Alençonu měl na tomto lemu až do bratrovy smrti stříbrné penízky, jež pak vypustil. Nejmladší Robert z Clermontu (+ 1317), dostal červený kosmý pruh, později známý jako brisura jeho potomků, vévodů z Bourbonu. Nejmladšímu vnuku Ludvíka IX. a předku králů navarských, Ludvíku z Evreux, byl určen kosmý pruh kouskovaný stříbrně a červeně, jak ho známe ze znaku královny Anny, manželky Vladislava II. Jagellonského.

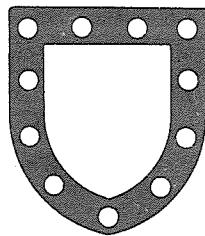
Ve 14. století se poprvé objevují brisury i pro královské prvorozence; Filip IV. nosil jako princ červený lem, Filip V. turnajský límeček se stříbrno-červeně kouskovanými cípy, Karel IV. (poslední král z přímých Kapetovců) zas podobně kouskovaný lem a Jan II. prostý červený lem své linie Valois. Od mladých let pozdějšího Karla V. (králem od 1364) se ustálila praxe čtvrtit kapetovské lilio s modrým delfínem ve zlatém poli, jenž symbolisoval titul dědice tělu, dauphina. V témže století se rovněž stabilizují brisury pro určité tituly, udílené královským princům. Jak již bylo řečeno, červený lem se stal příznakem hrabat a později vévodů z Valois a z Anjou; nosil ho zakladatel linie Karel z Valois (+ 1325), otec Blanky, manželky našeho Karla IV. Jeho mladší syn Karel z Alençonu (padl u Kresčaku 1346) dostal na tento lem stříbrné penízky a této brisuře zůstali věrní i jeho potomci, vévodové z Alençonu, až do vymření linie roku 1525.

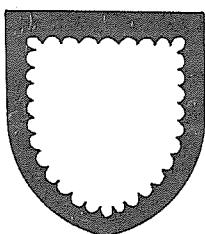
ANJOU
1. linie

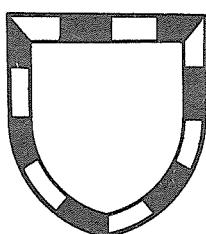
VALOIS
ANJOU (2.+3. linie)

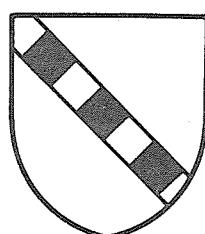
ALENÇON

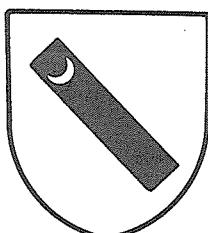
BERRI

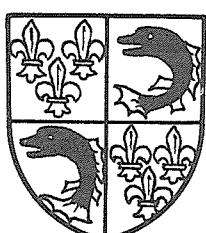
BURGUNSKO
"hove"

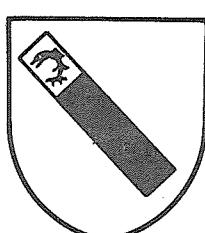
EVREUX

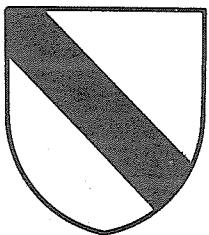
MONTPENSIER
2. linie

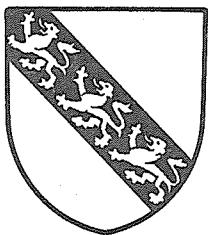
DAUPHIN

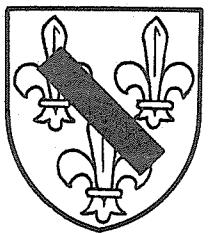
MONTPENSIER
1. linie

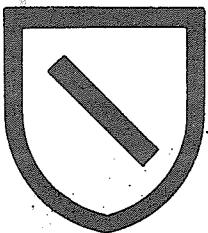
BOURBON

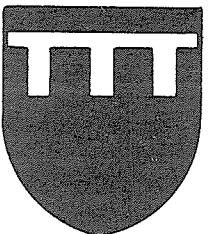
MARCHE

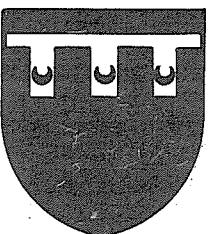
CONDÉ

CONTI

ORLEANS

ANGOULEME

ilustrace autor

Za Karla V., údajně kolem roku 1364, dochází k významné úpravě kapetovských lilií: místo štítu jimi posetého se na štit začaly klást jen lilie tři a od vlády Karla VI. (nastoupil 1380) se tato praxe ustálila i ve většině vedlejších linií. Důvod pro tuto změnu neznáme přesně, ale udává se mimojiné, že šlo buď o vyjádření Boží Trojice, anebo o snahu odlišit znak francouzského krále od znaku anglického Eduarda III., který přijal titul krále Francie a začal čtvrtit anglické lyvy s francouzskými liliemi. Od té doby se liliemi posetému štítu říká "stará Francie", třem liliím "nová Francie".²⁾

Tři mladší bratři Karla V., kteří jako první dostali namísto hraběcího titulu titul vévodu, nosili kolem liliemi posetého štítu lemy; Ludvík z Anjou (zakladatel 2. anjouské linie králů sicilských)³⁾ prostý červený lem, Jan z Berri lem trnitý a Filip Sličný Burgundský lem stříbrně a červeně kouskováný.⁴⁾ Mladší bratr Karla VI. Ludvík Orleánský zas dostal stříbrný turnajský límec, který od těch dob až dodnes užívali všichni nositelé tohoto titulu, ovšem liliie už byly na štítu jen tři. Mladší syn tohoto Ludvíka Orleánského Jan založil větev z Angoulême, jež na cípy límce kladla červené půlměsíce.

To už se blížil konec vlády linie z Valois; bratr Ludvíka XI., Karel vévoda z Berri (+ 1472) dostal znova trnitý lem, známý už z počátku 15. století, a když roku 1498 zemřel Ludvíkův syn Karel VIII., dosedl na trůn František I. z linie Orléans-Angoulême. Ten nebyl přirozeně nikdy dauphinem, ale jako dědic své linie nosil před získáním koruny orléánský límec. Jeho nejstarší syn, dauphin František (+ 1536), čtvrtil dauphinský erb s erbem bretoňským, stejně jako druhorozený Jindřich, který roku 1547 nastoupil na trůn jako Jindřich II. Jindřichovi tři synové se stali francouzskými králi (František II., Karel IX. a Jindřich III.), nejmladší František z Alençonu a z Anjou dostal obvyklý anjouský lem. Roku 1589 po zavraždění Jindřicha III. přešla koruna na Bourbons, jejichž předkem byl, jak jsme viděli, Robert z Clermontu (+ 1317), a jejichž

brisurou byl červený kosmý pruh.

Titul vévody z Bourbonu získal Robertův starší syn Ludvík 5), mladší Jakub se stal hrabětem z Marche a na svůj pruh dosdal tři stříbrné lvy. Přímá linie Bourbonů vymřela roku 1503 a hrabata z Marche (a z Vendôme) se stali jejími dědici. V důsledku toho vypustili zmíněné tři lvy a kosmý pruh zůstal základní brisurou celé větve, jednotliví mladší synové na něj ovšem dostávali různá znamení (např. starší vévodové z Montpensier delfína, mladší půlměsíc). Nejmladší linie, vévodové z Condé, dostali pruh volný a knížata z Conti a vévodové z Enghienu ještě navíc červený lem.

Když se Bourboni dostali roku 1589 na francouzský trůn, ustálený systém brisur se už celkem neměnil. Syn Jindřicha IV., Gaston z Orleánsu, dostal obvyklý stříbrný límeček, stejně jako další vévoda orléanský Filip, bratr Ludvíka XIV., jehož potomci se roku 1830 po převratu dostali na francouzský trůn. Vnuk Ludvíka XIV., Filip vévoda z Anjou (3. linie) dostal opět červený lem a když roku 1700 získal španělskou královskou korunu, přenesl tento erb do španělského znaku. Hovořit o brisurách přečetných nemanželských potomků Ludvíka XIV. by zebralo příliš mnoho místa, převládal však krátký šikmý pruh. Posledním francouzským králem ze starší bourbonské linie Kapetovců byl Karel X., který abdikoval roku 1830 a zemřel roku 1836. O osm let později zemřel jeho starší syn, titulární Ludvík XIX., jehož mladší bratr Ferdinand vévoda z Berri byl už roku 1820 zavražděn. U něho byla učiněna vyjímka – nedostal obvyklý berriský trnity lem, nýbrž lem cimbuřový. Jeho jediným synem byl Jindřich hrabě z Chambordu, pro legitimisty král Jindřich V., který se ovšem hlásil k nediferencovaným třem liliím.

Když jeho děd Karel X. opustil trůn, dosedl na něj příslušník mladší bourbonské linie Ludvík Filip Orléanský. Jaký znak mu patřil? Legitimní nositel tří nediferencovaných lilií žil a Ludvík Filip jako král přijal tedy do státního znaku vyobrazení dvou desek s chartou z roku 1830, osobně však i nádále užíval tři lilia a orléanský turnajský límeček.⁶⁾ Když

však představitel starší linie hrabě z Chambordu roku 1883 zemřel, odložil vnuček krále Ludvíka Filipa (který ovšem o trůn přišel za revoluce roku 1848) tento límeč a jeho potomci, z nichž nejstarší dosud žijící je Jindřich hrabě pařížský, (nar. 1908) nosili jakožto pretendenti francouzského trůnu jen prosté tři lilio.

Jenže starší než Orleánci jsou stále španělští Anjouovci a tak je celkem přirozené, že po Chambordově smrti vynechal ve svém znaku svou brisuru, tj. anjouský lem, také Karel, vévoda Madridský. To vymření starší karlistické linie španělského královského rodu v roce 1936 učinil totéž španělský král Alfons XIII. z linie mladší. Tehdy tedy došlo k oné "kyslosti", o niž psal kdysi Karel Schwarzenberg.

Vzhledem k tomu, že po nastoupení Anjouovců na španělský trůn roku 1700 bylo stanoveno, že španělská a francouzská koruna nesmějí být nikdy spojeny, se mohlo zdát, že spor je zhola teoretický, protože starší, byť nediferencované lilio španělské nemohly vládnout Francii, takže nediferencované, i když mladší lilio orleánské se jevily jako znak království francouzského. Jenže starší syn Alfonse XIII., Jakub vévoda ze Segovie, se po morganatickém sňatku roku 1935 vzdal práva na španělský trůn, jehož dědicem se pak stal Alfonsův mladší syn Juan hrabě z Barcelony, otec nynějšího krále Juana Karlose. Po Jakubově smrti roku 1975 se nediferencovaných lilií ujal jeho syn Alfons, vévoda z Anjou a Cádizu, zatímco hrabě z Barcelony i král Juan Carlos nadále nosí anjouský lem. Alfons z Anjou a Cádizu sice půlí tyto lilio se znakem Španělska, ovšem ve smyslu zřeknutí se práv, jež učinil jeho otec, nemá na španělský trůn nárok.⁷⁾ Jako hlava dnešních Kapetovců (tj. jejich bourbonské větve) však vznesl nárok na trůn francouzský, což se původním ustanovením utrechtského míru z roku 1713 nepříčí.

Spor tedy vyvrcholil v prosinci 1988 zmíněným rozsudkem. Vítěz se však dlouho neradoval; už 30. ledna 1989 se Alfons

z Anjou a z Cádizu zabil na lyžích v USA. Situace je dále zkomplikována; se svou morganatickou manželkou⁸⁾ se rozvedl a sňatek byl dokonce církevně anulován. Z manželství se narodili dva synové: starší František přišel roku 1984 o život při autonehodě zaviněné jeho otcem, dědicem sporných nároků je tedy mladší Ludvík Alfons vévoda bourbonský. Mezitím se však orléanská (tj. francouzská) linie proti rozhodnutí o znaku odvolala. A tak přes veškerou zdánlivou malichernost sporu zůstává heraldicky závažná otázka: jsou nediferencované lilije znakem království francouzského, anebo hlavy Kapetovců bez ohledu na zemi? ⁹⁾

Poznámky:

- 1) Je tedy nesprávné, když A. Pludek ve své knize Králevic, král, císař (vyšla 1985) píše, že když mladý Karel IV. odjízděl z Paříže do Lucemburku, byl v jeho průvodu erb z rodu Valois, tři zlaté lilije v modrému poli. V té době měl rod z Valois štít liliemi posety (a lem).
- 2) Anglický král Eduard III. jako vnuk francouzského krále Filipa IV. z nejstarší kapetovské linie (vymřelé roku 1328) považoval svůj nárok na francouzský trůn za lepší než nárok francouzského krále Filipa VI. z rodu Valois. To byla jedna z příčin stoleté války.
- 3) Tato linie králů sicilských (neapolských), jež vymřela roku 1481, později spojovala znak 2. linie Anjou (s lemem) se znakem 1. linie (s límcem).
- 4) Toto je ovšem Burgundsko "nové", starší linie se odštěpila od Kapetovců už v době předheraldické a nosila pruhovaný štít s červeným lemem. Pozdější vévodové oba znaky čtvrtili.
- 5) Jeho dcera Beatrice byla druhou ženou českého krále Jana Lucemburského.
- 6) Takový znak je i ve 14. lavičci na severní straně v kapli sv. Jiří ve Windsoru, která mu příslušela jako rytíři Podvazkového řádu.

- 7) Španělští králové ovšem dávají kapetovské lilie do srdečního štítku.
- 8) Je to vnučka diktátora generála Franca, mezitím znova provdána.
- 9) Jindřich hrabě pařížský vydědil svého nejstaršího syna po jeho rozvodu s princeznou württemberskou a svým dědicem ustanovil jeho druhorozeného syna (prvorozenecký je slabomytný).
- 10) U většiny ilustrací jsou zobrazeny jen brisury s vypuštěním lilií.

Heraldické putování po Maltě.

Vzhledem k historickému vývoji je Malta bohatá na heraldické památky všeho druhu. V hlavním městě, La Valettě, je největší počet heraldických památek soustředěn v katedrále sv. Jana Křtitele. Její podlaha je pokryta asi 400 náhrobními kameny maltézkých rytířů, barevně vykládanými. Doria, Caraffa, Medici, Visconti, Strozzi, Spinola, Gonzaga, Grimaldi, Orsini, Rohan, Magalhaes.... to jsou některé významné rody, jejichž znaky na náhrobcích najdeme. V německé kapli (chrám má kaple dle jednotlivých jazyků, na které se dělil rád) jsou i dva náhrobní kameny rytířů českých, a to Františka Šebestiána hraběte Vratislava z Mitrovic (+ 1684), syna Adama mladšího z pošlosti protivínské, jenž byl komendorem rádu v Mailbergu v Dol. Rakousích a pak nejvyšším převorem rádu a zemřel na Maltě při návštěvě velmistra, a Františka Zikmunda hraběte Thuna (1639-1702), syna Jana Zikmunda z české větve, jenž byl velkopřevorem, admirálem a komturem rádu, vrchním velitelem papežského lodstva, císařským polním maršálem a členem vojenské dvorní rady a vyznamenal se v boji pro Turkům. Podobné náhrobky s erbami jsou ve většině kostelů v La Valettě i jinde, především v původním hlavním městě Mdině, kde je podlaha katedrály sv. Pavla opět zcela pokryta náhrobními kameny. Znaky

na nich patří převážně maltské šlechtě a duchovenstvu (Mdina je sídlem maltského arcibiskupa). Znaky jsou vyzdobeny i šlechtické paláce v tomto městě, vlastně městečku (má 900 obyvatel), např. palác rodu Xara. Za nejstarší maltskou šlechu se považuje rod Inguanez (má zde rovněž palác), jehož předka, původem z Aragonie, pověřil aragonský a sicilský král Petr III. asi r. 1285 místodržitelstvím nad Maltou. Vyhradil si však právo přebývat v jejich paláci v době svého pobytu na ostrově. Tohoto práva naposledy využil španělský král Alfons XIII. v roce 1927. Rovněž veřejné budovy a městské brány po celém ostrově, jakož i větší či menší pevnůstky podél celého pobřeží Malty jsou často zdobeny znaky, nejčastěji velmistrů, kteří je dali postavit.

Též městská heraldika se přestuje a vlajky s městskými znaky tvoří důležitou součást výzdoby ulic při tzv. festách, oslavách patrona místního kostela. Co se týče literatury, byly vydány a jsou k dostání genealogická a heraldická příručka maltské šlechty, jakož i "International Armorial Register" (1984), sestavený Marcelem Dingli-Attard-Inguanezem, členem výše zmíněného rodu Inguanezů. Obsahuje znaky hlav vládnoucích rodů či rodů pretendujících na nějaký trůn (zde najdeme např. i znak Petra III. Paleologa, pretendenta na trůn byzantského císařství, ale i znak velmistra řádu maltézkých rytířů aj.), znaky členů anglické královské rodiny, znaky vévodů Velké Británie a Irska, znaky nižší šlechty a občanské, jejichž nositelé mají velmi často nějaký vztah k řádu maltézkých rytířů (zde najdeme např. znak rodu Churchillů, Inguanezů - autora publikace, našich Dobřenských, Ronalda Reagana, rod Zepelinů aj.), znaky institucí (bank, škol, Skotské heraldické společnosti, řádu maltézkých rytířů aj.). Některé znaky jsou pouze popsány a nevyobrazeny. Dodatek tvoří seznam titulů maltské šlechty s datem udělení a suverénem, jež je udělil. Až na určité množství tiskových chyb a nedopatření jde vcelku o spolehlivou příručku.

Na turistických suvenýrech nalezneme pochopitelně velmi čas-

to maltézký kříž, k dostání je např. textilní závěs se znaky všech 28 velmistrů, kteří vládli Maltě, a tyto znaky najdeme reprodukovány i na zadní straně automapy Malty. K dostání jsou rovněž dějiny řádu aj. Heraldik tedy nalezne při návštěvě Malty velmi mnoho zajímavého ze svého oboru.

J. Peterka

Genealogie ve švédském humoru.

"Jak to dopadlo s pátráním po vašem rodokmenu?" "Špatně. Nejprve jsem musel dát jednomu známému specialistovi v tomto oboru dvě stovky, aby se vči ujal, a potom další tři, aby o zjištěných faktech pomlčel".

(Mirko Paráček: Haló, tady Svensson. Praha, Melantrich 1988, s.200).

red.

Tři erbovní pečetítka barona Pražáka.

V aukčním katalogu č.2, vydaném podnikem Starožitnosti OP Klenoty Praha k aukci mincí a starožitností, konané dne 11.6.1988 v Brně, nacházíme pod pol. 59 (bez vyobrazení) "3 ks mosazná pečetítka s erbem, 1 ks poškozený".

Ltemou prohlídkou před aukcí bylo zjištěno, že se jedná o dvě drobná erbovní pečetítka, jedno s držátkem ze slonové kosti (poškozeno) a jedno s držátkem asi z černé kosti, výška obou asi 60-70 mm, rozměr pečetního pole asi 1 cm² (čtvercový). Třetí pečetítka, výška asi 80 mm, mělo kruhové pečetní pole průměru asi 15 mm a držátko odlité z mosazi. Všechna se slohově dají zařadit do konce 19. století a podle vyrytého znamení - erbu brněnské rodiny baronů Pražáků se dá předpokládat, že patřila Otakaru sv. pánu Pražákovi (nar.1858), brněnskému advokátu a poslanci zemského sněmu a říšské rady.

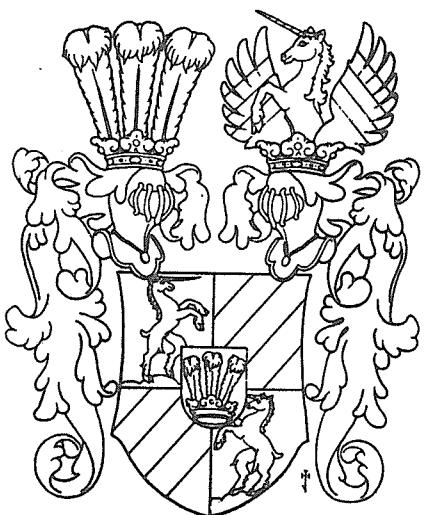
Pečetítka vydražil neznámý zájemce.

Součástí aukce byly i 3 sady kovových knoflíků rovněž s erbem rodiny baronů Pražáků; 2 sady zůstaly nevydraženy.

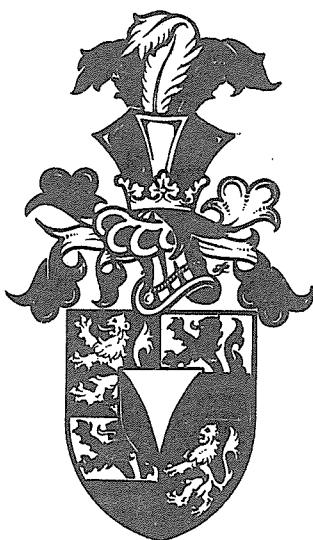
V.W.

Heraldická výstava v Ostravě.

Na stránkách našeho časopisu Vás pravidelně informujeme o heraldických výstavách. Poslední z těchto akcí se uskutečnila na konci loňského roku v Ostravě. Na rozdíl od výstav z posledních let, kde byl zastoupen široký okruh autorů, rozhodli se pořadatelé - Klub genealogů a heraldiků Ostrava a Dům kultury ROH Vítkovic - dát tentokrát rozsáhlý výstavní prostor velmi omezenému počtu výtvarníků a představit tak

Jiří Henáček
znak Anny Marie z Vogtberga
a Wiessenfeldu

Jiří Loude
znak Lichtensteinů
z Kestelkornu

ukázka z pozvánky k výstavě

jejich tvorbu v celé šíři a pestrosti. K první z řady těchto výstav byli pozváni dva moravští autoři - oba členové našeho klubu - Jiří Louda a Jiří Hanáček.

Výstava se uskutečnila ve dnech 1.11. - 13.11.1988 v Domě kultury ROH Vítkovice. Na celkem 20 panelech, které každý z autorů dostal k disposici, mohli být tedy návštěvníci seznámeni s dosavadní tvorbou obou heraldických výtvarníků, ať už šlo o ukázky z již publikovaných prací, příležitostnou grafickou tvorbu, práce dosud nepublikované a připravované do tisku a mohli rovněž nahlédnout do nejaktuálnější tvorby.

Přestože se organisátorem nepodařilo zajistit výstavě předpokládanou publicitu, navštívilo ji "jen" na 800 zájemců. Jejich zápisy v návštěvní knize svědčí o tom, že výstava se obecně líbila a přinesla příjemný zážitek jak vážnějším zájemcům o heraldiku, tak příležitostným návštěvníkům. Úspěch výstavy bude jistě pro organisátory podnětem k tomu, aby z podobných akcí vytvořili novou tradici.

red.

Oprava z č. 4 / 1988.

Na s.281, třetí řádek shora má být správně uvedeno
"v letech 1699 - 1776".

Za chybu se autorce i čtenářům omlouváme.

red.

Znak křtiňské farnosti.

V roce 1988 byl umístěn na farní budovu ve Křtinách znak farnosti Křtiny. Znak navrhl slovenský heraldik Zdenko Alexy a z umělého kamene jej odliil mistr Vlastimil Douša z Uměleckých řemesel v Brně.

V polceném štítě se nachází v přední půli pravá polovina (3 a půl hrotu) boskovického hřebenu položená v šíkmém pruhu. (Křtiny spadají pod arcikněžství boskovické). Ve spodní části je rozkřídlená husa (děkanství blanenské - sv. Martin) obrácená vlevo. Levá polovina štítu nese mariánskou symboliku poutního místa. V horní

části leží Mariánská koruna a pod ní písmeno M psané frakturou. Štít je převýšen kloboukem se dvěma střapci.

Vlevo od znaku je umístěn nápis "Farnost jména Panny Marie Křtiny", který je rovněž odlit z umělého kamene a tvoří se znakem jeden monolitický celek zazděný na budově fary.

Jiří Drápela

KRONIKA

Za dr. Aloisem Přibylem.

Dne 8. prosince 1988 opustil náhle heraldiků jeden z těch, kdo stál u počátků našeho současného heraldického dění - RNDr. Alois Přibyl, CSc. Zpráva o jeho tragickém skonu nás všechny, kdož jsme ho znali, překvapila a opět potvrdila, jak obtížné je přizpůsobit se dnešnímu přetechnizovanému světu. Dr. Přibyl se stal obětí autonehody, která přerušila jeho život, stále plný pracovních plánů.

RNDr. Alois Přibyl, Csc. se narodil 3.12.1914 v Praze. Po studiích na gymnaziu a univerzitě Karlově, kde získal doktorát v oboru přírodních věd, nastoupil v rudných dolech v Kutné Hoře. Později pracoval jako člen Hornického ústavu ČSAV při hledání ložisek uhlí a kovů v Jižní Americe a Kanadě v provincii Alberta. Mimoto byl také význačným odborníkem v oboru geologie a paleontologie, z níž vlastnil velkou sbírku. Vydal řadu knih, publikací a přes 350 vědeckých pojednání, jež vyšly v SSSR, USA, NDR, Nizozemí a dalších státech, kde všude byl uznáván jako přední znalec prvohorní fosilní zvířeny, především trilobitů, z nichž mnohé objevil, roztrídil a popsal.

Velkou láskou dr. Přibyla byla heraldika, které se věnoval po dlouhou řadu let. Stál v r. 1967 u zrodu heraldické sekce Klubu vojenské historie při Vojenském historickém ústavu i zrodu heraldické sekce při muzeu Těžby a zpracování zlata v Jílovém u Prahy. Přispěl mnoha odbornými články do Erbovních sešitů, Genealogických a heraldických listů a bulletinu Heraldika, kde se zabýval především otázkou palatinů a palatinátů, dále komunální heraldikou a pod.

Stručným biografickým přehledem si připomeňme jeho práce

z oboru heraldiky: O palatinech (ES 1969), Palatin Tomáš Jan Pešina z Čechorodu a erbovní listiny jím vydané v 1.1668-1680 (Heraldika XII - 1974), Neznámé znaky několika českých a moravských rodů (GHL 1970), Neznámé erby několika českých a moravských vlastecích a erbovních rodů z 16. a 17. století (GHL 1972), O znacích několika českých a moravských rodů (Heraldika IX - 1976), Z heraldiky hornických měst a městeček jižních a jihozápadních Čech (Heraldika XII - 1979), Znaky a pečeť českých duchovních ze 17. a 18. stol. (ES 1969), Slovenská městská heraldika (ES 1969), K Petráňové publikaci Český znak (ES 1971). Knižně vydal Znaky a pečeť středočeských měst (Praha 1975, společně s K. Liškou).

Dr. A. Přibyl shromáždil heraldickou knihovnu, jejíž úroveň byla srovnatelná i s tak pověstnou knihovnou, jakou byla Karla Vyšina. Kromě veškeré české heraldické knižní produkce, Králem počinaje a Zengerem konče, soustředil množství význačných děl z anglické heraldiky, která mu byla po naší nejbliže, a z německé. Za všechny jmenujme například Bouttel's Heraldry (London 1970), J.H. Parker, A Glossary of terms used in British Heraldry (London 1893-1970), A. Wagner, Heraldry in England (London 1946), z německé zejména Tyrreff's adeliche Wappenwerke (Nürnberg 1795-1805), H.G. Ströhl, Heraldischer Atlas (Stuttgart 1898) nebo známá genealogická díla Kneschkeho.

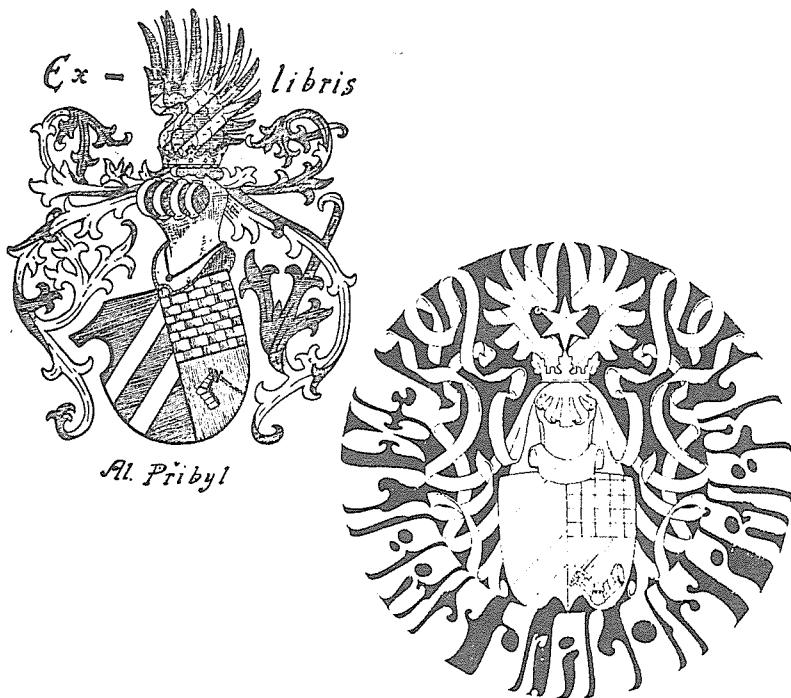
Chloubou knihovny dr. Přibyla byl nádherně zachovalý exemplář Paprockého Diadochu (Praha 1602). Tato kniha, která byla jakýmsi základním kamenem knihovny i stálým inspiračním zdrojem dr. Přibyla, se podle jeho slov dědila v rodině Přibylů již po několik generací. Předkům dr. A. Přibyla byl udělen erb (palatinát). Při jedné cestě do Ameriky do Evropy předložil dr. Přibyl v Anglii znakovému úřadu doklady o nabytí znaku svých předků a ten mu byl uznán, potvrzen a zanesen v tamním seznamu znaků.

Popis znaku (I. varianta): Štit polcený, v pravé polovině

modré dva stříbrné pruhy pokosem, levá polovina dělena, horní pole červeno-stříbrně šachované, ve spodním červeném obrněná paže třímající meč. V klenotu složená křídla modrá se stříbrnými pruhy pokosem jako ve štítu, přikryvadla modro-stříbrná (a červeno-stříbrná). Autor kresby ex libris neznám.

II. varianta: Štit shodný. Klenot: z koruny vyrůstají otevřená modrá křídla se dvěma stříbrnými pruhy pošikem a pokosem. Mezi křídly stříbrná šestihrotá hvězda. Přikryvadla modro-stříbrná. Autor kresby Z.J.Čech.

Jiří Hás

Princ Alphonso Bourbonský mrtev.

Na sjezdovce v americkém Vailu, dějišti mistrovství světa ve sjezdovém lyžování, tragicky zahynul 31.1.1989 princ Alphonso Bourbonský, bratrancem španělského krále Juana Carlose. Zkušený lyžař, bývalý osminásobný mistr Španělska, přes varování přátel sjízděl uzavřenou trať, najel na lano, kterým technici vytahovali cílové zařízení a byl na místě usmrcen.

Don Alphonso Jaime Marcellino Manuel Victor Maria de Borbón y Dampierre, vévoda z Anjou a Cádizu, se narodil 20.4.1936 v Římě jako prvorodený syn Jakuba, vévody ze Segovie (ten byl prostředním synem španělského krále Alfonsa XIII.) a jeho první manželky Emmanuely de Dampierre, dcery Rogera, 2. vévody de San Lorenzo a Vittorie kněžny Ruspoli. Vévoda ze Segovie se narodil jako hluchoněmý. Po útěku Alfonsa XIII. ze země se 11.6.1933 zřekl nástupnických práv pro sebe a své potomky, a to spolu se svým starším bratrem Alphonsem, knížetem Asturským a následníkem španělského trůnu, který to však učinil z důvodu nerovnoprávného sňatku s dcerou kubánského plantážníka. Po smrti Alfonsa XIII. v roce 1941 přešla tak nástupnická práva na jeho třetího syna Juana, vévodu z Barcelony, který se jich v roce 1977 zřekl ve prospěch svého syna Juana Carlose, dnešního španělského krále.

Problém nástupnictví na španělském trůně byl navíc zkomplikován tím, že po porážce druhé republiky a formálním obnovení monarchie byl španělským parlamentem vydan 26.7.1947 zákon o nástupnictví, který zrušil přirozená nástupnická práva platná v domě Bourbonů. Tento zákon poskytl šéfovi státu, generálu Francovi, pravomoc navrhnut (de facto tedy určit), aby "osoba královského původu, kterou uzná za vhodnou" byla od příslušného data jeho nástupcem jako král nebo regent. V případě jeho úmrtí bez určení krále byla ke stejnemu aktu zplnomocněna tzv. korunní rada. Vydáním zákona se tedy abdikace obou starších synů Alfonsa XIII. stala zcela nezávaznou.

Protože nejstarší syn Alfons XIII. zemřel v Miami již

6.9.1938 bez potomků, nejvážnějšími kandidáty španělského trůnu se stali jak legitimní bourbonský pretendent Juan, vévoda z Barcelony a jeho syn Juan Carlos, tak i vévoda ze Segovie, či spíše (vzhledem k jeho handicapu) jeho nejstarší syn Alphonso. Alphonsovy šance nebyly velké a on sám se v nástupnickém boji prakticky neangažoval – nebyl ženat a proslul spíše jako závodní střelec z pistole a výborný tenista i lyžař a občas se jeho jméno objevilo ve společnosti některé z filmových hvězdiček. Do popředí spekulací se dostal až tehdy, když v něm našla zalíbení vnučka generála Franca, María del Carmen Martínez y Franco (nar. 26.2.1951), dcera Cristóbalu markýze de Villaverde a nejstarší Francovy dcery Marie del Carmen Franco y Polo. Snoubenka obohatila Alphonsovou kartu několika trumfů: patřičným množstvím modré krve, politickým vlivem (její matka patřila k nejužšímu okruhu těch, kteří Franca bezprostředně ovlivňovali) i dostatečným jménem (její babička, Francova manželka doňa Carmen Polo pocházela z nejbohatší a zřejmě i nejvlivnější španělské rodiny). Ale přes to všechno se generál Franco rozhodl jinak: v roce 1969 slavnostně vyhlásil za svého nástupce syna vévody z Barcelony, dnešního španělského krále Juana Carlosea. Ten byl skutečně nejpřijatelnější osobou pro všechny vlivné politické vrstvy i pro většinu monarchistů, s náležitým vzděláním, spořádaným manželstvím a bez jakýchkoli vztahů a závislostí k diktátorovi. Čas ukázal, že Francova volba byla skutečně uvážlivá.

Poté, co přes podporu zejména pravicových politických kruhů pohasly Alphonsovy naděje na španělský trůn (za což byl odškodněn alespoň titulem Královská výsost) a co se s Francovou vnučkou skutečně oženil (8.3.1972), působil jako španělský velvyslanec ve Švédsku, ale především se věnoval činnosti sportovního funkcionáře. Dlouhá léta pracoval jako předseda Španělského lyžařského svazu a člen výkonného výboru mezinárodní lyžařské federace, pomohl prosadit i kandidaturu Barcelony na uspořádání Olympijských her v roce 1992.

V osobním životě jej však potkaly dvě neblahé události: nejprve ho opustila manželka / v roce 1982 skončilo manželství rozvodem/ a poté zabil při autohavárii i svého nejstaršího syna Francisca Alphonse / 22.11.1972 - 7.2.1984/.

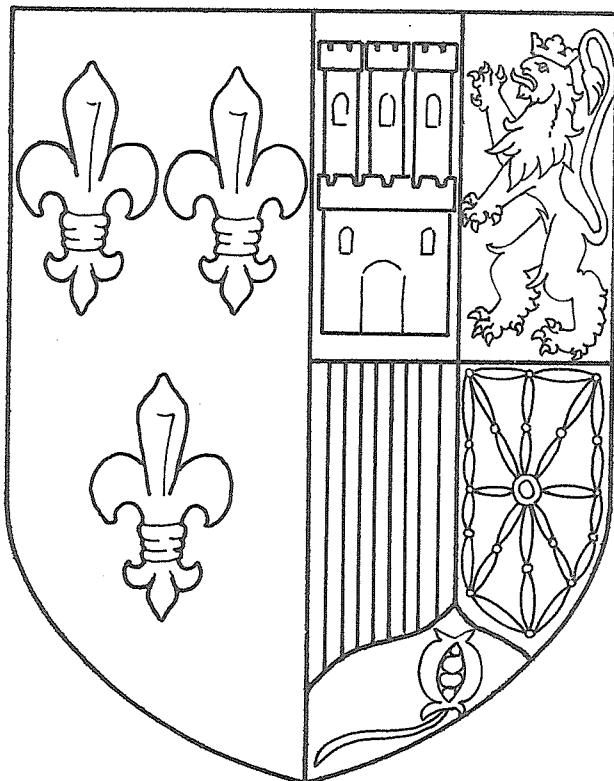
Alphonsovo postavení v rodě Bourbonů vyjadřoval i jeho osobní znak. Štíť znaku je polcený, v jeho pravé polovině jsou na modrém poli položeny tři zlaté liliie / 2,1 /, levá polovina je čtvrcená s dole vsunutým hrátem a obsahuje v jednotlivých polích znaky Kastilie, Leónu, Aragonie, Navarry a Granady. Heraldické symboly Francie a Španělska použité bez jakékoliv diferenciace vyjadřují, že po smrti otce / zemřel ve Švýcarsku 20.3.1975 / je Alphonse dle práva primogenitura hlavou rodu Bourbonů, z čehož plyne legitimní nárok nejen na španělský, ale i na francouzský trůn.

Alphonsův znak byl přijat rozdílným způsobem. Zatímco španělský král ve svém znaku ponechal kapetovské lilio doplněné anjouovskou brizureou – červeným lemem – a proti použití heraldického symbolu Španělska v Alphonsově znaku neprotestoval, poněkud jinak se zachovala hlava orléanské větve Jindřich hrabě Pařížský, potomek posledního francouzského krále Ludvíka Filipa. Ten si znění utrechtské smlouvy z roku 1713 vykládá poněkud odlišně a považuje se za jediného právoplatného nápadníka trůnu dávne zaniklé francouzské monarchie. Jeho znakem je tedy rovněž královský francouzský erb s třemi liliemi bez stříbrného trojcípého turnajského límce, který je brizureou orléanské větve. V prosinci 1988 dokonce Orléanstí podali u pařížského seudu žalobu, aby Alphonsovi bylo odňato práve používat francouzský titul vévody z Anjou a francouzský královský znak / Pozn. red.: Blíže o tomto sporu a o jeho přičinách v článku Jiřího Loudy " Komu patří erb tří lilií" v tomto čísle GHI . /.

Alphonsovým dědicem se po jeho smrti stal druhorozený syn a jediný zbývající potomek, don Luis Alphonse, narozený

v Madridu 25.4.1974. Jediný Alphonsův bratr, don Gonzalo Victor (nar. 5.6.1937) byl sice dvakrát ženat, ale obě manželství skončila vbrzku rozvodem a ani z jednoho nezanechal potomky. Dnes žije v Madridu.

- fp -

Druhý sjezd rodu Šilarova.

Ve dnech 2. a 3. července 1988 byl uskutečněn druhý sjezd rodu Šilarova. Předchozí, první sjezd, byl pořádán před 20 lety, 5. a 6. července 1968.

Rod Šilarů na Lanškrounsku má starý původ. První předek, Jiřík Šilar (tehdy psáno Šiller) je poprvé zaznamenán v Čermné v berní ruli roku 1654. Od té doby uplynulo již 350 let. První pokolení se usazovaly v Čermné a okolí. Nejvíce jich bylo kolem roku 1850 a to 55 rodin s 220 členy. V té době nastalo veliké stěhování do Ameriky a Šilarů tam odjelo mnoho rodin. Při prvním sjezdu bylo v Čermné 37 rodin a 149 členů. V té době však bylo v okrese Ústí nad Orlicí více než 100 rodin Šilarů, mnozí další v Praze a jiných městech a o Texasu v USA se tvrdí, že tam je Šilarů více než v mateřské vlasti.

Ke svolání sjezdu rodu Šilarova nás přivedlo několik podnětů. Především členství v Genealogické a heraldické společnosti v Praze, kde jsme se ze zpráv GHS dozvídali o sjezdech jiných rodů. Dále to byly připomínky těch, kteří žili mimo Čermnou, že bychom se měli scházet za života a nejen při pohřbech. Několikrát zde byli naši krajané, Šilarští z Texasu, kteří vyprávěli jak se u nich scházejí na každoročních sjezdech, že mají svého předsedu, tajemníka, pokladníka i historika, který zapisuje nově narozené členy rodu. Nejvíce však způsobilo objevení dosud nejstarší písemné zprávy o našem rodu. V urbáři panství Lanškroun z roku 1568 je totíž zaznamenán v obci Ostrov chalupník Jiřík Šiller. Proto přesně v rok 400 letého jubilea rodu byl svolán první sjezd.

Nebyla to věc jednoduchá. Nebyly žádné zkušenosti. Ale s várou ve zdar podniku jsme ustavili organizační výbor a začali s přípravami. Natiskli jsme 500 pozvánek, sestavili adresář, připravovali program. Vše s patřičnými a nezbytnými obtížemi, ale s velkým elánem. Prvního sjezdu se zúčastnilo asi 300 lidí. Přesný počet nevíme, prezence selhala. Program byl v sobotu večer v sokolovně, která byla plná a

část byla venku na cvičišti, kam byl program přenášem místním rozhlasem. Hlavním číslem programu byl referát o minulosti rodu. Dále byly promítány barevné diapozitivy z naší obce s pásmem veršů rodového básníka, scénky a vyprávění.

V neděli byla dvě velká shromáždění, dopoledne i odpoledne, s několika referáty členů rodu. A když se odpoledne účastníci rozjeli, na závěr byl ještě táborový oheň, na kterém vyprávěl Vítězslav Schiller z Prahy o svých cestách na zámořských lodích jako námořník československé lodní flotily. Součástí sjezdu byla i rodová výstavka.

A uplynulo dvacet let, ve kterých byly konány pokusy o další sjezd, který se však uskutečnil až nyní, po dvaceti letech. V té době nastoupila další generace. Po zkušenostech z prvního sjezdu jsme tento připravovali půl roku předem. Sestaven organizační výbor, zčásti z členů kroužku prvního, doplněného našimi nástupci. Namísto mne převzal jeho vedení můj mladší syn. Každý měsíc byly schůzky výboru. Byl připraven adresář lidí v místě, v okrese, příbuzných a známých mimo obec a účastníků minulého sjezdu. Připravena brožurka o minulosti rodu Šilarů. Do ní zahrnut referát z minulého sjezdu i to, co bylo objeveno během minulých dvaceti let. Podnik nám vytiskl jen 200 kusů, které byly rozebrány během sjezdu, rozeslány pozvánky, připraveno stravování přímo v sokolovně v jídelně JZD. Sokolovna, která byla v uplynulých 20 letech podstatně rozšířena, byla opět malá. Bylo přitomno asi 300 lidí.

Dne 2. července, v sobotu, byl dopoledne program vážný. Byl hlavní referát "Od prvního do druhého sjezdu", kde bylo oznámeno, že v posledních týdnech, po více než tříletém hledání, byl objeven otec a také pravděpodobný dědeček našeho prvního známého předka. Tedy jsme všichni zestáli o 2 pokolení a počátek roku se může položit na konec 16. století, 400 let zpátky. V odpoledním programu bylo opět promítání diapozitivů, hudební čísla muzikantů z rodu Šilarova a další čísla. Večer byl program zábavnější, byl ukončen volnou

zábavou a tancem.

Dne 3. července dopoledne byl varhanní koncert v místním evangelickém kostele, prohlídka obce, společný oběd a rozjíždění hostů. Během sjezdu a ještě i po něm byla otevřena rodová výstava, umístěná ve dvou klubovnách sokolovny. Zde vystavovalo na 30 vystavovatelů své práce, sbírky, diplomy i rodové památky. Bylo tu 20 obrazů našeho krajináře Františka Šilara, 19 řezbářských prací Benjamina Šilara, soubor jedinečných kraslic Růženy Šilarové, dále na 80 ukázek ženských ručních prací příslušnic rodu, koutek keramika Lubomíra Šilara, sbírka rolniček Josefa Šilara, rodopisný materiál, diplomy, literární práce členů rodu, kroniky, staré knihy. Středem zájmu byl veliký "strom rodu" s 360 příslušníky deseti pokolení Šilarů. Každý hledal "toho svého dědečka" až na nejvyšší větvích stromu.

Sjezdu se zúčastnily i 3 krajanek z Texasu. Sjezd měl veliký ohlas v širokém okolí. Všichni účastníci chválili chutné, výborné a laciné jídlo i 440 výborných čermenských koláčů. Nikdo při programu nekouřil, nikdo se neopil, všichni se chovali jako ukáznění členové veliké rodiny Šilarů. A všichni se těší na příští sjezd v roce 1993.

František Šilar

O b s a h :

Z činnosti klubu	1
Články a studie:	
J.Hrdý: Spolek Schlaraffia, jeho charakter a symbolika ..	6
J.Peterka: Rod českého herce Karla Högera	14
F.Zahrádecký: Kdo byla Kristiána Potenciána Jankovská z Vlašimi?	28
P.R.Pokorný: Brněnský rodák na rakouských bankovkách	32
V.Rolinc: Valašsko v 16. až 18.století očima genealoga ..	34
L.Schmid: Jiří Jakub Ogilvy, hrdinový obránce Brna a jeho rod	38
Heraldika Brunensis:	
P.Stehlik: Soupis šlechtických heraldických a funerálních památek na území okresu Brno-město	53
Přehled rodinných kronik	76
Heraldický ex libris lexikon	90
Hlídka historické faleristiky:	
O.Semrádi: Znak herolda Zlatého rouna	94
V.Měřičk a: Čestná legie v době druhého císařství	99
Zprávy o literatuře	106
Zprávy	131
Kronika	146

GENEALOGICKÉ A HERALDICKÉ INFORMACE Č. 1-4/1989

Vydává jako interní tisk pro potřebu členů v nepravidelných lhůtách Genealogický a heraldický klub při ZK ROH Královopolské strojírny v Brně, Palackého 78

Odpovědný redaktor: František Špirk

Redakční rada: JUDr Jiří L. Bílý, Jiří Hanáček, PhDr. Adolf B. Král, CSc., PhDr. Tomáš Krejčík, PhDr. Ivan Štarha, Vilém Walter

Obálka: Petr Tybitancí

Bezplatný odběr vázán na zaplacení ročního členského příspěvku.

Povolenec: OK JmKNEV
č.j. 370005090